

บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ
กรณีศึกษา : หนองละเลิงเค็ง ตำบลคงเค็ง อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

กิตติยา บำบัดภัย

อธิการบดี

จาก

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบท

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2543

ISBN 974-664-949-3

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยมหิดล

Copyright by Mahidol University

. 1 12943629

ดพ
ท 674 ม
2543
ณ. 2

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ

กรณีศึกษา: หนองละเลิงเค็ง ตำบลคงเค็ง อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

ผู้ศึกษา
นางสาวกิตติยา บำบัดภัย

ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ นวกวงษ์ วท.ม.

ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

(ไปราชการต่างประเทศ)

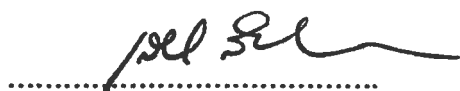
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นาฏสุดา ภูมิจำนงค์ Ph.D.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

นางสาวปิยะกาญจน์ เทียรทิพย์ วท.ม.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ศาสตราจารย์เลียงชัย ลิ้มล้อมวงศ์ Ph.D.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

นายสัญญา สุติพันธุ์วิหาร วท.ม.

ประธานคณะกรรมการประจำหลักสูตร

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการวางแผน

สิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบท

คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ

กรณีศึกษา : หนองละเลิงเต็ง ตำบลคงเต็ง อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

ได้รับการพิจารณา ให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาชนบท

วันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543

.....
.....

นางสาวกิตติยา บำบัดภัย

ผู้วิจัย

.....
.....

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ นวกวงษ์ วท.ม.

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ไปราชการต่างประเทศ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นาฏสุดา ภูมิจันทร์ Ph.D.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
.....

นายศิริเชษฐ์ สังขะมาน Ph.D.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
.....

ศาสตราจารย์เลียงชัย ลิ้มล้อมวงศ์ Ph.D.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

.....
.....

นางสาวปิยะกาญจน์ เทียรทิพย์ วท.ม.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
.....

รองศาสตราจารย์อนุชาติ พวงสำลี Ph.D.

คณบดี

คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีทุกท่าน ด้วยความระลึกถึง อาจารย์นาท ตัณหวิรุฬห์ ผู้ก่อตั้งคณะผู้ซึ่งเปิดโอกาสให้ข้าพเจ้าได้เรียนรู้ในความเป็นจริงจากแนวคิดที่ลึกซึ้งและกว้างไกลรวมถึง ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ นวกวงษ์ สำหรับการชี้ประเด็นการศึกษาและความเข้าใจ ผู้ช่วยศาสตราจารย์นาฏสุดา จานนภูมิต์ ทำให้เห็นมุมมองใหม่ๆ ชัดเจนและลึกซึ้งยิ่งขึ้น อาจารย์ปิยะกาญจน์ เทียรทรัพย์ กับข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ และ ดร. ศิริเชษฐ สังฆะมาน สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เสียสละเวลาให้คำปรึกษาและคำแนะนำ

ขอขอบคุณในความเมตตาของชาวบ้าน บ้านคงเค็ง บ้านโนนม่วง บ้านหัวตะเลง ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูลด้วยน้ำใจที่บริสุทธิ์ ขอขอบคุณ พ่อใหญ่วิชัย เจริญ พ่อใหญ่อ็อค สาคนอก พ่อใหญ่วิไลยสิทธิ์ สาคนอก และคุณแม่บัว ทุไรสง พี่อรวรรณและพี่วันดี สาคนอก รวมถึง นายอำเภอหนองสองห้อง เจ้าหน้าที่ อบต.คงเค็ง เจ้าหน้าที่ป่าไม้อำเภอและจังหวัด เจ้าหน้าที่สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทุกๆ ท่าน ในคำชี้แนะและข้อมูลการศึกษา

ขอบคุณเจ้าหน้าที่คณะสิ่งแวดล้อมฯ ทุกท่าน ไม่ว่าจะเป็น เจ้าหน้าที่ห้องสมุด พี่ลักษณ์ พี่ฝน และพี่บุญธรรม ให้ความสนใจที่คอยถามไถ่เสมอ ลูกเลิซ พี่สุภาพ ป้าเอียดที่ใจดี และที่ลืมไม่ได้ คือ เจ้าหน้าที่ห้องการศึกษา โดยเฉพาะพี่ด้อมที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจเสมอ

ขอบคุณเพื่อนๆ พี่น้องๆ ชาว RD และชาวสิ่งแวดล้อมฯ ทุกคน ขอขอบคุณจากใจ พี่กบ แชนดี้ อ้อม ก้อย พี่ติ่ม ใหม่ พี่ก๊วง พี่เจียบ ตั้งยุทธ พี่ดึก เบ๊ว พี่ไก่ พี่ต๋อง พี่เป ก๊วง พี่น้ำจิ้ม เพื่อนสาริต รุ่น 10 ทั้งน้อย กุย ปริม เอ มคและป้อม เพื่อนธุรกิจบัณฑิต เอียง จีระ โอ้ เจียบ ปิ่น โอ้และโจ รวมถึงคุณทรี ศรีสวัสดิ์ และหลายๆ คนที่ไม่สามารถกล่าวชื่อมาได้หมด ในการช่วยเหลือทางวิชาการ คำแนะนำต่างๆ ช่วยเก็บข้อมูล และในความเป็นเพื่อน คอยห่วงใย ตักเตือน ให้กำลังใจเสมอมา

ขอขอบพระคุณ ญาติพี่น้องในความรักและความเป็นห่วงจากใจจริง ทั้ง พี่สาว พี่หนุ่ม น้องเหง่ง ย่าเทศ พี่ใจ พี่เล็ก และหลานๆ ตัวเล็กทั้งหลาย

และขอขอบพระคุณอย่างสูงยิ่ง สำหรับผู้ที่ให้ทุกสิ่งทุกอย่าง คุณพ่อสรพล-คุณแม่ทิพย์ สุคนธ์ บำบัดภัย ผู้ให้ชีวิต คอยสั่งสอนชี้แนะเรื่องราวต่างๆ ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาและการทำความดี คอยให้กำลังใจตอนเหนื่อยและท้อแท้ เป็นแรงใจให้เดินก้าวต่อไป ให้การอบรมเลี้ยงดูด้วยความรักและความเข้าใจ ทำให้รู้ว่าครอบครัวที่อบอุ่นเป็นภูมิคุ้มกันให้เราเข้มแข็ง และมีแรงยืนอยู่ด้วยขาทั้งสองข้างในสังคมปัจจุบันด้วยตัวของตัวเองอย่างภาคภูมิใจ

กิตติยา บำบัดภัย

3937325 ENRD/M : สาขาวิชา: เทคโนโลยีการวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบท

; วท.ม. (เทคโนโลยีการวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบท)

คำสำคัญ : บทบาท / การอนุรักษ์ / พื้นที่ชุ่มน้ำ / คอนปู้ตา / หนองละเลงเค็ง

กิตติยา บำบัดภัย : บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ กรณีศึกษา หนองละเลงเค็ง ตำบลคงเค็ง อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น (THE ROLE OF LOCAL PEOPLE IN WETLAND CONSERVATION : A CASE STUDY OF NONG LA LEANG KENG, TAMBON DONGKENG, NONGSONGHONG DISTRICT, KHONKAEN PROVINCE) คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: สุชาติ นวกวงษ์, วท.ม., นาฏสุดา ภูมิจันทร์, Ph.D., ปิยะกาญจน์ เทียธิทรัพย์, วท.ม., 132 หน้า, ISBN 974-664-949-3

การศึกษาวัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อหาระดับบทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ และปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ กรณีศึกษา หนองละเลงเค็ง ตำบลคงเค็ง อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น จากประชาชนที่อาศัยและใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็ง 3 หมู่บ้าน คือ บ้านหัวละเลง บ้านคงเค็ง บ้านโนนม่วง จำนวน 190 ตัวอย่าง

การศึกษาใช้วิธีเชิงปริมาณควบคู่กับเชิงคุณภาพและค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS for Windows) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นกับตัวแปรตามใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance : ANOVA) และการวิเคราะห์การจำแนกหมู่ (Multiple Classification Analysis : MCA) การอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยกระตุ้น คือ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อยู่อาศัย ตำแหน่งทางสังคม ประสบการณ์อบรม การรับรู้ข่าวสาร การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ ความรู้ในการอนุรักษ์ การให้คุณค่าต่อพื้นที่ และความเชื่อถือศรัทธาสังคคีสิทธิ์ ส่วนตัวแปรตาม คือ บทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็ง

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็งระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็ง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้แก่ ตำแหน่งทางสังคม ระยะเวลาที่อยู่อาศัย การให้คุณค่าต่อพื้นที่ และความเชื่อถือศรัทธาสังคคีสิทธิ์ ในที่นี้คือความเชื่อเรื่องคอนปู้ตา ซึ่งเป็นกุศโลบายในการจำกัดการใช้ทรัพยากร และผู้มีตำแหน่งทางสังคม มีระยะเวลาที่อยู่อาศัย 20 ปีขึ้นไป มีการให้คุณค่าต่อพื้นที่ระดับสูง และมีความศรัทธาเชื่อถือสังคคีสิทธิ์ระดับปานกลาง เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็ง

3937325 ENRD/M : MAJOR : TECHNOLOGY OF ENVIRONMENTAL PLANNING FOR
RURAL DEVELOPMENT ;

M.Sc. (TECHNOLOGY OF ENVIRONMENTAL PLANNING FOR RURAL
DEVELOPMENT)

KEY WORDS : ROLE / CONSERVATION / WETLAND / DONPUTA /

NONG LA LEANG CHENG

KITTIYA BAMBADPAI : THE ROLE OF LOCAL PEOPLE IN WETLAND
CONSERVATION : A CASE STUDY OF NONG LA LEANG KENG, TAMBON DONGKENG,
NONGSONGHONG DISTRICT, KHONKAEN PROVINCE. THESIS ADVISORS : SUCHART
NAWAKAWONG, M.Sc. , NAJSUDA PUMIJAMNONG, Ph.D. , PIYAKAN TEATISUP, M.Sc. ,
132 PAGES , ISBN 97 4-664-949-3

The objectives of this research was to study the level of the role and the factors that have
an impact on Nonglaleangkeng wetland conservation . A case study of Nonglaleangkeng, Tambon
Dongkeng , Nongsonghong District, Khonkaen Province. A sample of 190 villagers were randomly
chosen from the 3 local villages : Ban Hualaleang, Ban Dongkeng and Ban Nonmuang .

The research required both quantitative and qualitative study methods. Field data were
obtained though questionnaires and In-depth interview . The data were analyzed by using the statistic
package for the social science program, including percentage, arithmetic means, frequency,
minimum, maximum, standard deviation, analysis of variance and multiple classification analysis .
The main factors in this study were personal factors and stimulating factors, which included the level
of education, length of residence in the area, social position, experience, perception of information,
Nonglaleangkeng land use, knowladge of wetland conservation, value appreciation and the cultural
beliefs.

The results of the study revealed that the role of most local people in Nonglaleangkeng
wetland conservation is at a moderate level. It is also found that factors affecting the role in
Nonglaleangkeng wetland conservation ($P \leq 0.05$) were social position, length of residence in the
area, value appreciation and cultural beliefs about Don Pu Ta which is a technique for efficient use
of wetland resources.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญรูป	ช
สารบัญตาราง	ณ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
1.3 กรอบแนวคิดในการศึกษา	4
1.4 ขอบเขตการศึกษา	6
1.5 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	6
1.6 สมมติฐานในการวิจัย	7
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
1.8 คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้	7
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	
2.1 ความหมาย ประเภท และประโยชน์ของพื้นที่ชุ่มน้ำ	9
2.2 แนวคิดในการใช้ประโยชน์ และการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ	19
2.3 แนวความคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับเรื่องบทบาท	22
2.4 แนวความคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม	24
2.5 พื้นที่ศึกษา	30
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	34

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	
3.1 ประชากรเป้าหมาย ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง และการสุ่มตัวอย่าง	41
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	43
3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	47
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	47
3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์	48
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	49
4.2 บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ	75
4.3 ผลการวิเคราะห์การแปรผันทางเดียวและการวิเคราะห์การวิเคราะห์จำแนกพหุ	79
4.4 การวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ	87
4.5 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	89
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการศึกษา	95
5.2 การอภิปรายผลการศึกษา	99
5.3 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา	110
5.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป	112
บรรณานุกรม	114
ภาคผนวก ก	123
ภาคผนวก ข	130
ประวัติผู้วิจัย	132

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1-1 กรอบแนวคิดในการศึกษา	4
ภาพที่ 1-2 พื้นที่ศึกษา	5
ภาพที่ 2-1 สภาพพื้นที่ศึกษา	31
ภาพที่ 4-1 จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ	50
ภาพที่ 4-2 จำนวนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ	51
ภาพที่ 4-3 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอาชีพ	52
ภาพที่ 4-4 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง แยกตามรายได้ต่อปี	53
ภาพที่ 4-5 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวนตามระดับการศึกษา	54
ภาพที่ 4-6 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระยะเวลาอยู่อาศัย	55
ภาพที่ 4-7 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตำแหน่งทางสังคม	56
ภาพที่ 4-8 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวนตามประสบการณ์อบรม	57
ภาพที่ 4-9 แสดงจำนวนและร้อยละกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการรับรู้ข่าวสาร	58
ภาพที่ 4-10 แสดงจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการใช้ประโยชน์พื้นที่	63
ภาพที่ 4-11 แสดงจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความรู้	67
ภาพที่ 4-12 แสดงจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความเชื่อถือศรัทธาสังค์กัลลิตธิ์	70
ภาพที่ 4-13 แสดงจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำ	74
ภาพที่ 4-14 แสดงจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับบทบาทประชาชน ในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง	78

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3-1 สถิติจำนวนประชากรและอัตราส่วนตัวอย่างประชากรที่จะใช้ในการศึกษา	42
ตารางที่ 4-1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ	50
ตารางที่ 4-2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ	51
ตารางที่ 4-3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอาชีพ	52
ตารางที่ 4-4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายได้ต่อปี	53
ตารางที่ 4-5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา	54
ตารางที่ 4-6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระยะเวลาอยู่อาศัย	55
ตารางที่ 4-7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตำแหน่งทางสังคม	56
ตารางที่ 4-8 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประสบการณ์ในการอบรม	57
ตารางที่ 4-9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็นการรับรู้ข่าวสาร	58
ตารางที่ 4-10 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามคำถามการใช้ประโยชน์ พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง	62
ตารางที่ 4-11 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการใช้ประโยชน์พื้นที่	63
ตารางที่ 4-12 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามคำถามด้านความรู้เกี่ยวกับ พื้นที่ชุ่มน้ำและการอนุรักษ์พื้นที่	66
ตารางที่ 4-13 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับ พื้นที่ชุ่มน้ำและการอนุรักษ์พื้นที่	67
ตารางที่ 4-14 จำนวน และร้อยละ จำแนกตามคำถามความเชื่อถือศรัทธาสังคคีสิทธิ์	69
ตารางที่ 4-15 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความเชื่อถือศรัทธา สังคคีสิทธิ์	70
ตารางที่ 4-16 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามคำถามการให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำ	73
ตารางที่ 4-17 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำ	74
ตารางที่ 4-18 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามคำถามในเรื่องบทบาท ประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ	77

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4-19 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับบทบาทประชาชน ท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเฒ่า	78
ตารางที่ 4-20 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทประชาชนท้องถิ่น ในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเฒ่า	81
ตารางที่ 4-21 การวิเคราะห์การจำแนกหมู่ของปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทประชาชนท้องถิ่น ในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ	85
ตารางที่ 5-1 ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ หนองเล็งเฒ่า	98

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

คนไทยมีวิถีชีวิตผูกพันกับพื้นที่ชุ่มน้ำมาเป็นเวลานาน จนได้รับฉายาในอดีตว่า “ชาวน้ำ” เนื่องจากมีความใกล้ชิดเกี่ยวข้องกับสายน้ำมาโดยตลอด (อนุวัฒน์ สายแสง, 2541:60) มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ สัตว์น้ำ สัตว์บก ป่าไม้ และพืชพรรณที่มีอยู่หลากหลายในพื้นที่ เพื่อการดำรงชีวิตและความสะดวกสบาย รวมถึงแหล่งนันทนาการและการท่องเที่ยว บางพื้นที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ทางศาสนาและใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม นอกจากนี้ประโยชน์ที่มองเห็นได้อย่างชัดเจนแล้ว พื้นที่ชุ่มน้ำยังมีประโยชน์ในการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ ช่วยเก็บกักน้ำฝนและน้ำท่า ส่วนบริเวณที่มีพืชพรรณจะป้องกันการพังทลายของหน้าดิน ลดการปนเปื้อนของสารพิษตกค้าง คอยจับตะกอนและชะลอความเร็วของน้ำ ทำให้สะสมเป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ของสิ่งมีชีวิต ได้เป็นที่อยู่อาศัย หลบภัย ผสมพันธุ์และเพาะเลี้ยงตัวอ่อน (คันสนีย์ ชูแวง, 2536:52-55) จัดเป็นระบบนิเวศที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง มีคุณค่าความสำคัญ และประโยชน์ทั้งต่อทางด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

ในปัจจุบันการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำได้มีการเปลี่ยนแปลงไป รองรับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น โดยใช้ในการปรับปรุงและก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ทั้งถนน ที่พักอาศัย การผลิตพลังงานไฟฟ้า การเกษตร การประมง โครงการชลประทาน และสถานที่ราชการ รวมถึงการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความสะดวกสบาย ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยไม่คำนึงถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่จะตามมา จากรายงานสิ่งแวดล้อม(สำนักงานนโยบายและแผนฯ, 2536 :155-158) พื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดสงขลา และบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้ประสบกับปัญหามลพิษทางน้ำเนื่องจากการระบายน้ำเสียจากชุมชน บ้านเรือนและการเกษตร ลงในแหล่งน้ำ ประกอบกับการบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลน ตัดไม้ทำลายป่า เพื่อตั้งถิ่นฐาน ทำเชื้อเพลิง และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการทำนากุ้งของชาวบ้านและนายทุน

พื้นที่ป่าชายเลนและระบบนิเวศชายฝั่งทะเลอื่นๆ ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2504 มีพื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 2,299,375 ไร่ ได้ถูกบุกรุกด้วยเหตุผลต่างๆ ดังที่กล่าวถึงมาแล้ว ส่งผลกระทบให้ในปัจจุบัน พื้นที่ป่าชายเลนลดปริมาณลงถึง 46.1 % ในช่วงระยะเวลา 35 ปี (นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ถึง 2539) มีพื้นที่เหลือเพียง 1,060,000 ไร่ เท่านั้น (จิระ จินตบุญกุล, 2536 : บทนำ และอนุวัฒน์ สายแสง , 2541 : 60-61) รวมถึงการเกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นการเสื่อมโทรมและลดลงอย่างรวดเร็วของทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้เกิดปัญหาการแย่งชิง หรือ ปัญหามลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่โดยตรง

ซึ่งสาเหตุของปัญหาส่วนหนึ่งมาจาก นโยบายพัฒนาในอดีต ที่ส่งเสริมและเร่งรัดความเจริญทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ทำให้มองข้ามประโยชน์และความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำ เห็นว่าเป็นพื้นที่ที่ไม่มีคุณค่า ไม่มีประโยชน์ ไม่มีความสวยงาม รกร้างว่างเปล่า มีหญ้าขึ้นรุงรังสกปรก ไม่มีทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์มีพิษและพาหะนำโรคต่างๆ เช่น ยุง หนู ทำให้เกิดการบุกรุกและใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างหนักด้วยกิจกรรมหลายรูปแบบทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ รวมถึงบทบาทหน้าที่ในการควบคุมดูแลรักษาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรเป็นของรัฐบาลเพียงฝ่ายเดียว

ปัญหาทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงเป็นเรื่องที่ต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วนก่อนที่จะขยายวงกว้างขึ้นเรื่อยๆ จนเกินกว่าที่รัฐบาลจะสามารถจัดการได้เพียงฝ่ายเดียว ซึ่งหากปราศจากการร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจของประชาชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้รู้ถึงสภาพปัญหา อุปสรรค และมีความเข้าใจในระบบการจัดการทรัพยากรที่แท้จริง (ศรีเพ็ญ ดุรงค์เดช, 2539 : 57) หากให้โอกาสประชาชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วม โดยประชาชนได้มีบทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตน เกิดการเรียนรู้และความตระหนักว่าตนเองก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้นๆ เกิดการรวมกลุ่มและการร่วมมือกันของสมาชิกในชุมชน และเป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกัน เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และภาคภูมิใจในผลงานของตน เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็แนวทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ตรงกับยุทธศาสตร์ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ การส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นมีบทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ให้มีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ที่เน้นถึงเรื่อง ประชาชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาประเทศและสังคมให้ยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2540: 135-148)

พื้นที่ศึกษาหนองเล็งเค็ง ถูกจัดให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น ได้รับการสำรวจจากสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปี พ.ศ. 2538 ว่าเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ มีเนื้อที่ถึง 684 ไร่ เกิดจากการรวมตัวของลำน้ำสองสาย มีความหลากหลายของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ศึกษาอนุกรมวิธานและนกน้ำชนิดต่างๆ เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางการเกษตร อุปโภคบริโภค การประมง การประปา และวัฒนธรรมต่อประชาชนท้องถิ่นมานาน นอกจากนี้ยังมีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวและแหล่งนันทนาการ จากความอุดมสมบูรณ์และความสวยงามของพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอพยพมาของนกเป็ดน้ำหลายพันธุ์ในหลายๆปี ทำให้หนองเล็งเค็งถูกจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดขอนแก่น (หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น, 2541 : 172-176), (สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2539 : 1-5), (เมธี สมถิณีและอดิศักดิ์ วนาทรัพย์คำรงค์, 2540 : 25)

จากความสำคัญและแนวทางในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ กรณีศึกษา หนองเล็งเค็ง ตำบลดงเค็ง อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น ว่า ประชาชนจะมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างไร ซึ่งผลที่จะได้รับจากการศึกษานี้ จะสามารถทำให้ประชาชนท้องถิ่น หน่วยงาน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงผู้ที่สนใจ ได้รับความรู้และมีความเข้าใจในความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำ การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา การบริหารจัดการพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมถึงใช้เป็นแนวทางการวางแผนพัฒนาศักยภาพพื้นที่ควบคู่กับการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ

1.2 วัตถุประสงค์

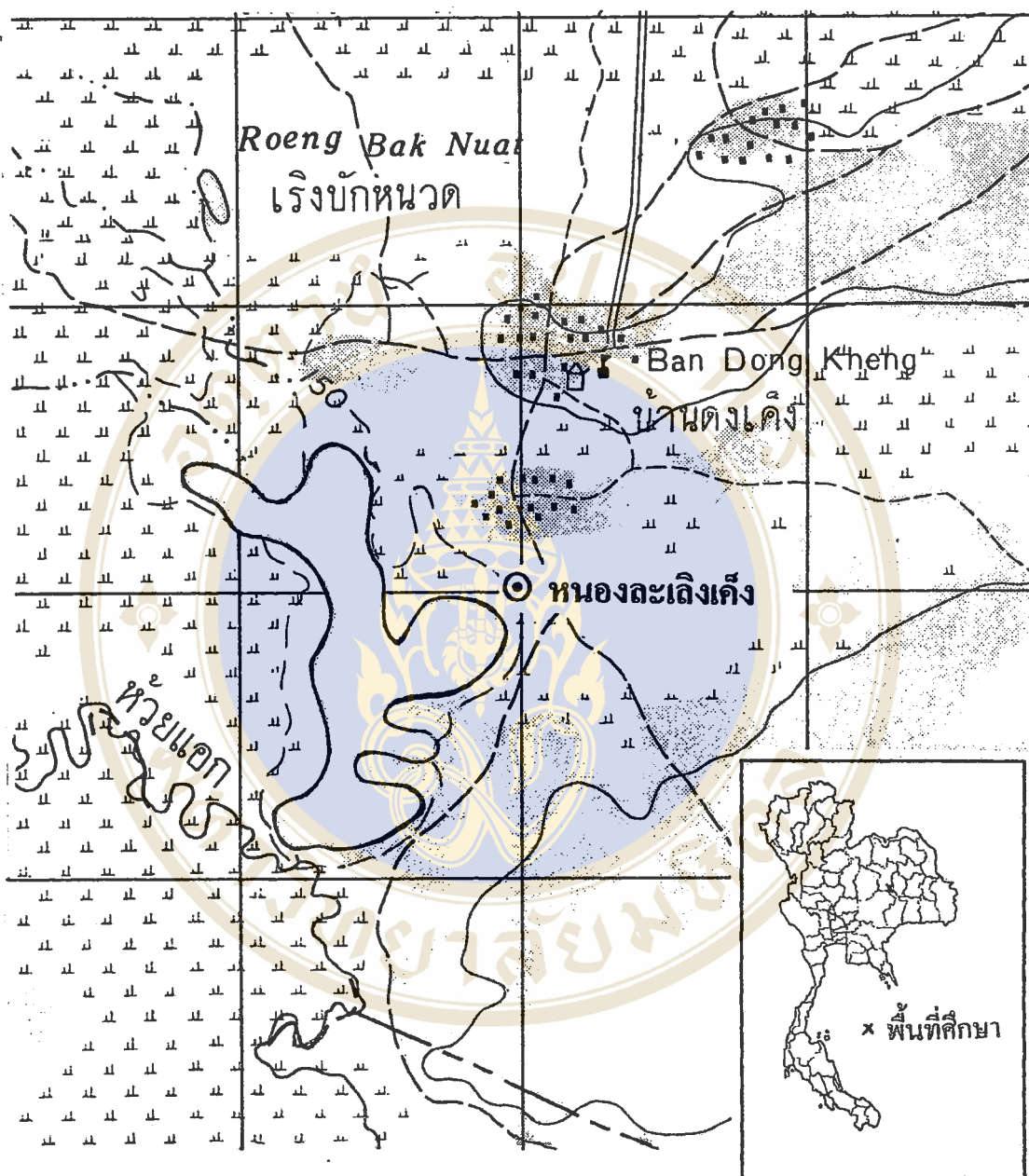
1. เพื่อศึกษาถึง ระดับบทบาทของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ จากประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ หนองเล็งเค็ง

1.3 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ภาพที่ 1-1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

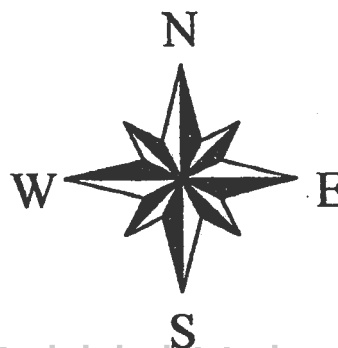
แผนที่ 1-2 แสดงพื้นที่ศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์ เรื่อง

บทบาทประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ
กรณีศึกษา หนองเล็งเค็ง ตำบลดงเค็ง
อำเภอหนองสูง จังหวัดขอนแก่น

ที่มา : แผนที่ 1 : 50,000 กรมแผนที่ทหาร , 2512.

1.4 ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

หมู่บ้านที่ใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็ง โดยแบ่งตามเขตการปกครอง ประกอบด้วย หมู่ที่ 6 (บ้านหัวละเลง) หมู่ที่ 7 (บ้านโนนม่วง) และหมู่ที่ 8 (บ้านดงเค็ง) ตำบลดงเค็ง อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

2. ขอบเขตประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่อาศัยอยู่ใน หมู่ที่ 6 (บ้านหัวละเลง) หมู่ที่ 7 (บ้านโนนม่วง) และหมู่ที่ 8 (บ้านดงเค็ง) ตำบลดงเค็ง อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

3. ขอบเขตเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ ทำการศึกษาเรื่องบทบาทประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็ง และความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยกระตุ้น ต่อบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็ง รวมถึงปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เฉพาะของประชาชนในพื้นที่ศึกษา

1.5 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาเรื่องบทบาทประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ มีตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อยู่อาศัย ตำแหน่งทางสังคม ประสบการณ์อบรมด้านสิ่งแวดล้อม และการรับรู้ข่าวสารด้านการอนุรักษ์

ปัจจัยกระตุ้น ประกอบด้วย การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำและการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ การให้คุณค่าต่อพื้นที่ และความเชื่อถือศรัทธาสังค์กษัตริย์

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ

บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็ง

1.6 สมมติฐานในการวิจัย

1. ประชาชนท้องถิ่นในพื้นที่ศึกษา มีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเล็งอยู่ในระดับสูง
2. ความเชื่อถือศรัทธาสังคคีสิทธิ์ของประชาชนท้องถิ่น จะมีผลต่อบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเล็งมากที่สุด

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงระดับของบทบาทประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเล็ง
2. ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทประชาชนท้องถิ่น ในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเล็ง
3. ทราบถึง ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ จากประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเล็ง
4. ผลการศึกษาสามารถเป็นแนวทางการวางแผน ส่งเสริมบทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเล็ง

1.8 คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

1. บทบาท หมายถึง การปฏิบัติ หรือ การมีส่วนร่วมของประชาชน ตามบทบาทหน้าที่ที่ควรปฏิบัติในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเล็ง
2. ประชาชนท้องถิ่น หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ใน หมู่ที่ 6 (บ้านหัวเล็ง) หมู่ที่ 7 (บ้านโนนม่วง) และหมู่ที่ 8 (บ้านดงเค็ง) ตำบลดงเค็ง อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น
3. การอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ หมายถึง การใช้พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างเหมาะสมและเกิดคุณค่าสูงสุด การดำเนินการหรือกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการดูแลรักษา รวมถึงการรักษาสมดุลทางนิเวศวิทยาของสิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้นๆ และการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำในรูปแบบต่างๆ อย่างชาญฉลาด เพื่อให้ยังคงสภาพความอุดมสมบูรณ์

4. ตำแหน่งทางสังคม หมายถึง ตำแหน่งที่มีในชุมชนที่เกิดจากการรวมกลุ่ม โดยแบ่งเป็นตำแหน่งอย่างเป็นทางการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระภิกษุ ตำแหน่งในองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ อาสาสมัครต่างๆ และสมาชิกกลุ่มต่างๆ กับตำแหน่งอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งรวม ตำแหน่งทางวัฒนธรรม ด้วย เช่น เฒ่าจ๋า

5. การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ หมายถึง การเข้ามาใช้ทรัพยากรจากพื้นที่ชุ่มน้ำ หรือการนำทรัพยากรออกไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมต่างๆ เช่น การอุปโภค บริโภค เกษตรกรรม ปศุสัตว์ ประมง การเก็บของป่า การคมนาคม การท่องเที่ยว/นันทนาการ และการประกอบพิธีกรรม

6. การให้คุณค่าต่อพื้นที่ หมายถึง การมีจิตสำนึกหรือการตระหนักของประชาชนท้องถิ่นต่อความสำคัญ ประโยชน์ ความภาคภูมิใจและความผูกพันใกล้ชิดกับพื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง

7. ความเชื่อถือศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หมายถึง ความเชื่อ ความศรัทธา ความเคารพนับถือของประชาชนในพื้นที่ศึกษาต่อเรื่อง ดอนปู่ตา

8. ดอนปู่ตา หมายถึง ความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษ ในการคุ้มครองปกป้องดูแลหมู่บ้านในภาคอีสาน ทำให้เกิดความเกรงกลัวต่อสิ่งที่เหนือธรรมชาติ โดยมีความเชื่อว่าของทุกอย่างในดอนปู่ตาเป็นของปู่ตา ซึ่งนับเป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งในการจำกัดการใช้ทรัพยากร และมีการจัดพิธีกรรมไหว้ทุกปีซึ่งจัดเป็นพิธีกรรมเชิงอนุรักษ์

9. กฎข้อบังคับของหมู่บ้าน หมายถึง ข้อห้ามของหมู่บ้าน มีการกำหนดขึ้นจากข้อตกลงของชาวบ้านภายในกลุ่ม โดยได้รับอิทธิพลจากความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ต่อมาพัฒนาเป็น มติสภาตำบลคงเค็ง

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษา เรื่องบทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ กรณีศึกษา หนองละเล็งเต็ง ตำบลคงเต็ง อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น นี้ ได้ทำการศึกษา ทบทวน และอาศัยหลักทฤษฎี แนวคิด งานการศึกษาวิจัย และข้อมูลในแขนงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาใช้ ประกอบข้อมูล และการวิเคราะห์ โดยแบ่งประเด็นออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

1. ความหมาย ประเภท และประโยชน์ของพื้นที่ชุ่มน้ำ
2. แนวความคิด ในการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ
3. แนวความคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับ บทบาท
4. แนวความคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรม
5. พื้นที่ศึกษา หนองละเล็งเต็ง
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมาย ประเภท และประโยชน์ของพื้นที่ชุ่มน้ำ

1.1 ความหมาย

ความหมายของ พื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetland) ในพจนานุกรมฉบับนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อมของ Peter Collin (1995 : 250) แปลความหมายไว้ว่า เป็นพื้นที่ที่มีน้ำหรือโคลนปกคลุมอยู่เป็นประจำ เป็นแหล่งรวมของพลังงานมากมาย ที่เกิดขึ้นจากการไหลมารวมกันของน้ำ ประกอบด้วย 2 ส่วนที่สำคัญ คือ น้ำและบก

Cowardin และคณะ (อ้างใน Davies and Claridge ,1993 : 1) ให้คำนิยามไว้ว่า พื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นบริเวณพื้นที่ที่ถูกน้ำท่วมขังโดยน้ำผิวดิน หรือน้ำใต้ดิน เป็นประจำและมีระยะเวลานานพอที่จะทำให้เกิดการแพร่กระจายของพืชพรรณ ที่สามารถปรับตัวในสภาวะที่ดินอืดตัวนั้น

อุดร จารุรัตน์ (2537: 66-67) ได้ให้ความหมายว่า เป็นพื้นที่ซึ่งมีดินที่ถูกน้ำขังจนอึดตัว ไม่ลึกนัก และมีพืชน้ำออกงาม ระบบนิเวศเป็นแบบธรรมชาติ มีความสามารถในการบำบัดน้ำทิ้งทางชีวเคมี โดยอาศัยพืชน้ำที่จมและลอยตัว จุลินทรีย์ และดินเป็นตัวบำบัด

และ ศันสนีย์ ชูแหว (2538: 1) ได้กล่าวไว้ว่า พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นคำรวมที่ใช้เรียกระบบนิเวศ ซึ่งมีพื้นฐานการเกิด สภาพการดำรงอยู่ มีขบวนการหรือสภาพความเป็นไปเกี่ยวข้องกับน้ำ ตลอดจนมีคุณลักษณะที่ถูกควบคุมด้วยน้ำ หรือความชุ่มชื้นเป็นส่วนใหญ่ พื้นที่ชุ่มน้ำมีลักษณะก้ำกึ่งระหว่างความเป็นระบบนิเวศบกและระบบนิเวศน้ำ หรือเป็นพื้นที่บริเวณต่อระหว่างระบบนิเวศ มักเป็นที่ลุ่มต่ำ ดินมีลักษณะแตกต่างจากดินที่ดอน ที่สูง และดินบริเวณน้ำลึก อาจปกคลุมด้วยน้ำตื้น หรือมีน้ำขังชั่วคราว แต่เป็นพื้นที่เปียกชุ่มชื้นและ กินเวลานานพอจนมีสิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมอาศัยอยู่ได้ เป็นแหล่งอาหาร แพร่กระจายพันธุ์ และดำรงชีวิตอยู่ได้

โดยในแต่ละพื้นที่จะมีลักษณะเฉพาะที่ต่างกันตามลักษณะทางกายภาพและชีวภาพ ทำให้มีชื่อเรียกต่างกัน เช่น ห้วย หนอง คลอง บึง บ่อ ลำธาร ละคราน สระ กุด กว๊าน ฆาป ป่าบุง ป่าทาม พรุ ทะเลสาบ น้ำตก แก่ง หาดทราย ชายทะเล ป่าชายเลน เป็นต้น (ศันสนีย์ ชูแหว, 2536 :52)

ส่วน Ralph E. Heimlich (1998 : 1) กล่าวว่า พื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นบริเวณที่มีระบบนิเวศที่สมบูรณ์ และหลากหลาย ซึ่งมีหน้าที่ และมีคุณค่าต่อระบบสูง ประกอบด้วยระบบนิเวศบกและน้ำ

ซึ่งใกล้เคียงกับ Hammer & Bastian (1986 : 5-19) ที่กล่าวว่า ระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetlands Ecosystem) เป็นระบบนิเวศน้ำท่วมขังอยู่ตลอดปี เป็นเขตเชื่อมต่อระหว่างระบบนิเวศน้ำกับระบบนิเวศบก และพืชชอบน้ำ (Hydrophile) ที่มีลักษณะแตกต่างกันออกไป

คำนิยามของพื้นที่ชุ่มน้ำนั้น มีผู้ได้ให้ความหมายไว้มากมายไม่น้อยกว่า 50 ความหมาย แต่คำจำกัดความที่เป็นที่ยอมรับและใช้กันทั่วไป คือ คำนิยามที่ปรากฏในอนุสัญญาแรมซาร์ หรืออนุสัญญาแรมซาร์ว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนกน้ำ (The Ramsar Convention : The Convention on Wetlands of International Importance Especially as Waterfowl Habitat) (อ้างใน ศันสนีย์ ชูแหว, 2536 : 52) ได้ให้ความหมายพื้นที่ชุ่มน้ำไว้ว่า

“พื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetlands) คือ พื้นที่ลุ่ม พื้นที่ราบลุ่ม พื้นที่ลุ่มชื้นแฉะ พื้นที่ลุ่มน้ำ มีน้ำท่วม น้ำขัง พื้นที่พรุ พื้นที่แหล่งน้ำ ทั้งที่เกิดเองตามธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่มีน้ำขัง หรือท่วมอยู่ถาวร และชั่วคราว ทั้งที่เป็นแหล่งน้ำนิ่งและน้ำไหล ทั้งที่เป็นน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม รวมไปถึงพื้นที่ชายฝั่งทะเล และพื้นที่ของทะเลในบริเวณซึ่งเมื่อน้ำลดลงต่ำสุด มีความลึกของระดับน้ำไม่เกิน 6 เมตร”

สรุปได้ว่า พื้นที่ชุ่มน้ำ คือ บริเวณพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นดินและพื้นน้ำ ทำให้เกิดระบบนิเวศร่วมระหว่างระบบนิเวศบกและระบบนิเวศน้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำแต่ละประเภท แต่ละแห่ง จะมีองค์ประกอบทางกายภาพ เคมี และชีวภาพที่แตกต่างกัน ทำให้พื้นที่แต่ละแห่งมีความแตกต่างกันออกไป เป็นลักษณะเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่

1.2 การจำแนกประเภทพื้นที่ชุ่มน้ำ

การจำแนกประเภทพื้นที่ชุ่มน้ำตามอนุสัญญาแรมซาร์ ได้พิจารณาตามลักษณะทางกายภาพ และชีวภาพเป็นพื้นฐาน เพื่อกำหนดเป้าหมายเพื่อการอนุรักษ์ พิจารณาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ (สันสนีย์ ชูแวว, 2537 : 9-15 และ สำนักงานนโยบายและแผนฯ, 2537 : 151)

- (1) พื้นที่ชุ่มน้ำที่คนสร้างขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดบริเวณที่มีน้ำขังอยู่ตลอดเวลาหรือชั่วคราว เช่น นาข้าว บ่อเลี้ยงปลา นาเกลือ นาเกลือ บ่อบำบัดน้ำเสีย อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น
- (2) พื้นที่ชุ่มน้ำตามธรรมชาติ ตามลักษณะภูมิทัศน์ธรรมชาติที่พบอยู่ทั่วไป สามารถจำแนกออกเป็นลักษณะต่างๆ ดังนี้

. บริเวณที่ราบน้ำท่วมถึง (Flood plains) เป็นพื้นที่ราบระหว่างลำน้ำกับพื้นที่บนบก ซึ่งอยู่สูงกว่า มีน้ำท่วมเป็นครั้งคราว หรือพื้นที่ถูกน้ำท่วมทุกปีตลอดระยะเวลาฤดูน้ำหลาก น้ำนอง พื้นที่นี้จึงเป็นที่ลุ่มสลับกับแหล่งน้ำ เช่น หนอง ห้วย ร่อง บึง กุด ทะเลสาบรูปแอก ป่าบุ่งป่าทาม และแอ่งน้ำต่างๆ รวมถึงที่ลุ่มชายฝั่งทะเลติดกับดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ ที่ราบน้ำท่วมถึงที่สำคัญของไทย ได้แก่ ที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่าง รวมถึงสิ่งมีชีวิตต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นนกน้ำ สัตว์น้ำและสัตว์ป่า เนื่องจากเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งหากินที่สำคัญ

. บริเวณที่ลุ่มน้ำจืดชื้นแฉะ (Freshwater Marshes) พบได้ทั่วไปในบริเวณที่เกิดภาวะน้ำท่วมบ่อยครั้งหรือภาวะน้ำขังอย่างถาวรในระดับตื้นๆ มีส่วนจาก น้ำใต้ดิน ตาน้ำผิวดิน แม่น้ำและลำธาร บริเวณที่มีน้ำนิ่งขังตลอดปี เรียกว่า ที่ลุ่มน้ำขัง หรือ มาบ (Swamps) มีพืชเด่น เช่น กก ธูปฤาษีหรือกกช้าง และอ้อ

. ทะเลสาบ (Lakes) สระน้ำ และบ่อน้ำ เกิดจากกระบวนการหลายอย่าง ทั้งการขุดตัวและยุบตัว หรือการเคลื่อนที่ของเปลือกโลก แผ่นดินถล่ม การไหลเลื่อนของดิน การทำงานของภูเขาไฟเกิดเป็นทะเลสาบหุบภูเขาไฟ (Crater Lakes) และกุ่มกัลกัณห์ (Pot-Holes) หรือทะเลสาบรูปกาต้มน้ำ (Kettle Lakes) บางแห่งในเขตแห้งแล้งเกิดจากการทำงานของลม การทำงานของแม่น้ำลำธารก็ทำให้เกิดทะเลสาบรูปแอก (Oxbow Lakes) ทะเลสาบเนินตะกอนรูปพัด (Alluvial Fan Lakes) แอ่งฐานน้ำตก (Plunge Pools) และแอ่งน้ำขัง

. พื้นที่ป่าพรุ (Peatlands) มีกระบวนการเกิดหลายแบบ จัดเป็นสังคมพืชที่ขึ้นอยู่ในพื้นที่ลุ่มในแผ่นดินที่มีน้ำจืดท่วมขังตลอดปี หรือเกือบตลอดปี ดินส่วนใหญ่เป็นดินที่เกิดจากการทับถมตัวของตะกอนและซากพืชที่ทับถมกันจนเป็นชั้นหนา อาจเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มากที่สุดหรือน้อยที่สุดก็ได้ ถ้าในภาวะที่มีออกซิเจนมากพอจะมีการย่อยสลายตามปกติ มีสภาพเป็นกลาง และมีปริมาณธาตุอาหารสูง แต่ถ้าอยู่ภายใต้สภาวะที่มีอุณหภูมิต่ำ มีความเป็นกรดสูง ลักษณะดินจึงค่อนข้างเป็นกรดจัด น้ำท่วมขัง และขาดออกซิเจน ทำให้กระบวนการย่อยสลายซากพืชถูกยับยั้ง ปริมาณธาตุอาหารจะต่ำ เป็นแหล่งสะสมธาตุคาร์บอนที่เป็นตัวการทำให้เกิดภาวะเรือนกระจก (Greenhouse Effect)

. บริเวณป่าที่ลุ่มน้ำขัง (Swamp Forests) เป็นสังคมพืชที่เกิดขึ้นบริเวณแหล่งน้ำนิ่งรอบๆ ทะเลสาบและบริเวณที่ราบน้ำท่วมถึง หรือบริเวณที่ราบต่ำริมฝั่งแม่น้ำ ลำน้ำหรือหนองบึงใหญ่ที่มีแอ่งน้ำเอ่อล้นตลิ่ง เจ็นนองไปทั่วบริเวณ ในช่วงฤดูฝนหรือฤดูน้ำหลาก

. บริเวณปากแม่น้ำ (Estuaries Deltas) เป็นบริเวณน้ำกร่อย ที่เกิดจากน้ำจืดแม่น้ำและน้ำเค็มจากทะเลมาพบกันผสมกัน มีการรูกลำที่ได้รับอิทธิพลจากกระแสน้ำขึ้นน้ำลงจากทะเลตามฤดูกาล ส่งผลต่อลักษณะทางกายภาพและชีวภาพ ทำให้บริเวณนี้มีระบบนิเวศที่ซับซ้อนและมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติสูงกว่าระบบนิเวศอื่นๆ

. ป่าชายเลนหรือป่าโกงกาง (Mangroves Forest) เป็นสังคมพืชบริเวณชายฝั่งทะเลที่มีน้ำทะเลท่วมถึง ลักษณะดินเป็นโคลนหรือเลน เป็นดินเหนียวที่มีการอัดตัวแน่น บางแห่งอาจมีทรายปะปน มีการสะสมธาตุอาหารและอินทรีย์วัตถุ ทำให้บริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์สูงทั้งพืชและสัตว์ รวมถึงเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งอาหาร หลบภัย วางไข่และฟักตัวอ่อนของสัตว์น้ำ ป่าชายเลนจึงจัดได้ว่าเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของโลก

. บริเวณชายฝั่งทะเล (Open Coasts) จะนับจากแนวชายทะเลขึ้นไปบนบกจนถึงบริเวณที่มีลักษณะภูมิประเทศเปลี่ยนแปลงอย่างเด่นชัด และจากบนบกลงไปในทะเลเขตนํ้าตื้น ที่มีระดับน้ำเมื่อลงต่ำสุด น้ำลึกไม่เกิน 6 เมตร

สำหรับประเทศไทยได้มีการจำแนกพื้นที่ชุ่มน้ำตามลักษณะภูมิทัศน์เป็นองค์ประกอบหลักในการพบเห็นโดยทั่วไป โดยกรมพัฒนาที่ดิน ปี พ.ศ.2537 (อ้างใน กนกวรรณ รัศพรดี, 2542:15-16) ได้แบ่งระบบพื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetland Systems) เป็น 7 ระบบด้วยกัน คือ

(1) ระบบบริเวณชายฝั่งทะเล (Marine/Coastal System) ได้แก่ ชายฝั่งทะเลที่เป็นหิน ฝาทินริมทะเล แนวปะการัง แหล่งหญ้าทะเล แหล่งสาหร่ายทะเล แหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเค็ม ชายหาด ทั้งหาดทรายและหาดหิน หาดเลน และหมู่เกาะในทะเล

(2) ระบบทะเลสาบบริเวณชายฝั่งทะเล (Coastal Lagoon System) ได้แก่ ทะเลสาบน้ำเค็มหรือน้ำกร่อย และมีเส้นทางเชื่อมโยงกับทะเล

(3) ระบบทะเลสาบน้ำเค็มภายในแผ่นดิน (Inland Salt Lake System) ได้แก่ ทะเลสาบที่ลุ่มน้ำขัง ที่ลุ่มขึ้นและน้ำเค็มหรือน้ำกร่อยที่อยู่ภายในแผ่นดิน

(4) ระบบบริเวณปากแม่น้ำ (Estuarine System) ได้แก่ ครอบคลุมบริเวณปากแม่น้ำ ที่ลุ่มทะเลท่วมถึง และป่าชายเลน

(5) ระบบบริเวณแม่น้ำ (Riverine System) ได้แก่ แม่น้ำ ลำคลอง แก่ง น้ำตก ที่ราบน้ำท่วมถึง นาข้าว พื้นที่ชลประทาน

(6) ระบบบริเวณทะเลสาบ หนอง บึง (Lacustrine System) ได้แก่ ทะเลสาบน้ำจืด หนอง บึง บ่อ สระ บ่อน้ำบาดน้ำเสีย พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด อ่างเก็บน้ำ

(7) ระบบบริเวณที่ลุ่มน้ำขัง (Palustrine System) ได้แก่ ที่ลุ่มขึ้นและ ป่าพรุน้ำจืด ทุ่งหญ้าที่ท่วมถึงตามฤดูกาล

1.3 ประโยชน์ของพื้นที่ชุ่มน้ำ

พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าและความสำคัญอย่างมาก ไม่สามารถประเมินค่าได้ ทั้งต่อมนุษย์ พืช และสัตว์ รวมถึงมีบทบาทหน้าที่เพื่อรักษาความสมดุลของสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ ประโยชน์ของพื้นที่ชุ่มน้ำนั้น มีมากมายทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งที่มองไม่เห็นและมองเห็น รวมถึงคิดมูลค่าได้และไม่สามารถคิดมูลค่าได้ ซึ่งจะมีคุณค่า ความสำคัญและการใช้ประโยชน์ต่อสังคมแตกต่างกันไปตามสภาพพื้นที่ สรุปแยกได้ดังนี้ (คันสนีย์ ชูแหว, 2536 : 52-56)

ประโยชน์ของพื้นที่ชุ่มน้ำที่สังคมได้รับโดยตรง ได้แก่

(1) ทรัพยากรป่าไม้ (Forest Resources) ในบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำมีผลผลิตทางธรรมชาติมากมาย ทั้งพืชพรรณที่ให้ผลที่ใช้ในการประกอบอาหาร และสมุนไพร ไม้พื้น เปลือกไม้ ยางไม้ และเนื้อไม้ ใช้ทำวัสดุของใช้ ส่วนประกอบของบ้าน และวัตถุดิบของอุตสาหกรรมในครัวเรือน

(2) ทรัพยากรพืชและสัตว์ป่า (Wildlife Resources) บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำ มีทั้งพืชพรรณและสัตว์หลายชนิด สามารถนำมาใช้ประกอบอาหารและสมุนไพร ทั้งน้ำผึ้ง เนื้อ หนัง และไข่สัตว์ รวมถึงรายได้เสริมของครัวเรือน

(3) ทรัพยากรประมง (Fishery Resources) พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นพื้นที่อุดมไปด้วยแร่ธาตุอาหาร เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย ใช้หลบภัย แหล่งอาหาร ที่วางไข่ และเพาะเลี้ยงตัวอ่อน เป็นแหล่งอาหารและรายได้ของคนในพื้นที่

(4) ทรัพยากรพืชอาหารสัตว์ (Forage Resources) พื้นที่ชุ่มน้ำอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพรรณประเภทต่างๆ เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของสัตว์เลี้ยง ทั้งที่เลี้ยงไว้เพื่อบริโภค ใช้แรงงาน และขาย

(5) ทรัพยากรการเกษตร (Agricultural Resources) พื้นที่ชุ่มน้ำบางแห่งถูกนำมาใช้ทำการเกษตร โดยเฉพาะพื้นที่ปลูกข้าว หากมีการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างเหมาะสมแล้ว จะสามารถให้ผลผลิตทางการเกษตร ที่อำนวยประโยชน์แก่ชุมชนได้อย่างมั่นคงและยาวนาน

○ (6) ทรัพยากรน้ำ (Water Resources) พื้นที่ชุ่มน้ำ คือ แหล่งน้ำที่มีความสำคัญในทางตรง เพื่อการอุปโภค-บริโภค การเกษตร การเลี้ยงสัตว์ และอุตสาหกรรม

(7) พลังงาน (Energy Resources) พื้นที่ชุ่มน้ำบางแห่ง มีศักยภาพเป็นแหล่งพลังงาน ส่วนใหญ่มักอยู่ในรูปของพีชและพีท (Peat) ใช้เป็นเชื้อเพลิงให้พลังงานในด้านต่างๆ

ประโยชน์ของพื้นที่ชุ่มน้ำที่สังคมได้รับโดยอ้อม ได้แก่

(1) การอำนวน้ำลงสู่ชั้นน้ำใต้ดิน (Ground Water Recharge) น้ำจากพื้นที่ชุ่มน้ำสามารถไหลถ่ายเทลงสู่ชั้นน้ำใต้ดิน ทำให้น้ำสะอาดขึ้นกว่าตอนอยู่บนดิน สามารถนำน้ำมาใช้ประโยชน์ในการอุปโภคบริโภคได้

(2) การอำนวน้ำจากชั้นน้ำใต้ดินขึ้นสู่ผิวดิน (Groundwater Discharge) น้ำที่อยู่ในชั้นใต้ดิน อาจไหลกลับขึ้นมาเป็นน้ำบนผิวดินได้ และมีอิทธิพลโดยตรงต่อน้ำในแม่น้ำลำธาร

(3) การป้องกันน้ำท่วม (Flood Control) พื้นที่ชุ่มน้ำจะเก็บกักน้ำฝนและน้ำท่าที่ไหลลงมาอย่างสม่ำเสมอ และถ่ายเทน้ำลงสู่ชั้นใต้ดินอย่างช้าๆ แทนการไหลลงล่างอย่างรวดเร็ว ทำให้ช่วยในการกักเก็บน้ำและลดปัญหาน้ำท่วมเฉียบพลัน โดยเฉพาะปัญหาน้ำท่วมขังในเขตเมืองซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งจากการถมพื้นที่ชุ่มน้ำ หรือทำการเปลี่ยนแปลงเพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่น

(4) การรักษาชายฝั่ง (Shoreline Stabilization) และการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน (Erosion Control) โดยพืชพรรณที่ขึ้นอยู่ในบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำและรากของมัน จะช่วยใน

การลดแรงปะทะรวมทั้งความรุนแรงที่เกิดจากกระแสน้ำ ที่จะกัดเซาะชายฝั่งทำให้สูญเสียดิน เช่น ป่าชายเลน ในบางกรณี พื้นที่ชุ่มน้ำยังมีส่วนช่วยให้เกิดการงอกใหม่ของแผ่นดินอีกด้วย

(5) การเก็บกักตะกอนและสารพิษ (Sediment and Toxicant Retention) เนื่องจากพื้นที่ชุ่มน้ำทำหน้าที่เหมือนบ่อ หรือแอ่งพักดักจับตะกอน ทำให้คุณภาพน้ำดีขึ้นจึงช่วยยืดอายุการใช้งานของอ่างเก็บน้ำและทางน้ำที่อยู่ตอนล่าง รวมถึงเป็นระบบบำบัดน้ำเสียธรรมชาติ โดยพืชพรรณต่างๆจะช่วยลดความเร็วของน้ำลง ทำให้เพิ่มโอกาสตกตะกอนมากขึ้น ทั้งตะกอนดินและสารพิษ เช่น ยาปราบศัตรูพืชเป็นสารพิษตกค้างที่มักจะเกาะติดกับอนุภาคของตะกอนดิน

(6) การเก็บกักธาตุอาหาร (Nutrient Retention) ธาตุอาหารที่ถูกพัดพามากับน้ำ จะถูกดักและให้สะสมตัวอยู่ในพื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นแหล่งอาหารของสิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ต่างมากมาย รวมถึงเป็นแหล่งขยายพันธุ์และเพาะเลี้ยงตัวอ่อนของสัตว์น้ำ

(7) การส่งออกมวลชีวภาพ (Biomass Export) พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นแหล่งส่งออกมวลชีวภาพ ทั้งจากพืชจากสัตว์และมูลสัตว์ ไปยังพื้นที่ท้ายน้ำ และพื้นที่ชายฝั่งพร้อมๆ กับการไหลเวียนของน้ำบนผิวดิน

(8) การป้องกันพายุและการลดความรุนแรงของลม (Storm Protection and Windbreak) พืชพรรณของพื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเล ช่วยในการเป็นตัวปะทะความรุนแรงของพายุ ก่อนจะสร้างความเสียหายให้กับชุมชน โดยเฉพาะป่าชายเลน

(9) การรักษาความสมดุลของภูมิอากาศท้องถิ่น (Micro-Climature Stabilization) ลักษณะทางอุทกวิทยา วงจรการหมุนเวียนของสสารและธาตุอาหาร ตลอดจนพลังงานทั้งหมดในพื้นที่ชุ่มน้ำ มีส่วนช่วยในการรักษาสมดุลของสภาวะอากาศในท้องถิ่น โดยเฉพาะปริมาณน้ำฝน น้ำท่า และอุณหภูมิ

(10) การคมนาคมทางน้ำ (Water Transport) พื้นที่ชุ่มน้ำหลายแห่ง ถูกใช้เป็นเส้นทางเดินเรือ ทั้งการสัญจรในท้องถิ่นและการขนส่งสินค้า

(11) นันทนาการและการท่องเที่ยว (Recreation and Tourism) กิจกรรมที่พบ เช่น การเล่นกีฬาทางน้ำ การว่ายน้ำ เล่นเรือ ล่องแก่ง การล่าสัตว์ ตกปลา การดูนก การถ่ายภาพธรรมชาติ รวมถึงการใช้ในวันวัฒนธรรมประเพณี และการประกอบพิธีกรรม เช่น ประเพณีลอยกระทง แข่งเรือ เป็นต้น

(12) ความหลากหลายทางชีวภาพ (Biological Diversity) ภายในระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ จะมีความหลากหลายทางชีวภาพสูง เป็นแหล่งสำคัญที่รวมสายพันธุ์สิ่งมีชีวิตไว้มากมาย เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสายพันธุ์ที่มีลักษณะเด่นๆ ได้ตามที่ต้องการ

จากที่กล่าวมานั้น พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่า มีความสำคัญและมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ของระบบนิเวศซึ่งรวมถึงคนด้วย ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น เป็นปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งอุปโภค บริโภค การนำไปมาใช้ เป็นยาสมุนไพร เป็นเส้นทางการคมนาคม แหล่งปลุกสัตว์ ใช้ในการเกษตรซึ่งนับว่าเป็นแหล่งทำมาหากิน แหล่งที่อยู่อาศัย รวมถึงรายได้เสริมต่างๆ พื้นที่ชุ่มน้ำยังเป็นตัวอุ้มน้ำทำให้ชุ่มชื้นอานวยให้เกิดน้ำใต้ดินและบนดิน รักษาสมดุลของอุณหภูมิ รวมถึงป้องกันภัยน้ำท่วมและพายุ โดยการกักเก็บน้ำ ช่วยลดความเร็วของน้ำที่จะไหลท่วมอย่างเฉียบพลัน ทั้งยังกักเก็บตะกอนและสารพิษก่อนไหลลงแม่น้ำ รวมถึงธาตุอาหารต่างๆ ทำให้มีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งพันธุ์พืชและสัตว์สูง บางพื้นที่มีคุณค่าทางจิตใจ เป็นพื้นที่เก่าแก่มีประวัติความเป็นมาเนิ่นนาน บางเป็นแหล่งโบราณคดี แหล่งสันตนาการและการท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ รวมถึงใช้ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยด้วย

1.4 สภาพปัญหาของพื้นที่ชุ่มน้ำที่ถูกทำลายหรือเสื่อมโทรม

ปัญหาของพื้นที่ชุ่มน้ำที่ถูกทำลายหรือเสื่อมโทรม เกิดจากความไม่เข้าใจ ไม่ตระหนักถึงคุณค่าที่แท้จริง ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวของมนุษย์เอง มักจะมองว่าเป็นพื้นที่รกร้างว่างเปล่าหรือเป็นแหล่งเชื้อโรคต่างๆ กอปรกับการเร่งรัดพัฒนาประเทศในช่วง 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมาทำให้มีการชักน้ำออก หรือถมพื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อเปลี่ยนเป็นทุ่งนา บ้านเรือน โรงงานอุตสาหกรรม สนามกอล์ฟ ถนน แหล่งท่องเที่ยว สถานที่ราชการ และนาุ้ง การบุกรุกที่ดินทำกิน โดยรัฐไม่สามารถควบคุมสถานการณ์เหล่านี้ได้ดีพอ ทำให้พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญต่อคนส่วนใหญ่ถูกทำลาย การทำลายพื้นที่ชุ่มน้ำที่เห็นได้ชัด คือ บริเวณพื้นที่ป่าชายเลนที่เคยอุดมสมบูรณ์ตามชายฝั่งที่ติดทะเลมีปัญหาการบุกรุกจับจองพื้นที่ทำกิน โดยไม่มีการควบคุมและจัดการที่ดีพอ ทำให้พื้นที่ป่าชายเลนถูกทำลาย

ตัวอย่างปัญหาที่เกิดกับพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ คือ ราษฎรที่อยู่อาศัยบริเวณรอบๆบึงทำการแผ้วถางบุกรุกพื้นที่และเผาพืชน้ำ เพื่อใช้ทำเป็นพื้นที่เกษตรกรรม โดยเฉพาะการปลูกบัว รวมถึงการตัดต้นไม้เพื่อทำฟืนหรือเผาถ่าน การสร้างคลองผันน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร ทำให้ปริมาณน้ำที่ไหลเข้าบึงมีจำนวนน้อยลง การลักลอบจับสัตว์ด้วยวิธีที่ผิด เช่น การจับนกด้วยตาข่าย การทำการประมงที่มากเกินไป และการใช้สารเคมี เป็นต้น (คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล , 2537 : 3-1 ถึง 3-10)

ส่วนอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ประกอบด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำทั้ง 3 ประเภท คือ น้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม รวมถึงพืชและสัตว์ที่อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก แต่กลับมีปัญหาและความขัดแย้งสูงเช่นกัน โดยเฉพาะในเรื่องการบุกรุกเข้าไปใช้ประโยชน์พื้นที่ของประชาชน เพื่อใช้ในการเกษตร ที่จะเห็นได้ชัดเจนคือ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (การทำนากุ้ง) ทั้งในน้ำจืดและน้ำเค็ม โดยมีการขุดลอกชักน้ำเค็มเข้าพื้นที่ในบริเวณที่เป็นพรุน้ำจืด รวมถึงเพื่องานพัฒนาด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งชุมชนที่อยู่อาศัย เป็นสถานที่ราชการ เส้นทางคมนาคม การชลประทาน และแหล่งอุตสาหกรรม โดยใช้วิธีการถมที่ และการระบายน้ำออก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ อีกทั้งความต้องการใช้น้ำในปริมาณมาก ทำให้เกิดปัญหาน้ำเสียจากชุมชนและน้ำทิ้งทางการเกษตรที่มีสารเคมี ยาฆ่าแมลง ปุ๋ย สารป้องกันและกำจัดศัตรูพืชปะปนตามมา ยังมีการลักลอบล่าสัตว์เพื่อการค้าและการบริโภค ในจำนวนที่มากเกินไปหรือการจับที่ผิดวิธี โดยใช้สารเคมี สารพิษและการระเบิด นอกจากนั้นการที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทำให้เกิดการใช้ประโยชน์ด้านการสันทนาการมากเกินไป จนรบกวนต่อการขยายพันธุ์ของสัตว์บางชนิด เช่น นกหัวโตพันธุ์มลายูและนกนางนวลแกลบเล็ก (คันสนีย์ ชูแว, 2539 : 6 และ กนกวรรณ ธิ์พรดี, 2542 : 20)

และยังมีเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของทะเลสาบสงขลา จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่ที่ถูกเสนอเป็น Ramsar Site แห่งแรกในประเทศไทย มีจุดเด่นที่มีนกน้ำจำนวนมาก และหลากหลายชนิด และก็เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ประสบปัญหาเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการบุกรุกพื้นที่เพื่อถือกรรมสิทธิ์ที่ดินและการเกษตร เรื่องการลักลอบตัดไม้เสม็ดเพื่อการเผาถ่าน การจุดไฟเผาป่าในหน้าแล้ง การลักลอบล่าสัตว์เพื่อการค้าและบริโภค ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา เช่น โครงการก่อสร้างสาธารณูปโภค คือ การทำถนน และโครงการก่อสร้างเขื่อนกั้นน้ำเค็ม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่และระบบนิเวศ นอกจากนี้ยังมีปัญหาทางมลภาวะที่เกิดจากชาวบ้านที่อยู่รอบๆพื้นที่ทิ้งขยะและระบายของเสียในครัวเรือนลงสู่ทะเลน้อย (สำนักงานนโยบายและแผนฯ, 2537 : 156 และ สำนักงานนโยบายและแผนฯ, 2541 : 63)

รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับพรุหลายแห่ง โดยโครงการพัฒนาต่างๆ ทั้ง การสร้างถนน บ่อน้ำ และการชลประทาน ตัวอย่างเช่นที่ พรุบ้านไม้ขาว ที่จังหวัดภูเก็ต ซึ่งประกอบด้วยพรุผืนเล็กๆ จำนวน 6-7 พรุ มีพรุบางส่วนถูกถมเพื่อทำการก่อสร้างโครงการสนามบินนานาชาติ ในปี พ.ศ. 2525 และมักมีการเผาต้นไม้ในพรุช่วงฤดูแล้ง เพื่อบุกรุกถือครองส่วนตัวอีกด้วย ยังมีพรุที่เกิดปัญหาจากการบุกรุกพื้นที่เพื่อการพัฒนา และการเกษตรอีกหลายพื้นที่ เช่น พรุโต๊ะแดง จังหวัด

นราธิวาส พรุแง พรุหมื่น พรุโตะแนแเว และพรุบึงน้ำใส จังหวัดยะลา พรุกันรูลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และพรุโตะพราน ที่อยู่ในเขตเชื่อมต่อระหว่างจังหวัดยะลาและปัตตานี เป็นต้น (สำนักงานนโยบายและแผนฯ, 2541 : 39-53)

และยังมีพื้นที่อีกหลายแห่งทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เกิดปัญหาเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นหนองหานกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ที่เกิดจากการสร้างเขื่อนกันน้ำ พื้นที่หนองละหาน จังหวัดชัยภูมิ ที่มีการขุดลอกพื้นที่ การก่อสร้างคันดินและถนนล้อมรอบปิดกั้นการไหลบ่าของมวลน้ำจากบริเวณโดยรอบทำให้เกิดการแยกส่วนระหว่างบึงกับพื้นที่ชุ่มน้ำ ทำให้ดินเงินจากการทับถมของวัชพืช ส่วนที่หนองหาน จังหวัดสกลนคร มีปัญหาในเรื่องการถมบึงและน้ำเน่าเสียจากการปล่อยน้ำทิ้งชุมชนกลายเป็นแหล่งสะสมของเชื้อโรค ส่วนทางภาคเหนือที่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำยมส่วนใหญ่มีสภาพดินเงิน และมีการบุกรุกยึดครองและใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างหนัก เหมือนกับที่กว๊านพะเยา หนองเล็งทราย หนองหลวง หนองห้าง และแอ่งเชียงแสน ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองบงคาย จังหวัดเชียงราย ด้วย (สำนักงานนโยบายและแผนฯ, 2541 : 61-79)

ในปัจจุบันพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยถูกทำลายไปมาก และที่ยังเหลืออยู่ก็มีสภาพเสื่อมโทรม และถูกเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์อย่างรวดเร็ว สาเหตุส่วนใหญ่นั้นเกิดจากมนุษย์ทั้งสิ้น ที่กลับเป็นผู้ทำลาย และไม่เห็นถึงความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำซึ่งมีความผูกพันกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์มาเป็นระยะเวลานานจนไม่สามารถแยกออกได้ และเนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น ทำให้ความต้องการใช้ทรัพยากรเพิ่มมากขึ้นด้วย ประกอบกับเทคโนโลยีในการผลิตที่สูงขึ้น ทำให้มีการใช้ทำให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากรเกิดขึ้น เพียงเพื่อประโยชน์ของคนกลุ่มน้อยที่สนใจเข้ามาบุกรุกทำลาย ทำให้ระบบนิเวศของพื้นที่เสื่อมด้วยกิจกรรมต่างๆ สุดท้ายผลกระทบที่เกิดขึ้นก็ตกอยู่กับคนกลุ่มใหญ่ โดยเฉพาะกับคนในท้องถิ่นเองที่จะได้รับผลกระทบมากที่สุด โดยสามารถสรุปปัญหาพื้นที่ชุ่มน้ำถูกทำลายและเสื่อมโทรมในประเทศไทย มีสาเหตุที่สำคัญ ดังนี้ (สำนักงานนโยบายและแผนฯ, 2537 : 153) (สันสนีย์ ชูแว, เอกสารประกอบการสอน 2540 : 8-9) และ (สันสนีย์ ชูแว, 2536 : 57-58)

- (1) การเปลี่ยนแปลงและบุกรุกพื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ทั้งน้ำจืดและน้ำเค็ม โดยเฉพาะการทำนาเกลือ
- (2) การเปลี่ยนแปลงและบุกรุกพื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อการเกษตร และเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร
- (3) ความต้องการน้ำจำนวนมากเพื่อใช้ในครัวเรือน การเกษตรและอุตสาหกรรม

(4) การเกิดภาวะมลพิษจากการปล่อยน้ำทิ้งของชุมชน และน้ำเสียทางการเกษตร การใช้สารเคมี ทั้งปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ยากำจัดศัตรูพืช รวมถึงตะกอนจากทำเหมืองแร่

(5) การพัฒนาต่างๆ ที่ต้องถมที่หรือการระบายน้ำออกจากพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อสร้างอาคารพาณิชย์ อาคารพักอาศัย สถานที่ราชการ แหล่งชุมชน แหล่งอุตสาหกรรม และกิจกรรมที่ต้องปิดกั้นทางน้ำ ไม่ว่าจะเป็นการชลประทาน การสร้างเขื่อน สร้างฝาย

(6) การจับ ล่าสัตว์และการเก็บของป่าที่ผิดวิธี มีจำนวนมากเกิน การใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ไม่เหมาะสม เช่น การใช้ระเบิดและสารพิษในทะเลเพื่อจับปลาในปริมาณมาก หรือเพียงบางชนิด แต่หาว่าไม่ว่าการกระทำดังกล่าว มีผลกระทบต่อสัตว์ชนิดอื่น พืชน้ำและตัวอ่อน ยังมีการเก็บไข่และตัวอ่อนที่ยังไม่เจริญเติบโตเต็มที่ไปบริโภคหรือจำหน่ายอีกด้วย

2. แนวคิดในการใช้ประโยชน์ และการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ

2.1 แนวทางการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ

จะเห็นได้ว่าปัญหาพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นปัญหาที่ต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เช่นเดียวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมทั่วไป การอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ ควรกำหนดมาตรการคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำที่สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์ของคนในชุมชน รวมถึงการสร้าง ความเข้าใจและความตระหนักให้กับชุมชน การศึกษาสภาพพื้นที่ และการใช้ประโยชน์ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการและการอนุรักษ์พื้นที่ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆ โดยมีมาตรการและแนวทางการปฏิบัติ เพื่อป้องกันรักษาอัตราการลดลงของพื้นที่ชุ่มน้ำ ดังนี้

(1) ด้านเกษตรกรรมและการชลประทาน ควรให้มีการส่งเสริมการเกษตรแบบยั่งยืน เพื่อเป็นการเพิ่มผลผลิต โดยไม่เพิ่มเนื้อที่การเกษตร ลดปริมาณการใช้วัตถุอันตราย โดยเฉพาะสารเคมี สำหรับโครงการชลประทานควรมีการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมก่อน

(2) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพื้นที่ชุ่มน้ำ ต้องนำมาใช้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพสูงสุด ตลอดจนป้องกันการใช้ทรัพยากรที่มากเกินไป ซึ่งจะทำให้ระบบนิเวศเสียสมดุล

(3) การควบคุมมลพิษทั้งจากบ้านเรือนและโรงงานอุตสาหกรรม ต้องมีการบำบัดน้ำเสียเพื่อลดมลพิษก่อนปล่อยออกจากโรงงาน รวมถึงการไม่ทิ้งขยะลงในพื้นที่ จัดให้มีการจัดการด้านขยะให้เหมาะสม

(4) การเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ให้กับประชาชนได้รับรู้ เข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำ ตลอดจนการจัดการที่เหมาะสมและยั่งยืน เพื่อลดการทำลายและการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ชุ่มน้ำ

2.2 การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาดและยั่งยืน (Wise Use and Sustainable Use of Wetland)

ในการประชุมกลุ่มประเทศร่วมอนุสัญญาแรมซาร์ ครั้งที่ 3 เมื่อปี พ.ศ. 2530 ที่เมืองเรจินา ประเทศแคนาดา ได้มีการรับรองคำนิยามของ “การใช้พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาด” (Ramsar Convention Bureau , 1991. อ้างจาก ศันสนีย์ ชูแวว ,2536 : 58) ดังนี้

“การใช้พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาด หมายถึง การใช้พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างยั่งยืน เพื่อผลประโยชน์ของมวลมนุษยชาติ ในวิถีทางที่สอดคล้องกลมกลืน และ บำรุงรักษาไว้ซึ่ง คุณลักษณะทางธรรมชาติของระบบนิเวศ (The wise use of wetland is their sustainable utilization for the benefit of humankind in a way compatible with the maintenance of the nature properties of the ecosystem)”

Ramsar Convention Bureau (1991) ให้คำอธิบายเพิ่มเติมว่า การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำของมนุษย์จะได้รับการพิจารณาว่า ยั่งยืน (sustainable) ก็ต่อเมื่อเป็นการใช้ที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดอย่างต่อเนื่อง ต่อคนในรุ่นปัจจุบัน ในขณะที่เดียวกันยังคงสามารถบำรุงรักษาศักยภาพของพื้นที่ไว้เพื่ออำนวยประโยชน์ให้แก่ลูกหลานได้ต่อไปในอนาคต

ส่วนคุณลักษณะทางธรรมชาติของระบบนิเวศนั้น หมายความว่ารวมถึง องค์ประกอบทางกายภาพ เคมี และชีววิทยา ทั้งน้ำ ดิน พืช และสัตว์ ตลอดจนความสัมพันธ์ภายในระบบ ระหว่างองค์ประกอบทั้งหมดด้วย

กล่าวได้ว่า การใช้พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาดและยั่งยืน นั้น ต้องคำนึงถึงเป้าหมายที่ควบคู่กันอยู่ 2 ประการ คือ

ประการแรก การใช้ให้เกิดประโยชน์แก่มวลมนุษย์ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต และ

ประการที่สอง การอนุรักษ์คุณสมบัติและคุณค่าตามธรรมชาติของพื้นที่ชุ่มน้ำไว้ (Marchand and Udo de Haes, 1991) ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนว่า การใช้พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาด ไม่ควรจำกัดอยู่กับรูปแบบการใช้เพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งเท่านั้น แต่ควรพิจารณารูปแบบการใช้ที่มี

ความหลากหลาย ที่ไปด้วยกันได้อย่างกลมกลืน บางครั้งอาจขัดแย้งกันบ้าง แต่ควรได้รับการจัดการ ที่ถูกต้องเหมาะสม

ศักยภาพของระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ ในการตอบสนองความต้องการใช้ประโยชน์อย่าง ยั่งยืน น่าจะขึ้นอยู่กับความพยายามในการรักษาบทบาท หน้าที่ตามธรรมชาติ ของพื้นที่ชุ่มน้ำไว้ให้ ได้มากที่สุด ถาวรที่สุด ณ จุดที่เหมาะสมที่สุด ภายในช่วงระหว่าง การไม่ใช้เลย (No use) กับการ เปลี่ยนแปลงจนหมดรูป (Total Conversion) โดยมีได้ยึดติดอยู่กับด้านใดด้านหนึ่ง การเปลี่ยนแปลง อาจเกิดขึ้นได้อย่างรอบครอบ ระมัดระวัง ไม่ใช่เก็บไว้โดยไม่มีการแตะต้องเลย หรือใช้ประโยชน์ เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น

ในทางปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ควรพิจารณา ประเด็นที่เกี่ยวข้องที่จะมีผลช่วยสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จ ดังนี้

(1) การสร้างความตระหนัก เกี่ยวกับบทบาท หน้าที่และคุณค่าที่แท้จริงของระบบนิเวศพื้นที่ ชุ่มน้ำ แก่กลุ่มประชากร และองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งในเมืองและใน ชนบท

(2) การริเริ่มกำหนดนโยบายที่ชัดเจน เกี่ยวกับ พื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศ เพื่อยึดถือปฏิบัติ ควบคู่ไปกับนโยบายเกี่ยวกับทรัพยากรหรือระบบนิเวศอื่นๆ โดยลดความขัดแย้งระหว่างนโยบาย ต่างๆ ให้เหลือน้อยที่สุด

(3) การใช้ประโยชน์จากความรู้ ความเข้าใจ และผลการศึกษาวิจัยที่มีอยู่ เกี่ยวกับระบบ นิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างเต็มที่ ในการจัดการการอนุรักษ์ ตลอดจนการวางแผนและการตัดสินใจใดๆ เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ รวมทั้งการส่งเสริมให้เกิดการศึกษาวิจัย ในประเด็นที่ยังไม่สามารถหาข้อสรุปที่ แน่ชัด หรือยังขาดความเข้าใจที่ถูกต้อง

(4) การปรับปรุงและพัฒนา ใช้นโยบายทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสม ระวังมิให้ เกิดความขัดแย้งกันเอง ระหว่างกฎข้อบังคับและกฎหมายต่างๆ พร้อมทั้งกำกับดูแล ให้มีผลบังคับ ใช้ได้อย่างจริงจัง

(5) การส่งเสริมให้มีการตรวจสอบติดตามสถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำ หรือการประเมินสถาน ภาพพื้นที่ชุ่มน้ำ หรือการประเมินสถานภาพและสถานการณ์เบื้องต้น อย่างรอบคอบ ครบถ้วนทุก ด้าน ก่อนการตัดสินใจอนุมัติการดำเนิน โครงการพัฒนาใดๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อพื้นที่ชุ่มน้ำ

(6) การจัดการองค์กรที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ การกำหนดภาระ หน้าที่ ขอบเขตการทำงานที่ชัดเจน และส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ ประสานการปฏิบัติงาน ระหว่างหน่วยงานให้มากที่สุด

(7) การส่งเสริมบทบาท และการพัฒนา ใช้สารสนเทศเกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ ในการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น เพื่อช่วยให้ชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำ ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เกี่ยวกับรูปแบบการใช้และการจัดการดูแลพื้นที่ชุ่มน้ำแต่ละแห่ง ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อท้องถิ่น

3. แนวความคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับเรื่องบทบาท

3.1 ความหมายของบทบาท มีผู้ให้คำนิยามคำว่าบทบาทไว้หลายความหมาย ดังนี้

เอส.เอฟ.แนเดล (S.F.Nadel, 1958 : 29) กล่าวว่า บทบาท คือ พฤติกรรมจริงๆซึ่งไม่เหมือนกับสถานภาพหรือตำแหน่งที่มีลักษณะอยู่กับที่ บทบาทมีลักษณะเป็นพลวัตรหรือการปฏิบัติ ซึ่งเป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม “สถานภาพสามารถเพิ่มรายละเอียดต่างๆให้แก่ บทบาท ในขณะที่เดียวกัน บทบาทก็มีส่วนในการกำหนดสถานภาพ”

ปรินซิชั่น และคณะ (Princition et al, 1973 : 260) กล่าวว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาตามตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ และพฤติกรรมตามความคาดหวังจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ว่าควรเป็นอย่างไร ซึ่งทั้งหมดนี้จะต้องขึ้นอยู่กับโน้ตสัณของคนที่แสดงพฤติกรรม และจากการที่มี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนเองและบุคคลอื่น

Roy (1980 : 260) กล่าวว่า บทบาท เป็นความต้องการของสังคม พฤติกรรมที่สังคมคาดหวัง ถึงแม้ว่าบทบาทจะเป็นพฤติกรรมของบุคคล แต่บทบาทก็เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนเองและบุคคลอื่น

สุพัตรา สุภาพ (2531 : 25) กล่าวว่า บทบาท คือ การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง) เช่น มีตำแหน่งเป็นพ่อ บทบาทก็ต้องเลี้ยงดูลูก เป็นครูต้องสั่งสอนนักเรียน เป็นต้น นอกจากนี้ยังกล่าวว่า บทบาทจะช่วยใหบุคคลมีพฤติกรรมอย่างมีประสิทธิภาพและบทบาทกำหนดความรับผิดชอบของงานต่างๆที่ปฏิบัติ

ไพฑูรย์ ช่างเรียน (2516 : 30) กล่าวว่า บทบาทของบุคคลในสังคมย่อมขึ้นอยู่กับสถานภาพที่คงอยู่ และคุณสมบัติส่วนตัวของบุคคล บทบาทของบุคคลจึงย่อมแตกต่างกันไป ตาม

ลักษณะของสถานภาพ และอุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มุลเหตุจูงใจ การอบรม ความพอใจ รวมทั้งสภาพทางร่างกาย และจิตใจของบุคคลที่ดำเนินบทบาทนั้น

จากนิยามเรื่องบทบาทที่กล่าวมาทั้งหมด สามารถสรุปได้ว่า บทบาท คือ พฤติกรรมการปฏิบัติหรือกิจกรรมที่ประชาชนได้แสดงออกจริงในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ อาจอยู่ภายใต้เงื่อนไขสิทธิหรือหน้าที่ ที่สังคมกำหนดไว้ก็ได้ สำหรับบทบาทประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ ที่ทำการศึกษาจะดูถึงการดูแลรักษา การเฝ้าระวังและการแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ การเผยแพร่ความรู้ เป็นตัวอย่างที่ดีกับคนอื่น ๆ การเข้าร่วมประชุมและเสนอความคิดเห็น รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมงานพัฒนาพื้นที่ชุ่มน้ำ และการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรม ในส่วนของเรื่องความเชื่อ

3.2 ประเภทของบทบาท

ประเภทของบทบาทตามแนวทางของ บรูม และเซลส์นิก (Broom and Selznick, 1973 : 34) จำแนกได้ดังนี้

(1) บทบาทตามอุดมคติ (Ideal Role) เป็นบทบาทในอุดมคติที่มีการกำหนดสิทธิ หน้าที่ ระบุเป็นลายลักษณ์อักษร และ/หรือ มีตัวบทกฎหมาย ระเบียบ กำหนดให้กระทำกิจกรรมในตำแหน่งหน้าที่นั้นๆ

(2) บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Performed Role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำจริง ซึ่งจะขึ้นกับการสั่งการจาก ความเชื่อ ความหวัง การรับรู้ และประสบการณ์ของผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่ง ทั้งยังต้องพิจารณาถึง ความกดดัน จิตจำกัด และโอกาสในแต่ละสังคม ในระยะเวลานั้นๆ ได้

(3) บทบาทที่ควรปฏิบัติ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่ง เชื่อ และหวังว่า ควรกระทำตามตำแหน่งที่ได้รับแต่ยังไม่ได้กระทำ ซึ่งอาจจะไม่เหมือนกับบทบาทในอุดมคติ (ไม่มีอยู่ในระเบียบ, กฎหมาย) และบทบาทที่กระทำจริง นอกจากนี้บทบาทที่ควรกระทำยังขึ้นอยู่กับความแตกต่างขององค์กร ความคิดนึกประสบการณ์การรับรู้ของผู้ดำรงตำแหน่งแต่ละคนด้วย

ทิตยา สุวรรณชฎ (2510 : 9-10) ได้แบ่งบทบาทหน้าที่ออกเป็น

(1) บทบาทตามอุดมคติ (Ideal Role) หรือบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมควรจะปฏิบัติ เช่น พ่อต้องรักลูก ตลอดจนอบรม เลี้ยงดู ให้การศึกษา

(2) บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Actual Role) หรือบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมจะต้องปฏิบัติจริง เช่น พ่อแม่รักลูกก็แสดงความรักโดยการพุดจา หรือให้ของ หรือการชื่นชม บทบาทที่

ปฏิบัติจริงนี้ เป็นเรื่องของการเอาบทบาทในอุดมคติมาแบ่ง และดัดแปลงให้เข้ากับเหตุการณ์จริง เป็นผลรวมของ บทบาทตามอุดมคติ บุคลิกภาพของผู้ดำรงตำแหน่ง อารมณ์ขณะแสดงบทบาท อุปกรณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งที่มีอยู่ และปฏิกริยาของผู้เกี่ยวข้อง

3.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงบทบาท

อัลพอร์ท (Allport, 1967 : 181-184) เป็นนักวิชาการที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงบทบาท ได้กล่าวไว้ว่า บุคคลจะแสดงพฤติกรรมในขณะที่ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 ประการ คือ

- (1) บทบาทที่คาดหวังของบุคคลอื่นในสังคม (Role Expectation)
- (2) ความคาดหวังของตนเอง ว่ามีบทบาทเป็นอย่างไร (Role Conception) ซึ่งอาจจะสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมหรือไม่ก็ได้
- (3) ความสอดคล้องกัน ระหว่างบทบาทที่คาดหวังจากสังคม และความคาดหวังในบทบาทของตนเอง (Role Acceptance) ซึ่งจะทำให้บุคคลยอมรับบทบาทนั้นของตน
- (4) การปฏิบัติตามบทบาท (Role Performance) คือ การแสดงบทบาทตามสภาพจริง (Actual Role) ซึ่งอาจแสดงตามบทบาทที่คาดหวัง ตามการรับรู้และเข้าใจของตนเอง ตลอดจนการที่บุคคลจะแสดงบทบาทได้ดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับยอมรับบทบาทนั้นๆ ของบุคคลที่ครองตำแหน่งอยู่ หรือเนื่องมาจากความสอดคล้องของบทบาทตามความคาดหวังของสังคม และตามการรับรู้บทบาทของตนเอง

4. แนวความคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม

4.1 แนวความคิดเรื่องความรู้ (Knowledge)

ความรู้เป็นกระบวนการทางความคิดอย่างหนึ่ง ที่ประมวลรายละเอียดต่างๆ ที่มนุษย์ได้รับรู้ และเก็บรวบรวมสะสมไว้ ซึ่งโดยทั่วไปมักมีผู้ให้คำจำกัดความของความรู้ ว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการระลึกได้ จำได้ ซึ่งผู้ที่ให้คำจำกัดความดังกล่าว เป็นคนแรก คือ

บลูม (Benjamin S. Bloom : 1971, 271) กล่าวว่า ความรู้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการระลึกได้ถึงสิ่งเฉพาะหรือสิ่งทั่วไป ระลึกถึงวิธีการ กระบวนการและสถานการณ์ต่างๆ โดยเน้นความจำ

ต่อมาได้นักวิชาการชาวไทย เช่น ไพศาล หวังพานิช (2526:96) ได้กล่าวถึงความรู้ว่า หมายถึง ความสามารถในการคงไว้ รักษาไว้ซึ่งข้อเท็จจริง เรื่องราวรายละเอียดต่างๆ ตลอดจน ประสิทธิภาพทั้งหมดของผู้เรียน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523:13) ได้ให้คำจำกัดความว่า ความรู้เป็นพฤติกรรมขั้นต้น ซึ่งผู้เรียน เพียงแต่จำได้ อาจโดยการนึกได้หรือโดยการมองเห็น ได้ยิน จำได้

อุทุมพร ทองอุไร (2523:191) กล่าวว่า ความรู้เป็นนามธรรม เป็นขบวนการทางจิตวิทยา ของความจำ การจัดระบบระเบียบข้อมูลใหม่ และมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

อนันต์ ศรีโสภาค (2525:14-15) ยังเพิ่มคำจำกัดความของความรู้ด้วยว่า จะต้องประกอบ ด้วยความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผลด้วย จึงจะเป็น ความรู้ที่สมบูรณ์แบบ

นอกจากคำจำกัดความดังกล่าวแล้ว ในพจนานุกรมทางการศึกษาของกู๊ด (Carter V. Good, 1973 :325) และพจนานุกรมของเว็บสเตอร์ (The Lexicon Webster Dictionary) ได้ให้ความหมาย ของความรู้ว่า เป็นจริงที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และโครงสร้างที่เกิดขึ้น จากการศึกษา หรือค้นคว้าที่มนุษย์ได้เก็บรวบรวมสะสมไว้

จากคำจำกัดความทั้งหมดอาจสรุปได้ว่า ความรู้ หมายถึง การรู้เรื่องราว ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ สถานที่ สิ่งของ หรือบุคคลซึ่งเกิดจากประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเป็น ความจำที่มนุษย์ได้สะสมรายละเอียดของเรื่องราวปรากฏการณ์ไว้ และแสดงออกมาเป็นพฤติกรรม ที่เรียกเอาสิ่งที่จำได้ออกมาให้ปรากฏ สังเกตได้ และวัดได้

การวัดความรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดความรู้ที่นิยมใช้โดยทั่วไป คือ แบบสอบถามหรือแบบทดสอบ หรือแบบวัดความรู้

แบบสอบถามหรือแบบทดสอบหรือแบบวัดความรู้ หมายถึง ชุดของข้อคำถามหรือกลุ่ม งานใดๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อเร้าหรือชักนำให้ผู้หนึ่งผู้ใด แสดงพฤติกรรมหรือปฏิกิริยาได้ตอบออกมา

โดยพฤติกรรมหรือการปฏิบัติดังกล่าว ซึ่งสามารถสังเกตหรือวัดได้ (วิเชียร เกตุสิงห์, 2530 : 12) โดยมีรูปแบบ 3 ลักษณะด้วยกัน คือ

(1) ข้อสอบปากเปล่า เป็นการทดสอบโดยได้ตอบด้วยวาจาหรือคำพูด ระหว่างผู้ทำการทดสอบกับผู้ถูกทำการทดสอบ โดยตรงหรือบางครั้งเรียกว่า การสัมภาษณ์

(2) ข้อสอบข้อเขียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

ก. แบบความเรียง เป็นแบบที่ต้องการให้ผู้ถูกทดสอบอธิบายประพันธ์หรือวิจารณ์เรื่องราวที่เกี่ยวกับความรู้ต่างๆ

ข. แบบจำกัดคำตอบ เป็นข้อสอบที่ให้ผู้ถูกทดสอบพิจารณาเปรียบเทียบตัดสินความหรือรายละเอียดต่างๆ ซึ่งมีอยู่ 4 แบบ คือ ถูกผิด เติมคำ จับคู่ และเลือกตอบ

(3) ข้อสอบภาคปฏิบัติ เป็นข้อสอบที่ไม่ต้องการให้ผู้ถูกทดสอบสนองออกมาเป็นคำพูดหรือการเขียน แต่มุ่งให้แสดงความรู้ด้วยการกระทำจริง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดความรู้ ในข้อ (2) ข้อสอบข้อเขียน โดยเลือกแบบจำกัดคำตอบ ถูกผิด เพื่อใช้วัดความรู้ในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ

4.2 แนวความคิดเรื่องทัศนคติ (Attitude)

การกล่าวถึงความหมายของ “ทัศนคติ” หรือที่ปัจจุบันบางท่านใช้คำว่า “เจตคติ” อันเป็นสิ่งที่มนุษย์เริ่มต้นสะสมมาตั้งแต่กำเนิด และเป็นตัวแทนทางจิตวิทยาของสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีอยู่ในตัวปัจเจกบุคคลโดยความหมายของทัศนคติ ในปัจจุบันนั้นจะไม่มีเพียงความหมายเดียว ที่มีลักษณะเป็นสากล เนื่องจากนักวิชาการแต่ละท่านมีมุมมอง จุดเน้น ตลอดจนวิธีการวัดแตกต่างกันไป สามารถนำมากล่าวถึงได้ดังนี้

ทัศนคติ (Attitude) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน กล่าวไว้ว่า ทัศนคติ เป็นคำสมาสระหว่าง คำว่า “ทัศนะ” ซึ่งแปลว่าความเห็น และคำว่า “คติ” ซึ่งแปลว่า แบบอย่างหรือลักษณะ เมื่อรวมกันเข้าจึงแปลว่า ลักษณะของความเห็น ซึ่งหมายถึง ความรู้สึกที่เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง (อภิธรรม หล้าพิมพ์, 2537 : 5)

Encyclopedia of Psychology ให้ความหมายของ ทัศนคติ ว่าหมายถึง ความเชื่อ ความคิด ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งต่างๆ เช่น บุคคล สิ่งของ การกระทำ สถานการณ์ รวมถึงท่าทีที่แสดง

ออกอันบ่งบอกถึงสภาพจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดจากประสบการณ์โดยตรง หรือ การเรียนรู้หรืออิทธิพลจากการเลี้ยงดูทางบ้าน ทักษคติเป็นสภาพความพร้อมที่จะปฏิบัติตอบโต้หากมี แรงจูงใจ (Motive) และแรงขับ (Drive) การแสดงออกของทัศนคติมีอยู่ 2 รูปแบบ คือ ทัศนคติ ในเชิงบวก (Positive Attitude) คือ ทำที่หรือความรู้สึกในทางดี ในทางยอมรับ ส่วนการแสดง ออกของทัศนคติอีกแบบหนึ่ง คือ ทัศนคติในเชิงลบ (Negative Attitude) คือ ทำที่หรือความรู้สึก ในทางตรงกันข้าม (สนั่น ตู้จินดา, 2526 : 21)

Thurstone (1946 : 36) ให้ความหมายว่า ทักษคติเป็นระดับของความมากน้อยของความรู้ สึกในด้านบวกและด้านลบที่มีต่อสิ่งหนึ่ง (Psychological Object) ซึ่งอาจเป็นอะไรก็ได้หลายอย่าง เป็นต้นว่า สิ่งของ บุคคล บทความ องค์การ ความคิด ฯลฯ ความรู้สึกสามารถบอกความแตก ต่างว่าเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย

Katz D. (1960 : 343) ให้ความหมายของทัศนคติว่า หมายถึง ส่วนประกอบสองส่วน ประกอบ คือ ความรู้สึกในการที่จะชอบหรือไม่ชอบ และความรู้ หรือความเชื่อ ซึ่งอธิบายถึง ลักษณะ ตลอดจนความสัมพันธ์ของสิ่งหนึ่งที่มีต่อสิ่งอื่นๆ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520 : 3) กล่าวว่า ทักษคติเป็นความคิดเห็นที่มีอารมณ์ เป็นส่วน ประกอบ เป็นส่วนที่พร้อมที่จะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก

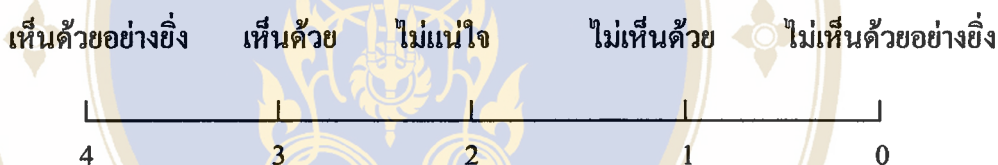
นพวรรณ วีระเวทิน (2539 : 91) กล่าวถึงทัศนคติว่า คือ ความเชื่อ และความรู้สึก เกี่ยว กับบางสิ่งบางอย่างในสิ่งแวดล้อม และเราได้ทัศนคติมาโดยการเรียนรู้ เมื่อเรียนรู้แล้วทัศนคติจะ อยู่ค่อนข้างคงทน และแม้ว่าทัศนคติจะถูกอิทธิพลของประสบการณ์ แต่มันก็มีอำนาจของการ พฤติกรรมได้

จากความหมายที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น สามารถสรุปความหมายของ ทักษคติ ว่าหมาย ถึง ลักษณะ ทิศทางของความคิด ความรู้สึก ของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด มีผลต่อเนื่องมาจาก ประสบการณ์ การรับรู้และการเรียนรู้ที่ผ่านมาในอดีต ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมหรือการปฏิบัติ ของบุคคลนั้น

การวัดทัศนคติ

ทัศนคติเป็นสิ่งที่ไม่อาจสังเกตได้ ไม่อาจเห็น ได้ยิน ได้กลิ่น หรือสัมผัสทัศนคติได้ ทัศนคติเป็นภาวะเชิงสันนิษฐานที่ต้องอนุมาน เพื่อที่จะอนุมานเกี่ยวกับทัศนคติ จึงได้มีการวัดขึ้นมากมายหลายวิธี ผู้วิจัยได้ทบทวนวิธีการวัดทัศนคติ (อภิวรรณ หล้าพิมพ์, 2537 : 17-21) มีรายละเอียด ดังนี้

การวัดทัศนคติทางสังคม โดยการประมาณความรู้สึกรู้สึกของตนเอง (Self-Report Measures) นักจิตวิทยาสังคมได้พยายามสร้างเครื่องมือขึ้นมา วัดเป็นมาตราส่วนประมาณ ซึ่งมีอยู่หลายสเกล โดยสเกลที่เป็นที่ยอมรับกันมาก ได้แก่ สเกลของลิเคิร์ต (The Likert Scale) สเกลนี้ สร้างโดย เร็นซิส ลิเคิร์ต (Rensis Likert) ในปี พ.ศ. 1930 มีทั้งหมด 5 ระดับ ความรู้สึก ดังนี้

การให้คะแนนในกรณีเป็นข้อความที่เป็นในทางบวก (Positive Statement) และในทางลบ (Negative Statement) ดังนี้

ข้อเลือก	คะแนนทางบวก	คะแนนทางลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	4	0
เห็นด้วย	3	1
ไม่แน่ใจ	2	2
ไม่เห็นด้วย	1	3
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	4

ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีของ Likert ในการจัดระดับทัศนคติ โดยยึดหลักการให้คะแนน จาก 0 ถึง 4 ดังที่ได้กล่าวถึงไว้ข้างต้น

4.3 แนวความคิดเรื่องพฤติกรรม (Behaviors)

ความหมายของพฤติกรรม ในราชบัณฑิตยสถาน (2524 : 33) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมมนุษย์ว่าหมายถึง กริยาอาการที่ได้มาหลังกำเนิด กล่าวคือ บุคคลจะมีพฤติกรรมเช่นนั้น เพราะเคยได้ร่วมสังสรรค์กับเพื่อนมนุษย์มาก่อนแล้ว พฤติกรรมมนุษย์ต่างจากพฤติกรรมที่มีมาแต่กำเนิดหรือสันดานอันเป็นสามัญอยู่ในชีวิตสัตว์อื่นทั่วไป

เทพนม เมืองแมนและสวึง สุวรรณ (2529 : 6-11) ได้กล่าวถึง กระบวนการทางจิตวิทยาไว้ว่า พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากองค์ประกอบหลายประการ ทั้งองค์ประกอบภายนอกตัวบุคคลและองค์ประกอบในตัวบุคคล ซึ่งประกอบด้วย การรับรู้ (Perception) ทศนคติ (Attitude) ค่านิยม (Value) และภาวะรับการจูงใจ (Motivation)

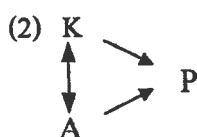
4.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรม

ความรู้มีส่วนสำคัญที่จะก่อให้เกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติและก่อให้เกิดความสามารถที่จะปฏิบัติ การมีความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมทำให้ทราบว่า จะต้องปฏิบัติอย่างไร และต้องสามารถปฏิบัติได้จริง (กรณีการ์ กันชรัชชา, 2527 : 123-132) ดังนั้นความรู้และการปฏิบัติจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การสร้างเสริมความรู้จะช่วยสร้างพฤติกรรมการปฏิบัติด้วยเสมอ แต่อย่างไรก็ดี ความรู้อย่างเดียวไม่ได้เป็นข้อยืนยันว่าบุคคลจะปฏิบัติตามสิ่งที่ตนรู้เสมอไป ทศนคติจะเป็นตัวเชื่อมระหว่างความรู้ที่ผู้เรียนได้รับการกระทำหรือการปฏิบัติถ้าเขามีทศนคติที่ดี รวมถึงองค์ประกอบอื่นๆ ที่จะกระตุ้นให้ปฏิบัติแล้ว บุคคลจะมีแนวโน้มที่จะกระทำ หรือปฏิบัติมากกว่าบุคคลที่มีทศนคติไม่ดี (ประภาเพ็ญ สุวรรณ , 2522 : 75)

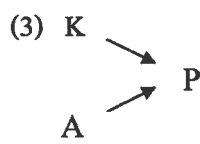
ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทศนคติและการปฏิบัติ นั้น นิภา มนูญปิจุ (2521 : 82) ได้อธิบายว่าความสัมพันธ์จะมี 4 ลักษณะด้วยกันดังนี้

$$(1) K \longrightarrow A \longrightarrow P$$

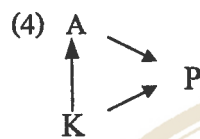
หมายความว่า ความรู้ (K) ส่งผลก่อให้เกิดทศนคติ (A) ซึ่งส่งผลให้เกิดการปฏิบัติ (P)

หมายความว่า ความรู้ (K) ทศนคติ (A) มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันทำให้เกิดการปฏิบัติ (P) ตามมา

หมายความว่า ความรู้ (K) และทัศนคติ (A) ต่างก็ก่อให้เกิดความปฏิบัติ (P) โดยที่ความรู้และทัศนคติไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กัน

หมายความว่า ความรู้ (K) มีผลต่อการปฏิบัติ (P) ทั้งทางตรงและทางอ้อม มีทัศนคติ เป็นตัวกลางทำให้เกิดการปฏิบัติตาม

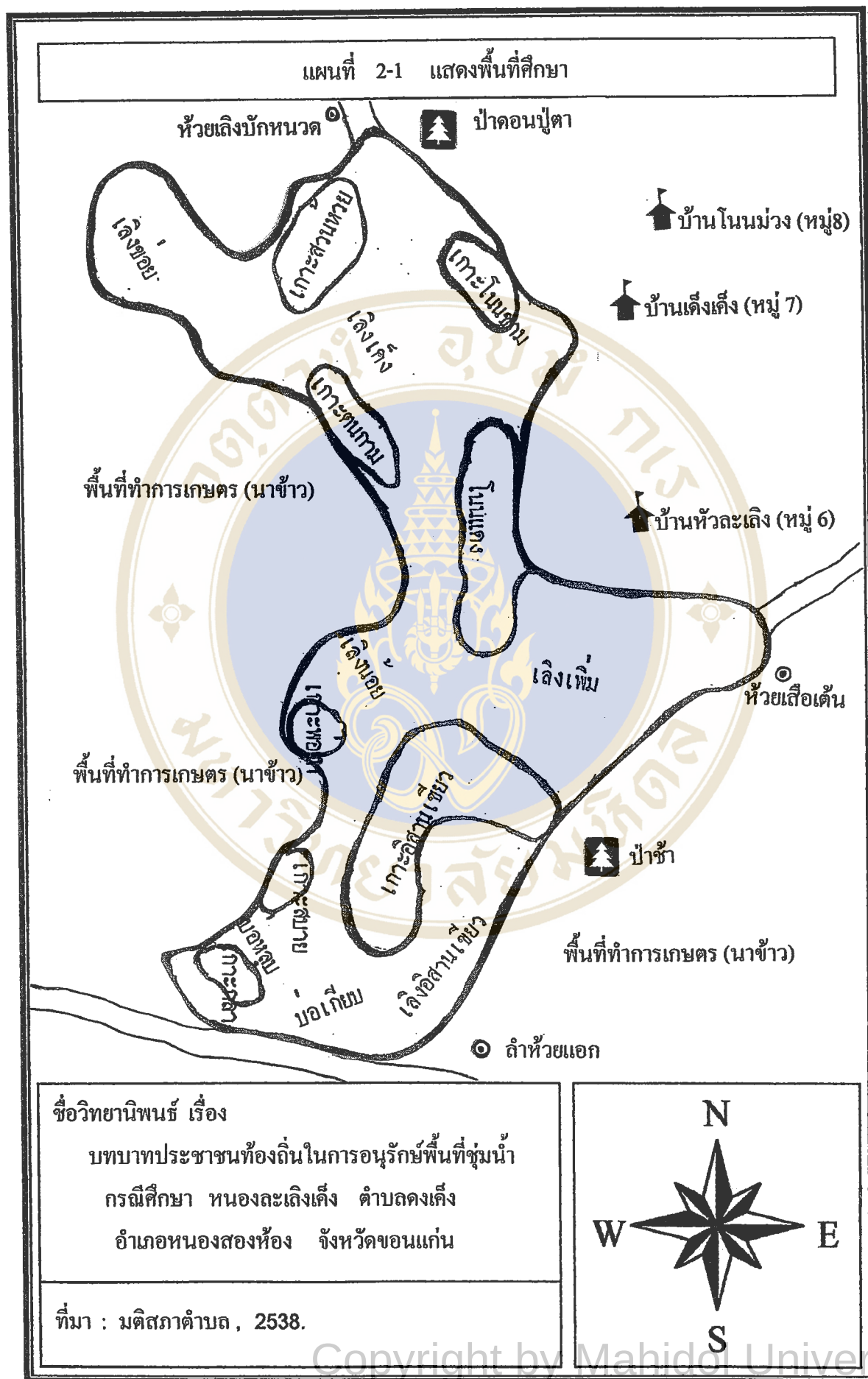
จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความรู้ทัศนคติ และการปฏิบัติมีความสัมพันธ์กัน และเป็นที่เชื่อกันว่าทัศนคติมีผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมของบุคคล และขณะเดียวกันการปฏิบัติของบุคคลก็มีผลต่อทัศนคติของบุคคลนั้นด้วย

5. พื้นที่ศึกษา

5.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

หนองละเลงเค็ง ตั้งอยู่ที่บ้านหัวละเลง บ้านดงเค็งและบ้านโนนม่วง (หมู่ที่ 6, 7 และ 8) ตำบลดงเค็ง อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น อยู่ห่างจากอำเภอเมืองขอนแก่นมาทางตะวันออกเฉียงใต้ 96 กิโลเมตร และห่างจากตัวอำเภอไปทางทิศใต้เพียง 7 กิโลเมตร โดยใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 207 (แยกจากถนนมิตรภาพที่อำเภอเมืองพล) มีพื้นที่ 684 ไร่ มีเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับพื้นที่สาธารณประโยชน์ดอนปู่ตาบ้านดงเค็ง พื้นที่สาธารณประโยชน์ห้วยบักหวด และพื้นที่ทำการเกษตร (นาข้าว)
ทิศใต้	ติดต่อกับห้วยแอก และพื้นที่ทำการเกษตร (นาข้าว)
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับหมู่บ้านหัวละเลง ป่าช้าป่าโคก และพื้นที่ทำการเกษตร (นาข้าว)
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับพื้นที่ทำการเกษตร (นาข้าว)

5.2 ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพทั่วไปของหนองเล็งเฒ่า เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ จัดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทแหล่งน้ำ มีเกาะกลางน้ำกระจายอยู่ทั่วไป คือ เกาะโนนแดง เกาะโนนกาล่าม เกาะโนนสวนห้วย และโนนอีสานเขียว มีน้ำขังตลอดปี ความลึกสูงสุด ประมาณ 2 เมตร เกิดจากการไหลรวมกันของลำห้วย 2 สาย คือ ห้วยเลื้อยเดินและห้วยเลิงบักหนวด ไหลออกไปทางทิศใต้ รวมกับลำห้วยแอก มีช่วงระดับของพื้นที่โดยรวม ประมาณ 130–140 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง

5.3 ลักษณะภูมิอากาศ

ภูมิอากาศโดยทั่วไปได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม มีปริมาณฝนตลอดปีเฉลี่ยประมาณ 1,000 มิลลิเมตร มีปริมาณฝนมากที่สุดในเดือนสิงหาคมถึงกันยายน และน้อยที่สุดในเดือนพฤศจิกายน ถึงกุมภาพันธ์ มีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีเท่ากับ 24.4 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยประมาณ 15.7 องศาเซลเซียส ในฤดูหนาว อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยประมาณ 36.5 องศาเซลเซียส ในฤดูร้อน

5.4 ลักษณะทางธรณีวิทยา

บริเวณพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วย หินชั้นตะกอนน้ำพัดพา (Qa) กรวด ทราย ทรายแป้ง และดิน มีอายุอยู่ในช่วง ความเทอร์นารี (Quaternary) และหินทราย หินทรายแป้ง และหินโคลน สีส้มแดงและแดงแกมม่วง ลีจางตามแนวแตกเม็ดละเอียด ชั้นบางถึงหนา มีเกลือหินโพแทช ยิบซัม และแอนไฮไดรต์ หน่วยมหาสารคาม (Mahasarakham Formation) ในชุดโคราช (Korat Group) อายุในช่วง ครีเทเชียส ช่วงบน–เทอร์เชียรี ช่วงล่าง (Upper Cretaceous - Lower Tertiary) (แผนที่ธรณีวิทยาประเทศไทย 1:250,000 ,2528)

5.5 ทรัพยากรในพื้นที่

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของหนองเล็งเฒ่า ได้แก่ ทรัพยากรน้ำซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต เพื่อใช้ในการอุปโภค-บริโภค เป็นเส้นทางคมนาคม ในการเกษตร ทำนาข้าวและปลูกพืชผัก เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมเชิงอนุรักษ์ เป็นแหล่งอาหารโปรตีนที่สำคัญของชาวบ้าน มีพันธุ์ปลาหลายชนิด เช่น ปลาขาวชนิดต่างๆ ปลาช่อน ปลาตะเพียน ปลาดุก ฯลฯ ซึ่งเป็นแหล่งอาหารอันอุดมสมบูรณ์ของนกนานาชนิด เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์เลื้อยคลานและสัตว์บกหลายชนิด รวมถึงเป็นแหล่งอาหาร ผสมพันธุ์ และที่หลบภัย โดยเฉพาะบริเวณคอนปู้ตา เช่น สุนัขจิ้งจอก อีเห็น กระต่าย กระรอก พังพอน แย้ งูเห่า งูหลาม กระแต ตะกวด นม และอื่น โดยเฉพาะที่นี่เป็นที่อยู่อาศัยของนกต่างๆ กว่า 20 ชนิด ทั้ง นกเป็ดน้ำ นกกระยาง นกกวาง นกเอี้ยง นกกาน นก

กระสา นกไก่อ้นา นกจาบคา นกตะขาบ นกแสก นกเขา เขี้ยว นกเค้าแมว นกเอี้ยง นกแซงแซว เป็นต้น ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนกรกฎาคม ผุ่่นกเปิดน้ำต่างๆ ลอยเต็มท้องน้ำและผุ่่นนกกระยางขาว กระยางนวล กระยางดำ นกกระสา นกขั้วก จะบินมาผสมพันธุ์นับหมื่นๆตัว ช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ของทุกๆปี

ทางด้านทรัพยากรป่าไม้ มีพืชพรรณหลากหลายชนิด สภาพป่าส่วนใหญ่เป็นป่าธรรมชาติ ป่าเต็งรังบริเวณที่สาธารณประโยชน์รอบๆ หนองน้ำ ชนิดพันธุ์ไม้ที่พบเห็นได้แก่ เต็ง รัง พลวง เหียง ตีนนก แดง ประดู่ เป็นต้น และป่าดิบแล้งอยู่ติดกับแหล่งน้ำ บริเวณป่าดอนปู่ตาซึ่งอุดมด้วยป่าไม้ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นทุกชั้นอายุ และมีไม้ขนาดใหญ่ ได้แก่ ต้นเค็ง มะค่าแต้ โมก ตีนนก กว้าว เป็นต้น บริเวณดังกล่าวเต็มไปด้วยไผ่ป่าหนาแน่นพื้นสมุนไพรรุ่นล่างมากมาย ความรกริบจนแสงส่องถึงพื้นดินน้อยมาก และพันธุ์ไม้ทนน้ำ ที่ขึ้นอยู่ในหนองน้ำบริเวณตื้นๆ เช่น สะแก เบ้ง ทม กระพี กระทุ่มหัวลิง ตะขบ แดง แหน จิก หนามแดง นอกจากนี้ยังประกอบด้วยพันธุ์ไม้ น้ำ เช่น กก จูด บัว สาหร่าย

เป็นแหล่งนันทนาการและการท่องเที่ยว เนื่องจากพื้นที่หนองมีความสวยงาม มีพื้นน้ำสลับกับเกาะแก่ง เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ดากอากาศ ทั้งของประชาชนในพื้นที่และใกล้เคียง สามารถมาดำเนินกิจกรรม ดูนก ตั้งค่ายพักแรม ศึกษาธรรมชาติ ปั่นจักรยานรอบๆหนอง เล่นกีฬา หรือออกกำลังกาย ทางจังหวัดขอนแก่นจึงได้มีการส่งเสริมให้พื้นที่หนองเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จัดให้เป็นแหล่งจุดชมธรรมชาติ

5.5 กฎข้อบังคับหมู่บ้าน

เนื่องจากพื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็งเป็นพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ โดยประชาชนท้องถิ่นมาเป็นระยะเวลานาน และมีเขตติดต่อกับป่าดอนปู่ตาซึ่งถือได้เป็นป่าอนุรักษ์ เพื่อการประกอบพิธีกรรมเชิงอนุรักษ์ โดยจะมีการประกอบพิธีกรรมในช่วงประมาณวันพฤหัสบดีแรกของเดือนมิถุนายนของทุกๆปี ซึ่งเป็นความเชื่อของชาวอีสานในก่อนการจัดตั้งหมู่บ้าน จะถือเอาพื้นที่ป่าทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านตั้งเป็นศาลปู่ตา เป็นที่สิ่งสถิตของผีบรรพบุรุษ เพื่อเป็นมิ่งขวัญกำลังใจ ปกป้องคุ้มครองป้องกัน ภัยอันตรายต่างๆ มีความเชื่อว่าทุกสิ่งในพื้นที่เป็นของปู่ตา ถ้าอยากได้ต้องขอก่อน และห้ามนำไปมากเกินไป ปู่ตาจะให้เฉพาะที่เดือดร้อนจำเป็นเท่านั้น ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ กอปรกับการประกอบพิธีกรรม ทำให้เกิดความกลัวในสิ่งที่มองไม่เห็น ไม่กล้าทำผิดต่อปู่ตา ทำให้พื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง สัตว์ก็มาอยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะนกชนิดต่างๆ ทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพ เพื่อเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งอาหาร ผสมพันธุ์ หลบภัย และฝึกตัวอ่อน โดยตอนแรกมีนกไม่มากนักอาศัยที่ป่าดอนปู่ตา แล้วหากินในบริเวณหนองน้ำ ต่อมาปริมาณเพิ่ม

มากขึ้นก็กระจายอยู่ตามเกาะแก่งต่างๆเต็มพื้นที่ เนื่องจากความเชื่อที่ว่าเป็นนรกของปู่ตาหากทำลายหรือฆ่าจะทำให้เดือดร้อน มีอันเป็นไปต่างๆ ทำให้เป็นพื้นที่หวงห้ามหรือจำกัดการใช้ทรัพยากร นับได้ว่าเป็นกุศโลบายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของคนสมัยก่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการบอกเล่าสู่ลูกหลานสืบต่อมาเป็นระยะเวลานาน ส่งผลให้เกิดความรักความผูกพันต่อพื้นที่และเกิดการรวมกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ ทำให้เกิดกฎข้อบังคับของหมู่บ้านขึ้นเป็นมติสภาหมู่บ้าน (ในภาคผนวก 1) โดยองค์การบริหารส่วนตำบลคงเค็ง ดังนี้

1. ผู้ใดละเมิดยิงสัตว์ป่า หรือนก ได้รับบาดเจ็บ หรือตาย หรือทำให้สัตว์ตกใจตกตื่นจะถูกลงโทษปรับแต่ละ 500 บาท
2. ผู้ใดลักลอบตัดไม้ว่าด้วยประการใดๆ จะถูกลงโทษปรับแต่ละ 500 บาท
3. ห้ามมิให้จับปลา ภายในเขตทะเลเค็ง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากหมู่บ้านหรือตำบล
4. การเก็บหาไม้ฝืนจะทำได้เฉพาะไม้ที่ตายแล้วเท่านั้น
5. การเก็บหาเห็ด หน่อไม้ ใบตองตึง สามารถเก็บหาได้พอบริโภคในครอบครัวเท่านั้น

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากรายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับบทบาทของประชาชนท้องถิ่น พบว่า มีปัจจัยหลายอย่างเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งปัจจัยทางด้านลักษณะของประชากรและปัจจัยกระตุ้น โดยมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

อรทัย ศรีทองธรรม (2539) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องวัฒนธรรมความเชื่อที่มีต่อพฤติกรรมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน โดยมีความเชื่อเรื่อง ผีปู่-ตา และผีเจ้านาย ซึ่งในอดีตเชื่อว่าช่วยรักษาความปลอดภัยให้กับชุมชนและป่าชุมชน ทำให้เกิดคุณค่าทางจิตใจ เป็นหลักประกันต่อความมั่นคงในการดำเนินชีวิต ยังช่วยควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชนให้รักษาป่าไว้ และสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชนจากการเข้าร่วมพิธีกรรม แต่ปัจจุบัน เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ป่าไว้ โดยมีปัจจัยที่ทำให้วัฒนธรรมความเชื่อที่มีผลต่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนเปลี่ยนแปลงไป คือ การยอมรับวัฒนธรรมใหม่ การยอมรับแนวทางการพัฒนา การยอมรับเทคโนโลยี

ปัจจัยทั้ง 3 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ทั้งทางด้าน อาชีพ โครงสร้างประชากร ความสัมพันธ์ในชุมชน และบทบาทผู้นำชุมชน ซึ่งมีผลต่อวิถีชีวิตชุมชน ทำให้ความเข้มแข็งของความเชื่อ และการประกอบพิธีกรรมลดลง และมีแนวโน้มว่าจะหมดไปในอนาคตได้

ผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ความเชื่อต่อพื้นที่ป่าชุมชน ซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ชี้ให้เห็นว่า ความเชื่อดั้งเดิมมีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์พื้นที่ป่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง ความเชื่อดั้งเดิมซึ่งมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและป่าไม้ในแต่ละหมู่บ้านถึงแม้ว่าสังคมในปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงมากมายก็ตาม จึงเป็นสิ่งยืนยันได้ว่า ความเชื่อเป็นสิ่งที่สำคัญและมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้าน เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และเป็นตัวควบคุมความเป็นระเบียบของสังคม ตลอดจนช่วยรักษาทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่วนมากจะอยู่ในบริเวณพื้นที่ป่าชุมชนที่มีคอนปุตจะมีแหล่งน้ำคู่กัน การเปลี่ยนแปลงในชุมชนมีผลต่อความเชื่อและส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยทางด้านสังคมและวัฒนธรรม มีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องในงานด้านการอนุรักษ์

กฤษฎา บุญชัย (2540) ได้ศึกษาถึง มิติความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่น กับความหลากหลายทางชีวภาพ ในด้านต่างๆ คือ การเกิดระบบเศรษฐกิจพึ่งตนเองของชุมชน ความสมบูรณ์ของทรัพยากรและระบบนิเวศน์ ระบบสิทธิร่วมต่อทรัพยากร ระบบคุณค่าความเชื่อที่ควบคุมการใช้ทรัพยากร ภูมิปัญญาของชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ความเข้มแข็งขององค์กร และแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิต ทำให้เกิดปัญหาการขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรของชุมชน

จากการศึกษาดังกล่าว ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสิ่งแวดล้อม ความเข้าใจถึงภูมิปัญญาชาวบ้านในการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นอยู่ วิถีชีวิต และความผูกพันของคนในชุมชนด้วยกัน หรือคนกับสิ่งแวดล้อมอย่างกลมกลืน ชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากรูปแบบการผลิตเชิงพาณิชย์ ว่าทำให้เกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและสิ่งแวดล้อม

วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์ และคณะ (2535) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการป่าชุมชนของประชาชนและองค์กรในท้องถิ่น เพื่อทราบถึงการจัดการป่าชุมชนในชนบทแบบดั้งเดิมโดยอาศัยความเชื่อเรื่องผี และพุทธศาสนา เป็นกลไกสำคัญในการจัดระเบียบความสัมพันธ์ของชาวบ้านในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน และโดยการอาศัยพลังขององค์กรทางสังคมเป็นหลักในการจัดการ มีการตั้งกฎระเบียบที่สมาชิกร่วมกันกำหนดขึ้น เป็นเครื่องมือในการจัดการพื้นที่ ส่วนองค์กรประกอบในการจัดการพื้นที่จะเป็น ทางด้านครอบครัว และคณะกรรมการ ที่จะเข้ามาบริหารและกำหนดพฤติกรรมการใช้ประโยชน์ ซึ่งจะมีศักยภาพของชุมชนมีบทบาทมาก โดยมีสถาบัน

ทางศาสนา เป็นตัวหลัก โดยมีชาวบ้านมีส่วนในการกำหนดแนวทางการจัดการ เพื่อการอนุรักษ์ป่า และเพื่อผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนร่วมกัน

จากงานวิจัยนี้ นอกจากจะเห็นถึงศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาแล้วยังใช้ปัจจัย และองค์ประกอบทางด้านการจัดการพื้นที่ และส่วนที่เกี่ยวกับการกำหนดพฤติกรรม มาใช้ในงานวิจัยด้วย

ประสิทธิ์ ประครองศรี และคณะ (2537) ได้ศึกษาเรื่อง ระบบการจัดการพื้นที่สาธารณะประโยชน์ของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อค้นหาแนวทางที่เป็นไปได้ในการวางแผน ดำเนินงานการอนุรักษ์ และพัฒนาพื้นที่สาธารณะประโยชน์ให้คงอยู่และเป็นสมบัติที่มีค่าต่อชุมชนต่อไป ซึ่งเป็นการศึกษาถึง สภาพแวดล้อม และความเกื้อกูลกันระหว่างพื้นที่สาธารณะประโยชน์กับวิถีชีวิตของชาวบ้าน ในการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะของชุมชน ประเภทแหล่งน้ำ ในด้านเป็นแหล่งอาหาร ปลุกพืช เลี้ยงสัตว์ การนำไม้มาใช้สอย การนำน้ำมาอุปโภค-บริโภค เป็นสถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางชีวภาพทั้งทางด้านพืชและสัตว์ เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะประโยชน์ของชุมชนในภาคอีสาน เนื่องจากหนองเล็งเค็งเป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์ ว่ามีการใช้ประโยชน์อย่างไร

ประสิทธิ์ คุญรัตน์ และคณะ (2535) ได้ศึกษา สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของพื้นที่บริเวณแม่น้ำมูลตอนกลาง ว่ามีพันธุ์พืช และสัตว์ ชนิดและประเภทใดบ้าง รวมถึงศึกษาการใช้ประโยชน์ของป่าบุ่งป่าทาม ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำชนิดหนึ่ง โดยมีการนำไม้มาใช้ ทำฟืน ไม้ก่อสร้าง ไม้ใช้สอย สมุนไพร แหล่งอาหาร ทำการเกษตร (นาข้าว ปอ ข้าวโพด) เป็นพื้นที่เลี้ยงสัตว์ ถ้าสัตว์ปัจจุบันมีการบุกรุกจับของพื้นที่ และมีการซื้อขายเพิ่มมากขึ้น สาเหตุจาก ปริมาณประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีการใช้ทรัพยากรเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน รวมถึงการพัฒนาระบบเกษตรและอุตสาหกรรม การจัดสรรที่ดิน และไม่มีการกำหนดขอบเขตที่ชัดเจน ดังนั้น ควรมีมาตรการในการอนุรักษ์พื้นที่อย่างเร่งด่วน

สำหรับงานวิจัยเรื่องนี้ทำให้ทราบชนิดพืชพรรณและสัตว์ต่างๆที่อาศัยในพื้นที่ชุ่มน้ำแถบภาคอีสาน ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับหนองเล็งเค็ง เพื่อใช้ในการสำรวจเบื้องต้น

ฟ้ารุ่ง มีอรุณ (2539) ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง บทบาทของประชาชนในท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชน กรณีศึกษา ประชาชนในองค์กรชาวบ้านเพื่อการพัฒนาภาคอีสาน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งได้ผลออกมาว่า บทบาทของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง

เท่านั้น ทั้งบทบาททางอุดมคติกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงของชาวบ้าน ทั้งยังทราบถึงปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการปฏิบัติตามบทบาท รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดการ

เทียนชัย ให้ศิริกุล (2538) เขียนวิทยานิพนธ์ เรื่อง บทบาทของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม กรณีศึกษา ปราสาทหินพนมรุ้ง และปราสาทกู่สวนแตง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้สถานภาพของประชากร ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม การมีส่วนร่วม ในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ และข้อเสนอแนะที่มีต่อการอนุรักษ์ ประชาชนมีบทบาทต่อการอนุรักษ์ในระดับปานกลางมีมากที่สุด ซึ่งมีความแตกต่างกันทางอาชีพ ระดับการศึกษาและการมีส่วนร่วม ส่วนเพศกับอายุไม่มีความสัมพันธ์ต่อบทบาทการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ส่วนเอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้ มีดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล

ระดับการศึกษา

จากการศึกษาของ ถวัลย์ ยิ้มแย้ม (2540 : 90) ได้ผลว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันนั้น ก่อให้เกิดความแตกต่างกันในพฤติกรรมการอนุรักษ์ แม่น้ำเพชรบุรี โดยที่กลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปนั้นเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมการอนุรักษ์สูงสุด รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา, อนุปริญญา และประถมศึกษาตามลำดับ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.001

อนุชิต อีสริยเมตต์ (2536: บทคัดย่อ) พบว่า ประชากรที่เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา มีความตระหนักในการแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำในเชิงบวก

สมใจ เข้มเจริญ (2537:95) ได้พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ระยะเวลาที่อยู่อาศัย

จากการศึกษาของศรีปริญญา รูปกระจ่าง (2529:บทคัดย่อ) จะพบว่า ผู้ที่มีระยะเวลาในการอยู่อาศัยนาน เป็นปัจจัยหนึ่งในการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การรู้คุณค่า

และเห็นความสำคัญของพื้นที่ ทำให้เกิดความรักและห่วงแหน ไม่ต้องการให้ใครมาทำลาย จึงเป็นปัจจัยหนึ่งในการดูแลเรื่องบทบาทของประชาชนในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ

การศึกษาของทเกลัว เดชดำรง (2538 : 77) ได้พบว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องการอนุรักษ์แม่น้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกลุ่มที่มีอายุ 21 ปี ขึ้นไป มีพฤติกรรมการอนุรักษ์มากที่สุด

และชัยโรจน์ ธนสันติ (อ้างตามพิสันต์ ธนะสารสมบุรณ์, 2542: 66) ได้พบว่า กรรมการสภาตำบลที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นเป็นระยะเวลานาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ตำแหน่งทางสังคม

บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชนของฟาร์่ง มีอุดร (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ผู้ที่มีตำแหน่งในชุมชน พบว่า เป็นปัจจัยตัวหนึ่งในการมีบทบาทของประชาชน ที่จะเข้ามาจัดการดูแลมากกว่าประชาชนที่ไม่มีตำแหน่งใดในชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ว่า ปัจจัยทางด้านสถานภาพทางสังคมมีส่วนในการกำหนดบทบาทของประชาชนได้

ชัยโรจน์ ธนสันติ (2535 : 98) ได้พบว่า ความแตกต่างของตำแหน่งและสถานะภาพในสภาตำบลมีความแตกต่างในการมีส่วนร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยที่กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบลมีส่วนร่วมมากกว่ากรรมการโดยการเลือกตั้ง คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ

พิสิฐฐ์ บุญไชย (2528: 214-216) พบว่า สถานภาพทางสังคม การมีตำแหน่งอื่นๆ ในชุมชนอื่นๆ ในชุมชนมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ประสบการณ์การอบรม

ประสพสุข คีรินทร์ (2531: บทคัดย่อ) พบว่า การเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานต่างๆ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในภาพเหนือ

สถาพร อิทธิพงษ์ (2523: บทคัดย่อ) พบว่า การมีประสบการณ์การฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน 6-10 ครั้งต่อปี เป็นกลุ่มที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มประชากรที่ศึกษาอื่นๆ ในเรื่องเดียวกัน

2. ปัจจัยกระตุ้น

การรับรู้ข่าวสาร

สัญญา สุติพันธุ์วิหาร (2539: 143) ได้พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน มีความสัมพันธ์กับความต้องการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

บุญลือ คชเสนีย์ (2532: 116) พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

กฤษณา ศักดิ์ศรี (อ้างตามจุฬามณี แสงสว่าง, 2543: 51) กล่าวว่า การติดต่อสื่อสารมีอิทธิพลต่อการพัฒนาของบุคคล เพราะเมื่อมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลขึ้น ข้อมูลเหล่านั้นจะถูกสะสมเก็บไว้เพื่อการประเมินค่าต่อบุคคลและมีผลต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในอนาคตได้ การรับรู้ที่มีความสำคัญต่อเจตคติซึ่งจะเป็นพฤติกรรมตามมาในที่สุด

การใช้ประโยชน์พื้นที่

ชัยโรจน์ ธนสันติ (2535: 97) ได้พบว่า กรรมการสภาตำบลที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติมากมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มากกว่ากลุ่มที่ใช้ประโยชน์น้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ความรู้ในการอนุรักษ์

บุญลือ คชเสนีย์ (2532: 116) พบว่า พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์

อุทัย หิรัญโต (2526: 8) ได้อธิบายความหมายของ ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับข้อเสนออย่างใดอย่างหนึ่งว่าเป็นความจริง การยอมรับเช่นที่มานี้ อาจเกิดจากสติปัญญา เหตุผลหรือความ

ศรัทธาโดยไม่มีเหตุผลก็ได้ ความเชื่อนั้นอาจเกิดจากสาเหตุหลายอย่าง เช่น การค้นพบด้วยตนเอง การพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ และอาจเกิดโดยความเชื่อมหายาก็ได้

และได้มีงานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น (2536: 52-53) ได้กล่าวว่า ทรัพยากรธรรมชาติในมุมมองของชาวบ้าน โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ชาวบ้านถือว่าเป็น ทรัพยากรส่วนรวม ที่ใครจะนำไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวไม่ได้ ดังนั้นการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวอีสานจึงใช้หลักความเชื่อที่บริสุทธิ์ที่ผูกพันกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และอภินิหาร โดยอาศัยความเกรงกลัวต่ออำนาจดังกล่าว ตั้งเป็นกฎเกณฑ์ของส่วนรวม พร้อมกับบทลงโทษที่เคร่งครัดเมื่อมีการละเมิด และถือเป็นหน้าที่ของทุกคนในหมู่บ้านต้องดูแลรักษาป่าชุมชนร่วมกัน โดยถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ใครจะเข้าไปบุกรุกทำลายไม่ได้

การให้คุณค่าพื้นที่

จูเดานาถ (Juduanath, อ้างถึงใน พิสนธิ์ ธนะสารสมบูรณ์, 2542:70) กล่าวว่า คุณค่าเป็นเนื้อแท้ซึ่งแตกต่างจากวัตถุและคุณค่าของวัตถุ สิ่งทั้งหลายและการกระทำทั้งหลายย่อมมีคุณค่า แต่คุณค่านั้นมีได้อย่างอย่างเปิดเผย หากแต่แฝงอยู่ ซึ่งเราอาจจะรู้ได้โดยตรงด้วยความสำนึกในคุณค่า

จากความสำคัญต่างๆของตัวแปรและปัจจัยที่กล่าวมา ทำให้ได้ปัจจัยเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ในเรื่องบทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำในบทต่อไป

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่อง บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็ง ครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ทำการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนอกจากนี้เพื่อให้ได้รายละเอียดเพิ่มเติม และสมบูรณ์ยิ่งขึ้นจึงได้ทำการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ควบคู่ไปด้วย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการศึกษาจากเอกสาร/งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำมาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์เพื่อดำเนินการประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science : SPSS for Window) ตามหลักทฤษฎี ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แสดงผลด้วยวิธีอธิบายเชิงพรรณนา (Descriptive Method) ประกอบรูปภาพ กราฟ และตาราง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ประชากรเป้าหมาย ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง และการสุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเป็นกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 6 (บ้านหัวละเลง) หมู่ที่ 7 (บ้านโนนม่วง) และหมู่ที่ 8 (บ้านดงเค็ง) ตำบลดงเค็ง อำเภอนองสอทอง จังหวัดขอนแก่น มีครัวเรือนทั้งสิ้นจำนวน 348 ครัวเรือน (องค์การบริหารส่วนตำบลดงเค็ง, 2543)

2. ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

โดยใช้สูตรของ ทาโร ยามานะ (Taro Yamane) (อ้างใน พิสันต์ ธาระสารสมบูรณ์ , 2542 : 73-74) ดังต่อไปนี้ คือ

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

- เมื่อ
- n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 - N = ขนาดของครัวเรือนทั้งหมด เท่ากับ 348 ครัวเรือน
 - e = ค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง ที่ระดับ 0.05 ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95

จากการแทนค่า จะได้ ขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ 185 ตัวอย่าง แต่เพื่อให้การวิเคราะห์มีประสิทธิภาพและป้องกันความผิดพลาดของแบบสอบถาม ดังนั้นจะเก็บเพิ่มเป็น 190 ตัวอย่าง

3. การสุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งเป็นขั้นตอน ดังนี้ คือ

(1) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งเขตการเก็บข้อมูลออกเป็น 3 เขต ตามเขตการปกครองและการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเต็ง ซึ่งประกอบด้วย หมู่ที่ 6, 7 และ 8 ตำบลคงเต็ง อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

(2) ใช้วิธีการสุ่มแบบโควตา (Quota Sampling) เพื่อให้ครอบคลุมและมีการกระจายตัวของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ทำให้เป็นตัวแทนที่ดีของประชากรกลุ่มเป้าหมาย โดยคิดเป็นอัตราส่วนตามจำนวนครัวเรือนของหมู่บ้าน คือ ถ้ามีจำนวนครัวเรือนมากก็มีโอกาสในการถูกเลือกมาก มีจำนวนน้อยก็มีโอกาสน้อยเช่นกัน ดังในตารางที่ 3-1

(3) วิธีการสุ่มโดยการบังเอิญ (Accidental Sampling) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่หมู่บ้าน

ตารางที่ 3-1 สถิติจำนวนประชากรและอัตราส่วนตัวอย่างประชากรที่จะใช้ในการศึกษา

หมู่ที่	จำนวนประชากรเป้าหมาย (ครัวเรือน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง(คน)
6 (บ้านหัวละเลิง)	85	46
7 (บ้านโนนม่วง)	158	87
8 (บ้านคงเต็ง)	105	57
รวม	348 ⁽¹⁾	190 ⁽²⁾

ที่มา : (1) สถิติจำนวนประชากรจากองค์การบริหารส่วนตำบลคงเต็ง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2543

(2) จำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างโดยการคำนวณเทียบตามอัตราส่วน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ มีเครื่องมือที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก มีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์

โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการหาข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจัยส่วนบุคคล บทบาทของประชาชนท้องถิ่น ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง แบ่งเนื้อหาของแบบสอบถามออกเป็น 7 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว/ข้อมูลทั่วไป

เป็นคำถามแบบตัวเลือก และเติมข้อความในช่องว่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อยู่อาศัย สถานภาพทางสังคม ความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร และประสบการณ์การอบรมทางด้านสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ และการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ

เป็นคำถาม ถูก-ผิด โดยจะวัดความรู้ทางด้านการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ ได้แก่ ด้านการเกษตร มลพิษจากบ้านเรือน การใช้ประโยชน์พื้นที่ ทางทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรดินและทรัพยากรสัตว์ป่า

เป็นแบบวัด ถูก-ผิด (True-False) โดยมีคำถามเป็นลักษณะเป็น 2 ตัวเลือก คือ ใช่และไม่ใช่ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตอบถูก	ได้	1	คะแนน
ตอบผิด	ได้	0	คะแนน

หลักเกณฑ์การจัดกลุ่มคะแนนความรู้ในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ พิจารณาจาก ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน (Standard Deviation) โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1 – 6 คะแนน (X-S.D.) หมายถึง กลุ่มที่มีความรู้ในการอนุรักษ์ระดับต่ำ

7 - 9 คะแนน ($X \pm S.D.$) หมายถึง กลุ่มที่มีความรู้ในการอนุรักษ์ระดับปานกลาง

10-13 คะแนน ($X + S.D.$) หมายถึง กลุ่มที่มีความรู้ในการอนุรักษ์ระดับสูง

ส่วนที่ 3 การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง

เป็นคำถามเกี่ยวกับจำนวนครั้งความถี่ ในการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิดว่า กลุ่มตัวอย่างเข้าไปใช้ประโยชน์พื้นที่จำนวนกี่ครั้งใน 1 สัปดาห์

โดยมีหลักเกณฑ์การจัดกลุ่มคะแนน ตามจำนวนประเภทการใช้ประโยชน์ และจำนวนครั้งการใช้ประโยชน์ใน 1 สัปดาห์ พิจารณาจาก ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าร้อยละ (Percentage) มีการแบ่งระดับดังนี้

ปฏิบัติตามทุกครั้ง	4	คะแนน
บ่อยครั้ง (4-6 ครั้ง/สัปดาห์)	3	คะแนน
บางครั้ง (1-3 ครั้ง/สัปดาห์)	2	คะแนน
นานๆครั้ง (น้อยกว่า 1 ครั้ง/สัปดาห์)	1	คะแนน
ไม่ทำผิดเลย	0	คะแนน

หลักเกณฑ์การจัดกลุ่มคะแนนความถี่ในการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง พิจารณาจาก ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน (Standard Deviation) โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- 1 – 16 คะแนน (X-S.D.) หมายถึง กลุ่มที่มีความถี่ในการใช้ประโยชน์พื้นที่ระดับต่ำ
- 17 - 26 คะแนน (X±S.D.) หมายถึง กลุ่มที่มีความถี่ในการใช้ประโยชน์พื้นที่ปานกลาง
- 27 - 38 คะแนน (X + S.D.) หมายถึง กลุ่มที่มีความถี่ในการใช้ประโยชน์พื้นที่ระดับสูง

ส่วนที่ 4 ความเชื่อถือศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์

เป็นคำถามเกี่ยวกับความเชื่อถือศรัทธาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลาย ปิด โดยมีเกณฑ์ในคะแนน ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	4	คะแนน
เห็นด้วย	3	คะแนน
ไม่แน่ใจ	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	1	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	คะแนน

หลักเกณฑ์การจัดกลุ่มคะแนนความเชื่อถือศรัทธาสังศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้านในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็ง พิจารณาจาก ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน (Standard Deviation) โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1 – 16 คะแนน (X-S.D.) หมายถึง กลุ่มที่มีความเชื่อถือศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ระดับต่ำ

17 - 18 คะแนน ($X \pm S.D.$) หมายถึง กลุ่มที่มีความเชื่อถือศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ปานกลาง

19 - 20 คะแนน ($X + S.D.$) หมายถึง กลุ่มที่มีความเชื่อถือศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ระดับสูง

ส่วนที่ 5 คุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำ

เป็นคำถามเกี่ยวกับการให้ความสำคัญในคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำ มีทั้งคำถามเชิงบวกและเชิงลบ มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด 5 ตัวเลือก โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการสร้างแบบคำถาม และกำหนดค่าของน้ำหนักความคิดเห็นตามแนวของ ลิเคิร์ต สเกล (Likert Scale) เนื่องจากเป็นวิธีที่รวดเร็ว เทียบตรง และเชื่อถือได้ทัดเทียมกับวิธีการอื่นๆ (วิเชียร เกตุสิงห์, 2530 :79) แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ เชิงบวก (Positive) และเชิงลบ (Negative) มากำหนดน้ำหนักในเชิงสถิติ มี 5 ระดับ คือ

ตัวเลือก	คำถามเชิงบวก	คำถามเชิงลบ	
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	4	0	คะแนน
เห็นด้วย	3	1	คะแนน
ไม่แน่ใจ	2	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	1	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	4	คะแนน

หลักเกณฑ์การจัดกลุ่มคะแนนการให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำ พิจารณาจาก ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน (Standard Deviation) โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1 – 29 คะแนน (X-S.D.) หมายถึง กลุ่มที่มีการให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำระดับต่ำ

30 - 33 คะแนน ($X \pm S.D.$) หมายถึง กลุ่มที่มีการให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำปานกลาง

34 - 40 คะแนน ($X + S.D.$) หมายถึง กลุ่มที่มีการให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำระดับสูง

ส่วนที่ 6 บทบาทประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ

เป็นคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามบทบาทของประชาชนท้องถิ่นที่ควรจะเป็นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ ลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ไม่ปฏิบัติ	0	คะแนน
ปฏิบัตินานๆ ครั้ง (น้อยกว่า 1 ครั้ง/เดือน)	1	คะแนน
ปฏิบัติบ่อยๆ (2-3 ครั้ง/เดือน)	2	คะแนน
ปฏิบัติเสมอ (มากกว่า 3 ครั้ง/เดือน)	3	คะแนน

ใช้หลักเกณฑ์การจัดกลุ่มคะแนนบทบาทประชาชนท้องถิ่น ในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็ง พิจารณาจาก ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน (Standard Deviation) โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- 1 – 17 คะแนน (X-S.D.) หมายถึง กลุ่มที่มีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำระดับต่ำ
- 18 - 24 คะแนน ($X \pm S.D.$) หมายถึง กลุ่มที่มีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำปานกลาง
- 25 - 30 คะแนน ($X + S.D.$) หมายถึง กลุ่มที่มีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำระดับสูง

ส่วนที่ 7 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

เป็นคำถามปลายเปิดที่เกี่ยวกับความเป็นมา ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็ง

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ทำการศึกษาโดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องและเก็บรายละเอียดเพิ่มเติม ให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยมีประเด็นศึกษา ดังนี้

- (1) ประวัติ ความเป็นมาของหมู่บ้าน
- (2) สภาพทั่วไปทางสังคม เศรษฐกิจของหมู่บ้าน
- (3) บทบาทของผู้นำที่เข้ามามีส่วนต่อการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ
- (4) การร่วมกลุ่มของชาวบ้านหรือองค์กรท้องถิ่น ในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ
- (5) บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ
- (6) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็ง

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ

จากงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ส่วนทางกายภาพและสภาพทั่วไปของพื้นที่ จากข้อมูลของป่าไม้จังหวัดและกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ข้อมูลทางด้านประชากรจาก กชช.2ค. จากฝ่ายข้อมูล กระทรวงมหาดไทย ขอบเขตพื้นที่ศึกษาจากแผนที่ 1 : 50,000 และภาพถ่ายทางอากาศ ของกรมแผนที่ทหาร

2. การรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

(1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างแบบสอบถาม

(2) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหา และวัตถุประสงค์ของการวิจัย

(3) นำแบบสอบถามที่ได้ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ

(4) แก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

(5) นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปทำการทดสอบ (Pre-test)

(6) นำผลที่ได้จากการทดสอบมาปรับปรุงแก้ไข

(7) หลังจากนั้นจึงนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บข้อมูล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากเก็บรวบรวมจากพื้นที่แล้ว ต้องนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของคำตอบที่ได้ พร้อมกับลงรหัสในแบบฟอร์ม (Coding Form) จัดแยกประเภทข้อมูลที่ได้ตามลำดับ เพื่อดำเนินการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science : SPSS for Window) ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แสดงผลด้วยวิธีอธิบายเชิงพรรณนา (Descriptive Method) ประกอบรูปภาพ กราฟ และตาราง

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) เพื่อใช้ในการอธิบายข้อมูลลักษณะทั่วไป ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยกระตุ้น ของกลุ่มตัวอย่าง

2. การวิเคราะห์ความแปรปรวนหรือการผันแปร (One-way Analysis of Variance : One-way ANOVA) ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ($\alpha = 0.05$)

3. การวิเคราะห์การจำแนกหมู่ (Multiple Classification Analysis : MCA) ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลายตัวกับตัวแปรตาม

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ หนองเล็งเค็ง ตำบลคงเค็ง อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น ครั้งนี้ ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม แล้วนำผลการศึกษาที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และการวิเคราะห์เนื้อหาในส่วนของข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก นำเสนอผลการศึกษาวิจัยที่ได้โดยวิธีอธิบายเชิงพรรณนา ประกอบรูปภาพ ตาราง และกราฟ ซึ่งแบ่งออกเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

4.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

4.1.2 ปัจจัยส่วนบุคคล

4.1.3 ปัจจัยกระตุ้น

4.2 การวิเคราะห์บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง

4.3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance : One-way ANOVA) และการวิเคราะห์การจำแนกหมู่ (Multiple Classification Analysis : MCA)

4.4 การวิเคราะห์ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง

4.5 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

4.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

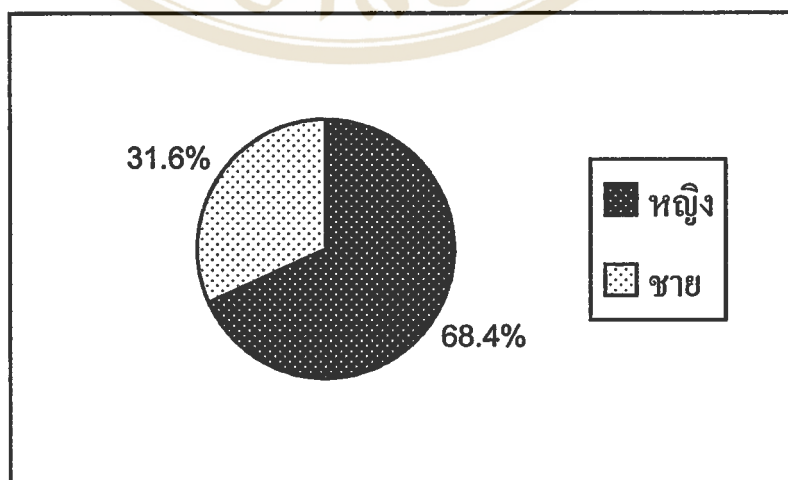
ได้ศึกษากลุ่มตัวอย่าง ประชากรท้องถิ่น จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 54.59 จากจำนวนประชากรกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด 348 คน ซึ่งมีที่อยู่อาศัยในเขต บ้านโนนม่วง บ้านดงเค็ง และบ้านหัวละเลิง ตำบลดงเค็ง อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น โดยใช้เขตการปกครองและการใช้ประโยชน์พื้นที่หนองเป็นตัวกำหนดแบ่ง โดยมีรายละเอียดของผลการศึกษา ดังต่อไปนี้

เพศ

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 68.4 และ เพศชาย จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 31.6 ดังในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4-1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
หญิง	130	68.4
ชาย	60	31.6
รวม	190	100

ภาพที่ 4-1 จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ

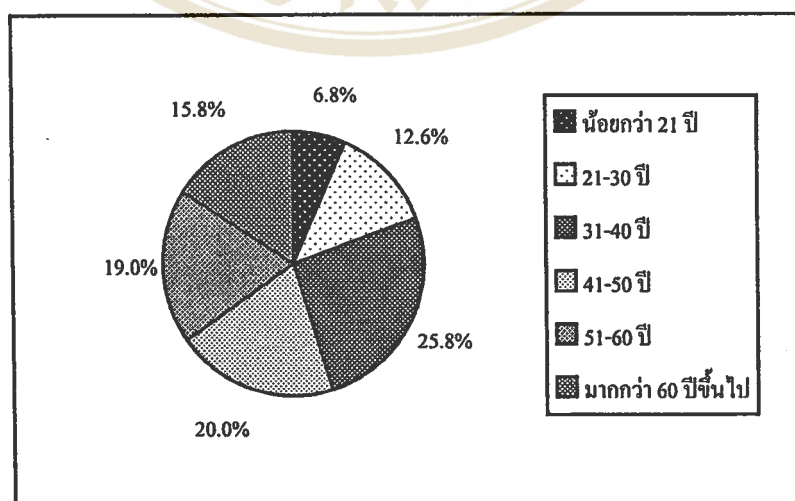
อายุ

พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 25.8 รองลงมาจะอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 20 กลุ่มช่วงอายุ 51-60 ปี มีจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 19 กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 15.8 กลุ่มช่วงอายุ 21-30 ปี มีจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 12.6 ส่วนกลุ่มที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี มีจำนวนน้อยที่สุด คือ 13 คน คิดเป็นร้อยละ 6.8 กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา พบว่า บุคคลที่มีอายุน้อยที่สุดมีอายุ 15 ปี และบุคคลที่มีอายุสูงที่สุด คือ 86 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 44 ปี ดังในตาราง 4-2

ตารางที่ 4-2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ

ช่วงอายุ (ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 21	13	6.8
21-30	24	12.6
31-40	49	25.8
41-50	38	20.0
51-60	36	19.0
มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	30	15.8
รวม	190	100

หมายเหตุ : Min = 15 ปี , Max = 86 ปี และ Mean = 44 ปี

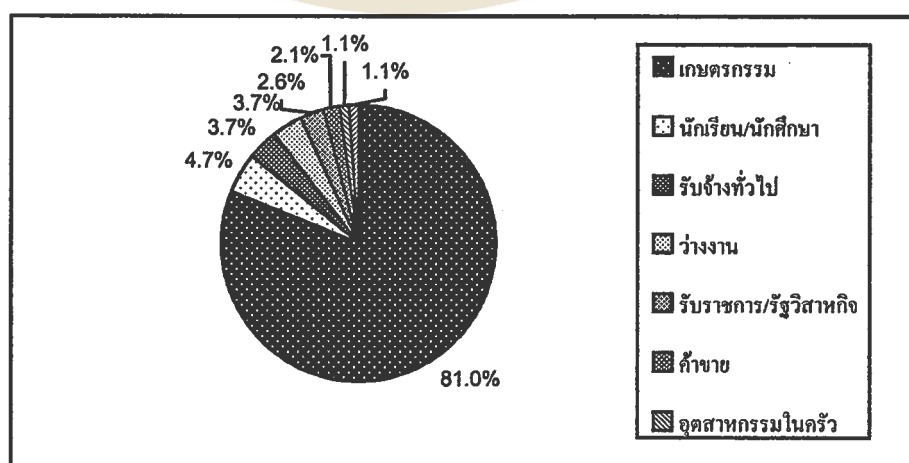
ภาพที่ 4-2 จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ

อาชีพ

พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรถึงร้อยละ 81.1 จำนวน 154 คน รองลงมาเป็นกลุ่มนักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 4.7 จำนวน 9 คน กลุ่มประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป กับว่างงานมีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 3.7 จำนวนกลุ่มละ 7 คน กลุ่มที่รับราชการร้อยละ 2.6 จำนวน 5 คน กลุ่มค้าขาย ร้อยละ 2.1 จำนวน 4 คน นอกนั้นเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมในครัวเรือน และแม่บ้าน มีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 1.1 จำนวนกลุ่มละ 2 คน ตามลำดับ ดังในตารางที่ 4-3

ตารางที่ 4-3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เกษตรกร	154	81.1
นักเรียน / นักศึกษา	9	4.7
รับจ้างทั่วไป	7	3.7
ว่างงาน	7	3.7
รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	5	2.6
ค้าขาย	4	2.1
อุตสาหกรรมในครัวเรือน	2	1.1
แม่บ้าน	2	1.1
รวม	190	100

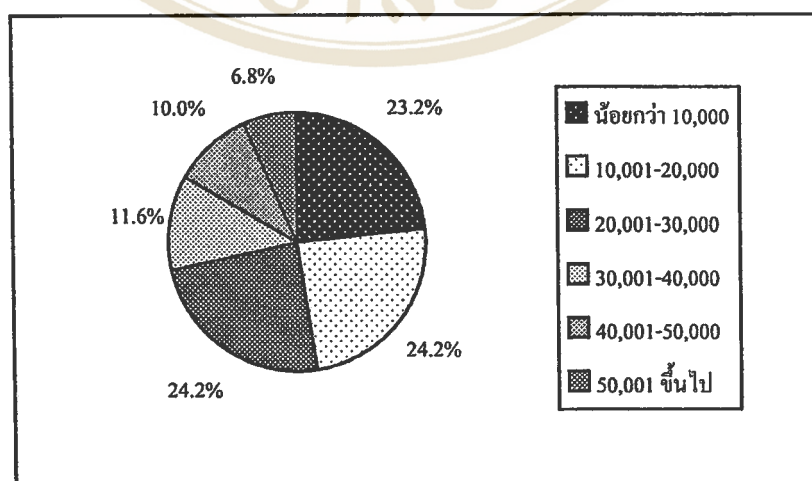
ภาพที่ 4-3 จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอาชีพ

รายได้ต่อปี

พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 24.2 จำนวน 46 คน มีรายได้อยู่ในช่วง 10,000 – 20,000 บาทต่อปี และ 20,001 – 30,000 บาทต่อปี เท่ากัน รองลงมาเป็นกลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาทต่อปี กลุ่มที่มีรายได้ในช่วง 30,001 – 40,000 บาทต่อปี ร้อยละ 11.6 จำนวน 22 คน กลุ่มที่มีรายได้ในช่วง 40,001 – 50,000 บาทต่อปี ร้อยละ 10 จำนวน 19 คน และกลุ่มที่มีรายได้สูงกว่า 50,000 บาทต่อปี ร้อยละ 6.8 จำนวน 13 คน ตามลำดับ ดังในตารางที่ 4-4

ตารางที่ 4-4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายได้ต่อปี

รายได้ต่อปี (บาท)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 10,000	44	23.2
10,001 - 20,000	46	24.2
20,001 - 30,000	46	24.2
30,001 – 40,000	22	11.6
40,001 – 50,000	19	10.0
50,001 ขึ้นไป	13	6.8
รวม	190	100

ภาพที่ 4-4 จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายได้ต่อปี

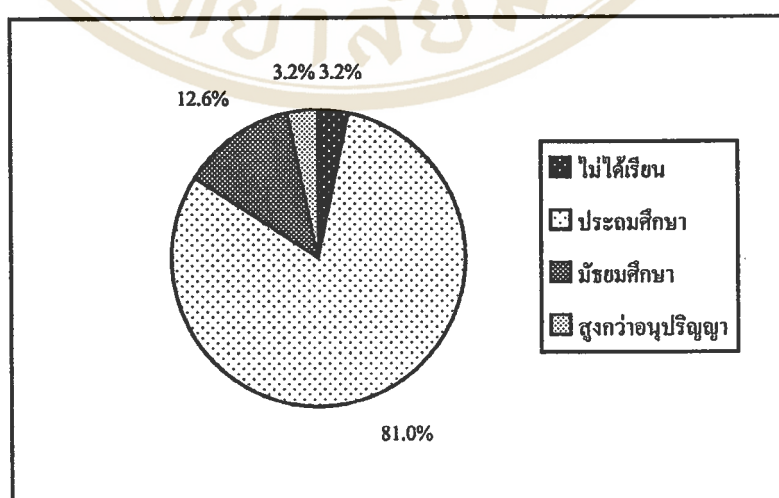
4.1.2 ปัจจัยส่วนบุคคล

ระดับการศึกษา

พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 81.1 จำนวน 154 คน มีการศึกษาระดับประถมศึกษา (ป.1 – ป.6) รองลงมา คือ ระดับมัธยมศึกษา หรือเทียบเท่า (ม.1– ม.6 หรือ ปวช.) ร้อยละ 12.6 จำนวน 24 คน จำนวนกลุ่มที่ไม่ได้เรียนและกลุ่มที่จบอนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.) นั้นมีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 3.2 จำนวนกลุ่มละ 6 คน ตามลำดับ ดังในตารางที่ 4-5

ตารางที่ 4-5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้เรียน	6	3.2
ประถมศึกษา (ป.1 – ป.6)	154	81.1
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า (ม.1– ม.6 หรือ ปวช.)	24	12.6
สูงกว่าอนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.)	6	3.2
รวม	190	100

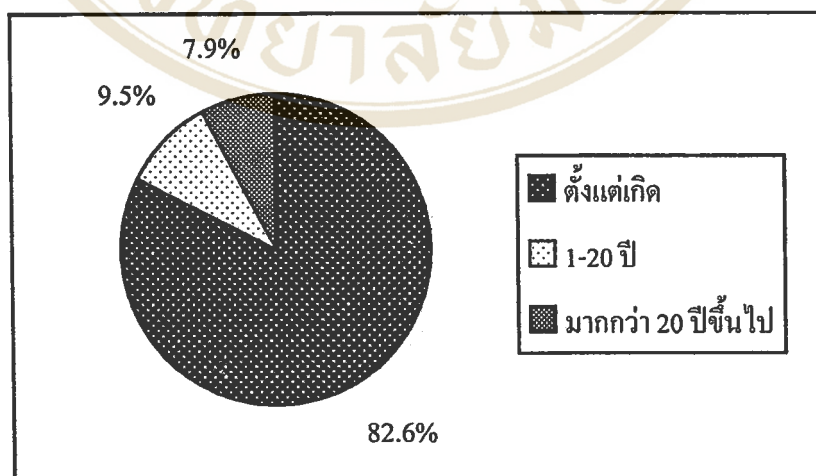
ภาพที่ 4-5 จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา

ระยะเวลาอยู่อาศัย

พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ส่วนใหญ่เกิดในพื้นที่เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาในท้องถิ่นคิดเป็น ร้อยละ 82.6 จำนวน 157 คน นอกนั้นเป็นกลุ่มผู้ที่ไม่ได้มีภูมิลำเนาในท้องถิ่น แบ่งเป็น กลุ่มที่อยู่อาศัยตั้งแต่ 1-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 9.5 จำนวน 18 คน และกลุ่มที่อยู่อาศัยมากกว่า 20 ปีขึ้นไป จำนวน 15 คน คิดเป็น ร้อยละ 7.9 ตามลำดับ ดังในตารางที่ 4-6

ตารางที่ 4-6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระยะเวลาอยู่อาศัย

ระยะเวลาอยู่อาศัย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ตั้งแต่เกิด	157	82.6
1 – 20 ปี	18	9.5
มากกว่า 20 ปีขึ้นไป	15	7.9
รวม	190	100

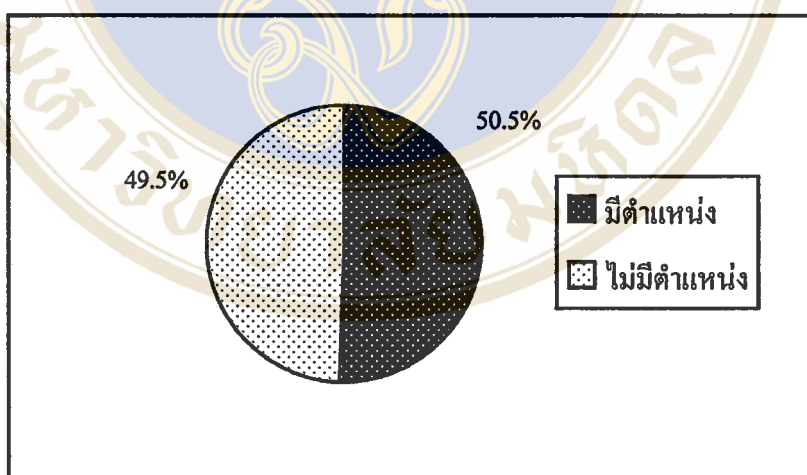
ภาพที่ 4-6 จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระยะเวลาอยู่อาศัย

ตำแหน่งทางสังคม

พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา แบ่งเป็นกลุ่มที่มีตำแหน่งทางสังคมและไม่มีตำแหน่งทางสังคม ในจำนวนค่อนข้างใกล้เคียงกัน คือ กลุ่มผู้มีตำแหน่งทางสังคม มีจำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 50.5 และกลุ่มที่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 49.5 ดังในตารางที่ 4-7

ตารางที่ 4-7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตำแหน่งทางสังคม

ตำแหน่งทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีตำแหน่ง	96	50.5
ไม่มีตำแหน่ง	94	49.5
รวม	190	100

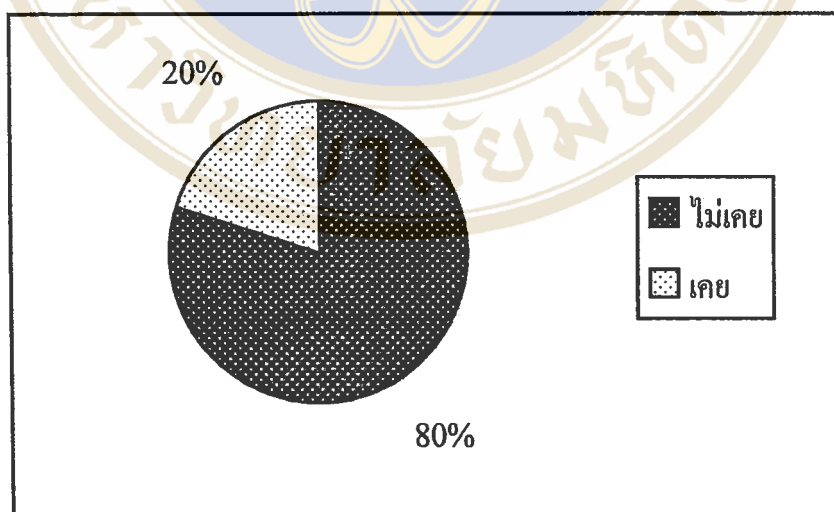
ภาพที่ 4-7 จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตำแหน่งทางสังคม

ประสบการณ์ในการอบรม

พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ นั้น ไม่เคยมีประสบการณ์ในการอบรมมาก่อนถึงร้อยละ 80 จำนวน 152 คน และมีกลุ่มผู้ที่มีประสบการณ์ในการอบรม ร้อยละ 20 จำนวน 38 คน ดังในตารางที่ 4-8

ตารางที่ 4-8 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประสบการณ์ในการอบรม

ประสบการณ์ในการอบรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มี	152	80
มี	38	20
รวม	190	100

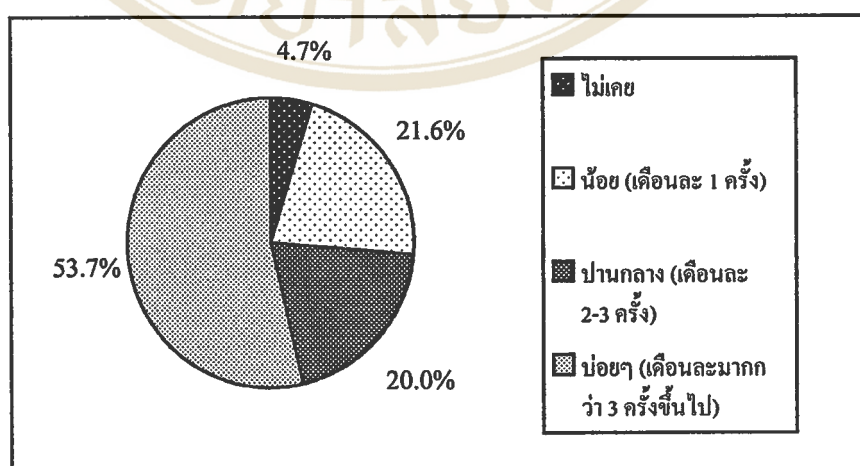
ภาพที่ 4-8 จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประสบการณ์ในการอบรม

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ ได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมบ่อยๆ (เดือนละมากกว่า 3 ครั้งขึ้นไป) ถึงร้อยละ 53.7 จำนวน 102 คน รองลงมาเป็นกลุ่มที่ได้รับฟังข่าวสารน้อย (เดือนละ 1 ครั้ง) คือ ร้อยละ 21.6 จำนวน 41 คน ซึ่งใกล้เคียงกับกลุ่มที่ได้รับฟังข่าวสารปานกลาง (เดือนละ 2-3 ครั้ง) มีจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 20 และกลุ่มที่ไม่เคยได้รับฟังข่าวสารสิ่งแวดล้อมเลย จำนวน 9 คน ร้อยละ 4.7 ตามลำดับ ดังในตารางที่ 4-9

ตารางที่ 4-9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

การรับรู้ข่าวสาร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เคย	9	4.7
น้อย (เดือนละ 1 ครั้ง)	41	21.6
ปานกลาง (เดือนละ 2-3 ครั้ง)	38	20.0
บ่อยๆ (เดือนละมากกว่า 3 ครั้งขึ้นไป)	102	53.7
รวม	190	100

ภาพที่ 4-9 จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการรับรู้ข่าวสาร

4.1.3 ปัจจัยกระตุ้น

การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ

จากแบบสอบถาม ในส่วนของการเข้าไปใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง มีคะแนนเต็ม 40 คะแนน ซึ่งมีการแบ่งประเภทการใช้ประโยชน์เป็นลักษณะต่างๆ จำนวน 10 ข้อ ดังในตารางที่ 4-10 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อที่ 1 การใช้น้ำอุปโภค เพื่ออาบน้ำ-ซักล้างในชีวิตประจำวันของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ พบว่า จะมีการใช้ประโยชน์น้อยมาก (มากกว่า 6 ครั้งต่อสัปดาห์) ถึง ร้อยละ 49.5 จำนวน 94 คน รองลงมาคือ กลุ่มผู้ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ในด้านนี้เลย ร้อยละ 43.2 จำนวน 82 คน กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ปานกลาง (1-3 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 3.2 จำนวน 6 คน กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์นานๆ ครั้ง (น้อยกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 2.6 จำนวน 5 คน และกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์บ่อย (4-6 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 1.6 จำนวน 3 คน ตามลำดับ

ข้อที่ 2 การใช้น้ำบริโภค เพื่อดื่มกิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่จะไม่ใช้ประโยชน์น้ำในหนองเพื่อการดื่มกิน จำนวน 186 คน ร้อยละ 97.9 รองลงมาเป็น กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์น้อยมาก (มากกว่า 6 ครั้งต่อสัปดาห์) จำนวน 2 คน ร้อยละ 1.1 และกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ปานกลาง (1-3 ครั้งต่อสัปดาห์) กับใช้ประโยชน์นานๆ ครั้ง (น้อยกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์) เท่ากัน คือ กลุ่มละ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 ตามลำดับ ไม่มีผู้ตอบในข้อใช้ประโยชน์บ่อย (4-6 ครั้งต่อสัปดาห์)

ข้อที่ 3 การเลี้ยงสัตว์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้นำสัตว์เลี้ยง เช่น วัว ควาย และเป็ด ไปเลี้ยงในหนอง ร้อยละ 69.5 จำนวน 132 คน รองลงมา คือ กลุ่มที่นำไปเลี้ยงน้อยมาก (มากกว่า 6 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 15.6 เป็นจำนวน 30 คน กลุ่มที่นำไปเลี้ยงปานกลาง (1-3 ครั้งต่อสัปดาห์) จำนวน 10 คน ร้อยละ 5.3 และกลุ่มที่นำไปเลี้ยงบ่อย (4-6 ครั้งต่อสัปดาห์) กับนานๆ ครั้ง (น้อยกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์) มีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 4.7 จำนวนกลุ่มละ 9 คน ตามลำดับ

ข้อที่ 4 ใช้ร่น้ำดันไม้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ด้านนี้เลย จำนวน 108 คน ร้อยละ 56.8 รองลงมาคือ กลุ่มที่มีการใช้ประโยชน์ด้านนี้บ่อยมาก (มากกว่า 6 ครั้งต่อสัปดาห์) จำนวน 35 คน ร้อยละ 18.4 กลุ่มที่ใช้ประโยชน์ด้านนี้นานๆครั้ง (น้อยกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์) จำนวน 24 คน ร้อยละ 12.6 กลุ่มที่ใช้ประโยชน์ปานกลาง (1-3 ครั้งต่อสัปดาห์) จำนวน 13 คน ร้อยละ 6.8 และกลุ่มที่ใช้ประโยชน์บ่อย (4-6 ครั้งต่อสัปดาห์) จำนวน 10 คน ร้อยละ 5.3 ตามลำดับ

ข้อที่ 5 การนำไม้มาใช้ประโยชน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้นำไม้มาใช้ประโยชน์ ร้อยละ 68.9 จำนวน 131 คน กลุ่มที่นำมาใช้ประโยชน์นานๆครั้ง (น้อยกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 17.9 จำนวน 34 คน กลุ่มที่ใช้ประโยชน์ปานกลาง (1-3 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 8.9 จำนวน 17 คน กลุ่มที่ใช้ประโยชน์บ่อย (4-6 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 3.2 จำนวน 6 คน และกลุ่มที่ใช้ประโยชน์บ่อยมาก (มากกว่า 6 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 1.1 จำนวน 2 คน ตามลำดับ

ข้อที่ 6 การเก็บของป่า เช่น เห็ด และพืชสมุนไพรต่างๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่จะมีการเก็บของป่าแบบนานๆครั้ง (น้อยกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 37.4 จำนวน 71 คน รองลงมาคือ กลุ่มที่ไม่ได้เข้าไปใช้ประโยชน์ด้านนี้เลย ร้อยละ 34.2 จำนวน 65 คน กลุ่มที่ใช้ประโยชน์ปานกลาง (1-3 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 16.3 จำนวน 31 คน กลุ่มที่ใช้ประโยชน์บ่อย (4-6 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 6.8 จำนวน 13 คน และกลุ่มที่ใช้ประโยชน์บ่อยมาก (มากกว่า 6 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 5.3 จำนวน 10 คน ตามลำดับ

ข้อที่ 7 การจับปลาและสัตว์น้ำ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ไม่ได้เข้าไปใช้ประโยชน์ด้านนี้ กับกลุ่มที่ใช้ประโยชน์นานๆครั้ง (น้อยกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์) เท่ากัน คือ ร้อยละ 27.9 จำนวนกลุ่มละ 53 คน รองลงมาคือ กลุ่มที่ใช้ประโยชน์ปานกลาง (1-3 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 16.8 จำนวน 32 คน กลุ่มที่ใช้ประโยชน์บ่อย (4-6 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 15.3 จำนวน 29 คน และกลุ่มที่ใช้ประโยชน์บ่อยมาก (มากกว่า 6 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 12.1 จำนวน 23 คน ตามลำดับ

ข้อที่ 8 การจับสัตว์บก พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปใช้ประโยชน์พื้นที่ในด้านนี้ ร้อยละ 60.5 จำนวน 115 คน รองลงมาเป็นกลุ่มที่ใช้ประโยชน์นานๆ ครั้ง (น้อยกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 18.4 จำนวน 35 คน กลุ่มที่ใช้ประโยชน์บ่อย (4-6 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 10.5 จำนวน 20 คน กลุ่มที่ใช้ประโยชน์ปานกลาง (1-3 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 6.3 จำนวน 12 คน และกลุ่มที่ใช้ประโยชน์น้อยมาก (มากกว่า 6 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 4.2 จำนวน 8 คน ตามลำดับ

ข้อที่ 9 การท่องเที่ยวและนันทนาการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์นานๆ ครั้ง (น้อยกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 33.7 จำนวน 64 รองลงมาคือ กลุ่มที่ใช้ประโยชน์น้อยมาก (มากกว่า 6 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 23.7 จำนวน 45 คน กลุ่มที่ใช้ประโยชน์ปานกลาง (1-3 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 18.4 จำนวน 35 คน กลุ่มที่ใช้ประโยชน์บ่อย (4-6 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 14.7 จำนวน 28 คน และกลุ่มที่ไม่ได้เข้าไปใช้ประโยชน์พื้นที่เลย ร้อยละ 9.5 จำนวน 18 คน ตามลำดับ

ข้อที่ 10 การกราบไหว้บูชา ขอพร และประกอบพิธีกรรม ในพื้นที่หนองละเล็งเต็ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ จะเข้าไปใช้ประโยชน์พื้นที่แบบนานๆ ครั้ง (น้อยกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 72.6 จำนวน 138 คน รองลงมาเป็น กลุ่มที่ใช้ประโยชน์ปานกลาง (1-3 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 11.1 จำนวน 21 คน กลุ่มที่ใช้ประโยชน์น้อยมาก (มากกว่า 6 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 7.4 จำนวน 14 คน กลุ่มที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์เลย ร้อยละ 5.3 จำนวน 10 คน และกลุ่มที่ใช้ประโยชน์บ่อย (4-6 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 3.7 จำนวน 7 คน ตามลำดับ

ตารางที่ 4-10 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง

จำแนกตามค่าตามการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเล็งเค็ง

ประเภทการใช้ประโยชน์	บ่อยมาก (มากกว่า 6 ครั้ง/สัปดาห์)		บ่อย (4-6 ครั้ง/สัปดาห์)		ปานกลาง (1-3 ครั้ง/สัปดาห์)		นานๆครั้ง (น้อยกว่า 1 ครั้ง/สัปดาห์)		ไม่ใช้เลย	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. น้ำอุปโภค	94	49.5	3	1.6	6	3.2	5	2.6	82	43.2
2. น้ำบริโภค	2	1.1	0	0	1	0.5	1	0.5	186	97.9
3. สัตว์เลี้ยง	30	15.8	9	4.7	10	5.3	9	4.7	132	69.5
4. รดต้นไม้	35	18.4	10	5.3	13	6.8	24	12.6	108	56.8
5. การนำไม้มาใช้	2	1.1	6	3.2	17	8.9	34	17.9	131	68.9
6. เก็บของป่า	10	5.3	13	6.8	31	16.3	71	39.4	65	34.2
7. การจับปลา	23	12.1	29	15.3	32	16.8	53	27.9	53	27.9
8. จับสัตว์บก	8	4.2	20	10.5	12	6.3	35	18.4	115	60.5
9. การท่องเที่ยว และนันทนาการ	45	23.7	28	14.7	35	18.4	64	33.7	18	9.5
10. การกราบไหว้ ขอพร และประกอบพิธีกรรม	14	7.4	7	3.7	21	11.1	138	72.6	10	5.3

จากนั้นนำคะแนนที่ได้ในแต่ละข้อ มารวมกันเป็นคะแนนดิบแล้วทำการจัดกลุ่มใหม่ โดยแบ่งกลุ่มตามช่วงคะแนนเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มผู้ที่มีการใช้ประโยชน์พื้นที่ในระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

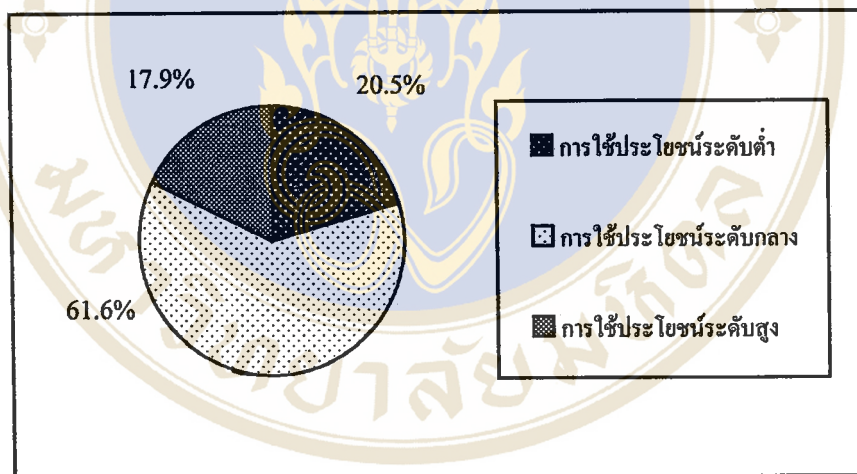
ผลการศึกษาพบว่า จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีคะแนนเฉลี่ย 21.67 คะแนน คะแนนสูงที่สุด คือ 38 คะแนน และคะแนนต่ำที่สุด คือ 11 คะแนน

ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทำคะแนนได้ในช่วง 17-26 คะแนน ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 61.6 จำนวน 117 คน รองลงมา คือ กลุ่มที่ได้คะแนนในช่วง 1-16 คะแนน จัดอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 20.5 จำนวน 39 คน และกลุ่มที่ได้คะแนนในช่วง 27-38 คะแนน ซึ่งเป็นระดับสูง ร้อยละ 17.9 จำนวน 34 คน ตามลำดับ ดังในตารางที่ 4-11

ตารางที่ 4-11 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการใช้ประโยชน์พื้นที่

ระดับการใช้ประโยชน์พื้นที่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การใช้ประโยชน์ระดับต่ำ	39	20.5
การใช้ประโยชน์ระดับกลาง	117	61.6
การใช้ประโยชน์ระดับสูง	34	17.9
รวม	190	100

ภาพที่ 4-10 จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการใช้ประโยชน์พื้นที่

ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ และการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ

จากแบบสอบถาม ในส่วนของความรู้ด้านเกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำกับการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ หนองเล็งเค็ง มีคำถามจำนวน 13 ข้อ เป็นแบบวัดความรู้ แบบถูก-ผิด มีคะแนนเต็ม 13 คะแนน เพื่อใช้ในการวัดความรู้กลุ่มตัวอย่าง จาตารางที่ 4-12 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ข้อที่ 1 ท่านเคยได้ยินคำว่า พื้นที่ชุ่มน้ำ หรือไม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ตอบไม่เคย ถึง ร้อยละ 65.8 จำนวน 125 คน และกลุ่มที่ตอบเคยได้ยิน ร้อยละ 34.2 จำนวน 65 คน

ข้อที่ 2 พื้นที่ชุ่มน้ำ หมายถึง บริเวณที่เชื่อมระหว่างพื้นดินและพื้นน้ำ มีน้ำยังเป็นบางครั้ง เป็นแหล่งรวมพืชและสัตว์ หลากหลายชนิด พบว่า กลุ่มตัวอย่างตอบถูก จำนวน 176 คน คิดเป็น ร้อยละ 92.6 และตอบผิด จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 7.4

ข้อที่ 3 พื้นที่ชุ่มน้ำช่วยกรองน้ำเสีย และลดความรุนแรงของน้ำ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ตอบถูก จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 74.7 และตอบผิด จำนวน 48 คน ร้อยละ 25.3

ข้อที่ 4 หนองเล็งเค็ง เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ตอบถูก จำนวน 184 คน ร้อยละ 96.8 และตอบผิด จำนวน 6 คน ร้อยละ 3.2

ข้อที่ 5 การอนุรักษ์ คือการดูแลรักษาพื้นที่ ควบคู่ไปกับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ตอบถูก จำนวน 187 คน ร้อยละ 98.4 และตอบผิด จำนวน 3 คน ร้อยละ 1.6

ข้อที่ 6 การอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็งต้องกันทำฝายเพื่อเก็บกักน้ำไว้มากๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ตอบผิด จำนวน 175 คน ร้อยละ 92.1 และตอบถูก จำนวน 15 คน ร้อยละ 7.9

ข้อที่ 7 การใช้ปุ๋ยเคมี ทำให้พืชเจริญเติบโตงอกงามดี และไม่มีผลต่อสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบผิด จำนวน 97 คน ร้อยละ 51.1 และตอบถูก จำนวน 93 คน ร้อยละ 48.9

ข้อที่ 8 บัว กก หญ้า พืชที่ขึ้นบริเวณหนอง ไม่มีประโยชน์ ทำให้หนองสกปรก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ตอบถูก จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 64.2 และ ตอบผิด จำนวน 68 คน ร้อยละ 35.8

ข้อที่ 9 การจับปลาในจำนวนมากเกินไป มีผลกระทบต่อหนองละเลิงเค็ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ตอบถูก จำนวน 153 คน ร้อยละ 80.5 และตอบผิด จำนวน 37 คน ร้อยละ 19.5

ข้อที่ 10 การตื่นเงินของหนองละเลิงเค็งเป็นการเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบผิด จำนวน 173 คน ร้อยละ 91.1 และตอบถูก จำนวน 17 คน ร้อยละ 8.9

ข้อที่ 11 น้ำเสียและขยะจากบ้านเรือน ทำให้หนองละเลิงเค็งเน่าเสีย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ตอบถูก จำนวน 98 คน ร้อยละ 51.6 และตอบผิด จำนวน 92 คน ร้อยละ 48.4

ข้อที่ 12 การกำหนดเขตแนวการใช้ประโยชน์หนอง ช่วยให้ไม่มีผู้บุกรุกพื้นที่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบถูก จำนวน 178 คน ร้อยละ 93.7 และตอบผิด จำนวน 12 คน ร้อยละ 6.3

ข้อที่ 13 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ และกำหนดกิจกรรมพัฒนาหนอง เป็นหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐบาลเท่านั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ตอบถูก จำนวน 101 คน ร้อยละ 53.2 และตอบผิด จำนวน 89 คน ร้อยละ 46.8

ตารางที่ 4-12 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง

จำแนกตามคำถามด้านความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำและการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ

คำถามด้านความรู้	ถูก		ผิด	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ท่านเคยได้ยินคำว่า พื้นที่ชุ่มน้ำหรือไม่	65	34.2	125	65.8
2. พื้นที่ชุ่มน้ำ หมายถึง บริเวณที่เชื่อมระหว่างพื้นดินและ พื้นน้ำ มีน้ำขังเป็นบางครั้ง เป็นแหล่งรวมพืชและสัตว์ หลากหลายชนิด	176	92.6	14	7.4
3. พื้นที่ชุ่มน้ำช่วยกรองน้ำเสีย และลดความรุนแรงของน้ำ	142	74.7	48	25.3
4. หนองละเลิงเค็ง เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ	184	96.8	6	3.2
5. การอนุรักษ์ คือการดูแลรักษาพื้นที่ ควบคู่ไปกับการใช้ ประโยชน์อย่างยั่งยืน	187	98.4	3	1.6
6. การอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็งต้องกันทำฝาย เพื่อเก็บกักน้ำไว้มาก ๆ *	15	7.9	175	92.1
7. การใช้ปุ๋ยเคมี ทำให้พืชเจริญเติบโตงอกงามดี และไม่มี ผลต่อสิ่งแวดล้อม *	93	48.9	97	51.1
8. บัว กก หญ้า พืชที่ขึ้นบริเวณหนอง ไม่มีประโยชน์ ทำ ให้หนองสกปรก *	122	64.2	68	35.8
9. การจับปลาในจำนวนมากเกินไป มีผลกระทบต่อหนอง ละเลิงเค็ง	153	80	37	19.5
10. การตื่นเงินของหนองละเลิงเค็งเป็นการเกิดขึ้นเองตาม ธรรมชาติ *	17	8.9	173	91.1
11. น้ำเสียและขยะจากบ้านเรือน ทำให้หนองละเลิงเค็ง เน่าเสีย	98	51.6	92	48.4
12. การกำหนดเขตแนวการใช้ประโยชน์หนอง ช่วยให้ไม่ มีผู้บุกรุกพื้นที่	178	93.7	12	6.3
13. การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ และกำหนดกิจกรรมพัฒนา หนอง เป็นหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐบาลเท่านั้น	101	53.2	89	46.8

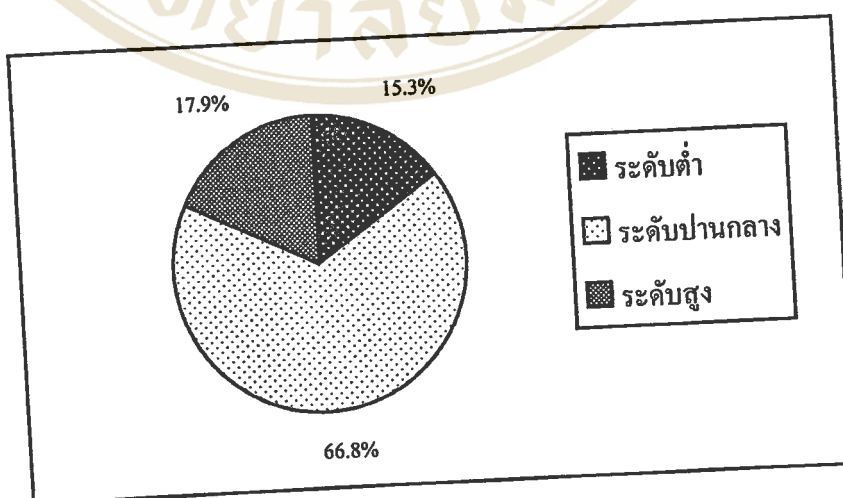
หมายเหตุ : * หมายถึง คำถามเชิงลบ

จากนั้นนำคะแนนดิบในแต่ละข้อมารวมกัน เพื่อนำมาจัดกลุ่มใหม่ โดยทำการแบ่งคะแนนเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้มีความรู้ระดับความรู้ต่ำ ปานกลาง และสูง ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีคะแนนความรู้สูงสุด 12 คะแนน คะแนนความรู้ต่ำสุด 3 คะแนน และคะแนนเฉลี่ย 8 คะแนน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทำคะแนนได้ในช่วง 7-9 คะแนน จำนวน 127 คน ร้อยละ 66.8 จัดเป็นผู้มีความรู้ระดับปานกลาง รองลงมา คือ กลุ่มผู้ที่ทำคะแนนได้ในช่วง 10-13 คะแนน จำนวน 34 คน ร้อยละ 17.9 จัดเป็นผู้มีความรู้ระดับสูง และกลุ่มผู้ที่ทำคะแนนในช่วง 1-6 คะแนน จัดเป็นผู้มีความรู้ระดับต่ำ จำนวน 29 คน ร้อยละ 15.3 ตามลำดับ ดังในตารางที่ 4-13

ตารางที่ 4-13 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง
จำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ และการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ

ระดับความรู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับความรู้ต่ำ	29	15.3
ระดับความรู้ปานกลาง	127	66.8
ระดับความรู้สูง	34	17.9
รวม	190	100

ภาพที่ 4-11 แสดงจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความรู้

ความเชื่อถือศรัทธาสังสัคคีสิทธิ์

จากแบบสอบถามในส่วนของความเชื่อถือศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นแบบวัดความคิดเห็นในด้านความเชื่อถือศรัทธาสังสัคคีสิทธิ์ โดยแบ่งเป็น เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง มีคำถามจำนวน 5 ข้อ คะแนนเต็ม 20 คะแนน เพื่อใช้ในการวัดความเชื่อถือศรัทธาสังสัคคีสิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง ดังในตารางที่ 4-14 ซึ่งพบว่ามีรายละเอียดดังนี้

ข้อที่ 1 ความเชื่อถือเรื่องผีปูดเป็นเรื่องเหลวไหล พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่จำนวน 165 คน ร้อยละ 86.8 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง รองลงมาเป็นกลุ่มที่ไม่เห็นด้วย จำนวน 24 คน ร้อยละ 12.6 และกลุ่มที่ไม่แน่ใจ จำนวน 1 คน ร้อยละ 0.5 ตามลำดับ ไม่มีกลุ่มที่เห็นด้วยและกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อที่ 2 การที่หนองยังคงอยู่มาได้จนถึงทุกวันนี้ เพราะว่ามีคนเชื่อเรื่องผีปูด ทำให้ไม่กล้าบุกรุกพื้นที่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ จำนวน 94 คน ร้อยละ 49.5 เห็นด้วย รองลงมาเป็นกลุ่มที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 86 คน ร้อยละ 45.3 และกลุ่มที่ไม่แน่ใจ จำนวน 10 คน ร้อยละ 5.3 ตามลำดับ ไม่มีกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อที่ 3 การนับถือผีปูดเป็นที่พึงพอใจ ทำให้รู้สึกปลอดภัยและมีผู้คุ้มครอง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ จำนวน 123 คน ร้อยละ 64.7 เห็นด้วยอย่างยิ่ง รองลงมาเป็นกลุ่มที่เห็นด้วย จำนวน 65 คน ร้อยละ 34.2 และกลุ่มที่ไม่แน่ใจ จำนวน 7 คน ร้อยละ 3.7 ตามลำดับ ไม่มีกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อที่ 4 ปูตเป็นเจ้าของและผู้ดูแล สัตว์และต้นไม้ในบริเวณหนอง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 48.9 จำนวน 93 คน เห็นด้วยอย่างยิ่ง รองลงมาคือ กลุ่มที่เห็นด้วย ร้อยละ 47.4 จำนวน 90 คน และกลุ่มไม่แน่ใจ จำนวน 7 คน ร้อยละ 3.7 ตามลำดับ ไม่มีกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อที่ 5 ท่านสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ดอนปูตาได้ เป็นพื้นที่สาธารณะ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 76.3 จำนวน 145 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง รองลงมา คือ ไม่เห็น

ด้วย จำนวน 35 คน ร้อยละ 18.4 และกลุ่มที่ไม่แน่ใจ จำนวน 6 คน ร้อยละ 5.3 ตามลำดับ ไม่มีกลุ่มที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตารางที่ 4-14 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง
จำแนกตามคำถามความเชื่อถือศรัทธาสังคคีสิทธิ์

ความเชื่อถือศรัทธาสังคคีสิทธิ์	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วย		ไม่แน่ใจ		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ความเชื่อถือเรื่องผีปูด เป็นเรื่องเหลวไหล *	-	-	-	-	1	0.5	24	12.6	165	86.8
2. การที่หนองยังคงอยู่มาได้จนถึงทุกวันนี้ เพราะความเชื่อผีปูด ทำให้ไม่กล้าบุกรุกพื้นที่	86	45.3	94	49.5	10	5.3	-	-	-	-
3. การนับถือผีปูด เป็นที่พึ่งทางใจ ทำให้รู้สึกปลอดภัย มีผู้คุ้มครอง	123	64.7	65	34.2	2	1.1	-	-	-	-
4. ปูดาเป็นเจ้าของและผู้ดูแลสัตว์และต้นไม้	93	48.9	90	47.4	7	3.7	-	-	-	-
5. ท่านสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่คอนปูดาได้เป็นพื้นที่สาธารณะ *	-	-	-	-	10	5.3	35	18.4	145	76.3

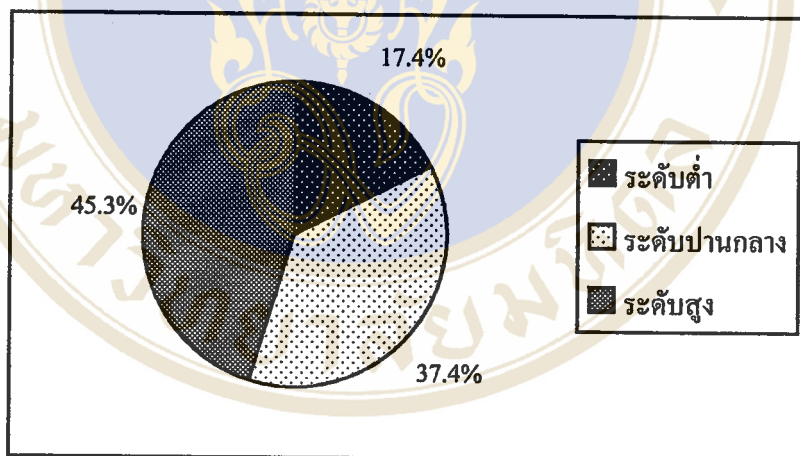
หมายเหตุ : * เป็นคำถามเชิงลบ

จากนั้นนำคะแนนดิบในแต่ละข้อมารวมกัน เมื่อนำมาจัดกลุ่มใหม่ โดยทำการแบ่งคะแนนเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้มีระดับความเชื่อต่ำ ปานกลาง และสูง ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ มีช่วงคะแนน 19-20 คะแนน คือ มีระดับความเชื่อสูง จำนวน 86 คน ร้อยละ 45.3 รองลงมา คือ กลุ่มที่มีช่วงคะแนน 17-18 คะแนน คือ มีระดับความเชื่อปานกลาง จำนวน 71 คน ร้อยละ 37.4 คน และกลุ่มผู้ที่อยู่ในช่วงคะแนน 1-16 คะแนน เป็นกลุ่มที่มีระดับความเชื่อต่ำ จำนวน 33 คน ร้อยละ 17.4 ตามลำดับ ดังในตารางที่ 4-15

ตารางที่ 4-15 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับความเชื่อถือศรัทธาสังสັกดิ์สิทธิ์

ระดับความเชื่อถือศรัทธาสังสັกดิ์สิทธิ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับต่ำ	33	17.4
ระดับปานกลาง	71	37.4
ระดับสูง	86	45.3
รวม	190	100

ภาพที่ 4-12 จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความเชื่อถือศรัทธาสังสັกดิ์สิทธิ์

การให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเล็ง

จากแบบสอบถามในส่วนของการให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเล็ง มีคำถามจำนวน 10 ข้อ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นในด้านการให้คุณค่าพื้นที่ โดยแบ่งเป็น เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง มีคะแนนเต็ม 40 คะแนน เพื่อใช้วัดการให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเล็งของกลุ่มตัวอย่าง ดังในตารางที่ 4-16 มีรายละเอียดดังนี้

ข้อที่ 1 ท่านคิดว่าหนองเล็งเล็งเป็นพื้นที่ที่ไม่มีประโยชน์รกร้างว่างเปล่า พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 35.8 จำนวน 68 คน เป็นกลุ่มที่ไม่เห็นด้วย รองลงมาคือกลุ่ม ไม่แน่ใจ จำนวน 40 คน ร้อยละ 21.1 กลุ่มไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 39 คน ร้อยละ 20.5 กลุ่มเห็นด้วย จำนวน 33 คน ร้อยละ 17.4 และกลุ่มเห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 10 คน ร้อยละ 5.3 ตามลำดับ

ข้อที่ 2 ถ้าน้ำในหนองเล็งเล็งแห้งหรือเน่าเสียก็ไม่ใช่เป็นอะไร สามารถใช้น้ำจากแหล่งอื่นๆ แทนได้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 71.1 จำนวน 135 คน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง รองลงมา คือ กลุ่มที่ไม่เห็นด้วย จำนวน 24 คน ร้อยละ 12.6 กลุ่มที่เห็นด้วย จำนวน 16 คน ร้อยละ 8.4 กลุ่มที่ไม่แน่ใจ จำนวน 11 คน ร้อยละ 5.8 และกลุ่มเห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 4 คน ร้อยละ 2.1 ตามลำดับ

ข้อที่ 3 ท่านคิดว่าหนองเล็งเล็ง เป็นแหล่งน้ำใช้ และแหล่งอาหารที่มีความสำคัญทั้งต่อคน และสัตว์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 85.8 จำนวน 163 คน เห็นด้วยอย่างยิ่ง รองลงมา เป็นกลุ่มที่ไม่แน่ใจ ร้อยละ 13.2 จำนวน 25 คน กลุ่มที่เห็นด้วย จำนวน 2 คน ร้อยละ 1 ตามลำดับ ไม่มีกลุ่มที่ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อที่ 4 ท่านคิดว่าหนองเล็งเล็งเป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งพักผ่อนหย่อนใจ ที่สำคัญของชาวบ้านแถวนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 77.9 จำนวน 148 คน เห็นด้วยอย่างยิ่ง รองลงมาเป็นกลุ่มที่เห็นด้วย จำนวน 41 คน ร้อยละ 21.6 และกลุ่มที่ไม่แน่ใจ จำนวน 1 คน ร้อยละ 0.5 ตามลำดับ ไม่มีกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อที่ 5 พืชพรรณในบริเวณสามารถนำมาทำประโยชน์ใช้สอยได้ เช่น ทอเสื่อ อาหารสมุนไพร เป็นต้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่เห็นด้วย จำนวน 97 คน ร้อยละ 51.8 รองลงมา เป็นกลุ่มที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 84 คน ร้อยละ 44.2 กลุ่มที่ไม่แน่ใจ จำนวน 8 คน ร้อยละ 4.2 และกลุ่มที่ไม่เห็นด้วย จำนวน 1 คน ร้อยละ 0.5 ตามลำดับ ไม่มีกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อที่ 6 ชาวบ้านไม่ทำผิดกฎข้อห้ามเพราะกลัวเสียเงิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 134 คน ร้อยละ 70.5 รองลงมาคือ กลุ่มที่เห็นด้วย จำนวน 50 คน ร้อยละ 26.3 กลุ่มที่ไม่แน่ใจ จำนวน 5 คน ร้อยละ 2.6 และกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 1 คน ร้อยละ 0.5 ตามลำดับ ไม่มีกลุ่มที่ไม่เห็นด้วย

ข้อที่ 7 ผู้นำมีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาต่างๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง 112 คน ร้อยละ 58.9 รองลงมาคือ กลุ่มที่เห็นด้วย จำนวน 61 คน ร้อยละ 32.1 กลุ่มที่ไม่เห็นด้วย จำนวน 9 คน ร้อยละ 4.7 กลุ่มที่ไม่แน่ใจ จำนวน 7 คน ร้อยละ 3.7 และกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 1 คน ร้อยละ 0.5 ตามลำดับ

ข้อที่ 8 การพัฒนาหนองของรัฐที่นำมาคืออยู่แล้ว พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 65 คน ร้อยละ 34.2 รองลงมาเป็นกลุ่มที่เห็นด้วย จำนวน 59 คน ร้อยละ 34.2 กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยจำนวน 41 คน ร้อยละ 21.6 กลุ่มที่ไม่แน่ใจ จำนวน 16 คน ร้อยละ 8.4 และกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 9 คน ร้อยละ 4.7 ตามลำดับ

ข้อที่ 9 การอนุรักษ์ดูแลป้องกันพื้นที่หนองและป่า ควรเป็นหน้าที่ของราชการและประชาชนร่วมมือกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 80.5 รองลงมาเป็นกลุ่มเห็นด้วย จำนวน 32 คน ร้อยละ 16.8 และกลุ่มไม่แน่ใจ จำนวน 5 คน ร้อยละ 2.6 ตามลำดับ ไม่มีกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อที่ 10 หนองละเล็งตั้งเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าและความสำคัญ ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลานในอนาคต พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 174 คน ร้อยละ 91.6 รองลงมาเป็นกลุ่มที่เห็นด้วย จำนวน 15 คน ร้อยละ 7.9 และกลุ่มไม่แน่ใจจำนวน 1 คน ร้อยละ 0.5 ตามลำดับ ไม่มีกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตารางที่ 4-16 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง

จำแนกตามคำถามการให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง

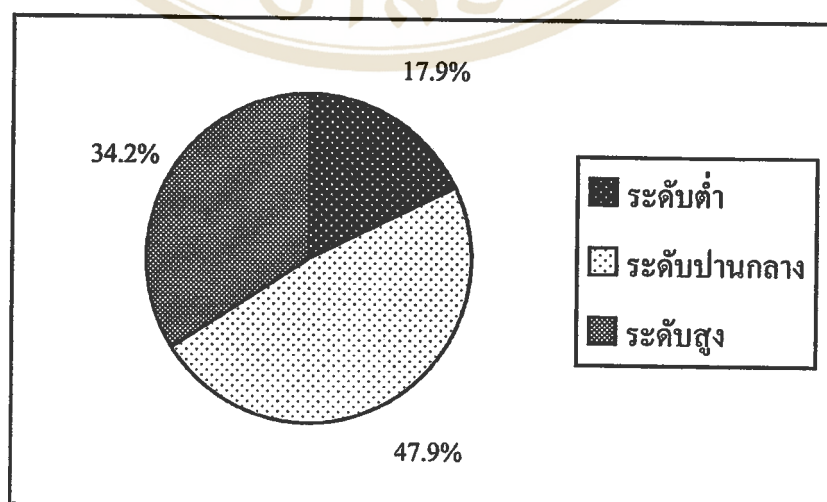
การให้คุณค่าพื้นที่ (หมายเหตุ : * เป็นคำถามเชิงลบ)	เห็นด้วย อย่างยิ่ง		เห็นด้วย		ไม่แน่ใจ		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ท่านคิดว่าหนองละเลิงเค็ง เป็นพื้นที่ไม่มีประโยชน์รกร้างว่างเปล่า *	10	5.3	33	17.4	40	21.2	68	35.8	39	20.5
2. ถ้าน้ำในหนองละเลิงเค็ง แห้งหรือเน่าเสียก็ไม่เห็นเป็น อะไรสามารถใช้น้ำจากแหล่ง อื่นๆแทนได้ *	4	2.1	16	8.4	11	5.8	24	12.6	135	71.1
3. ท่านคิดว่าหนองละเลิงเค็ง เป็นแหล่งน้ำใช้ และแหล่ง อาหารที่มีความสำคัญทั้งต่อ คน และสัตว์	163	58.8	2	1.0	25	13.2	-	-	-	-
4. ท่านคิดว่าหนองละเลิงเค็ง เป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งพักผ่อน หย่อนใจ ที่สำคัญของ ชาวบ้านแถวนี้	148	77.9	41	21.6	1	0.5	-	-	-	-
5. พืชพรรณในบริเวณสามารถ นำมาทำประโยชน์ใช้สอยได้ เช่น ทอเสื่อ อาหาร สมุนไพร เป็นต้น	84	44.2	97	51.1	8	4.2	1	0.5	-	-
6. ชาวบ้านไม่ทำผดุงข้อ ห้ามเพราะกลัวเสียเงิน	134	70.5	50	26.3	5	2.6	-	-	1	0.5
7. ผู้นำมีอิทธิพลต่อการเข้า ร่วมกิจกรรมพัฒนาต่างๆ	112	58.9	61	32.1	7	3.7	9	4.7	1	0.5
8. การพัฒนาหนองของรัฐที่ นำมาคืออยู่แล้ว	65	34.2	59	34.2	16	8.4	41	21.6	9	4.7
9. การอนุรักษ์ดูแลป้องกันพื้นที่ ที่หนองและป่า ควรเป็นหน้าที่ ของราชการและประชาชน ร่วมมือกัน	153	80.5	32	16.8	5	2.6	-	-	-	-
10. หนองละเลิงเค็งเป็นพื้นที่ ที่มีคุณค่าและความสำคัญ ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ให้ ลูกหลานในอนาคต	174	91.6	15	7.9	1	0.5	-	-	-	-

จากนั้นนำคะแนนดิบในแต่ละข้อมารวมกัน เพื่อนำมาจัดกลุ่มใหม่ โดยทำการแบ่งคะแนนเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ที่มีการให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำระดับต่ำ ปานกลาง และสูง ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ มีคะแนนอยู่ในช่วง 30-33 คะแนน คือ มีระดับการให้คุณค่าระดับปานกลาง จำนวน 91 คน ร้อยละ 47.9 รองลงมา คือ กลุ่มผู้ที่มีคะแนน 34-40 คะแนน จัดเป็นกลุ่มผู้มีการให้คุณค่าระดับสูง จำนวน 65 คน ร้อยละ 34.2 และกลุ่มผู้ที่มีคะแนน 1-29 คะแนน จัดเป็นกลุ่มผู้มีการให้คุณค่าระดับต่ำ จำนวน 34 คน ร้อยละ 17.9 ตามลำดับดังในตารางที่ 4-17

ตารางที่ 4-17 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำ

การให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับต่ำ	34	17.9
ระดับปานกลาง	91	47.9
ระดับสูง	65	34.2
รวม	190	100

ภาพที่ 4-13 จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำ

4.2 บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง

ผลการศึกษา บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง จากแบบสอบถามจะมีจำนวนคำถามทั้งหมด 10 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรม การปฏิบัติบทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ โดยแบ่งเป็น ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติบ่อยครั้ง ปฏิบัตินานๆครั้ง และไม่เคยปฏิบัติ มีคะแนนเต็ม 30 คะแนน ดังในตารางที่ 4-18 โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1 การเป็นตัวอย่างที่ดีในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ โดยการรักษาความสะอาดไม่ทิ้งขยะในพื้นที่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ปฏิบัติบ่อยครั้ง ร้อยละ 51.6 จำนวน 98 คน รองลงมาเป็นกลุ่มผู้ที่ปฏิบัติเป็นประจำ จำนวน 75 คน ร้อยละ 39.5 กลุ่มที่ปฏิบัตินานๆครั้ง จำนวน 16 คน ร้อยละ 8.4 และกลุ่มที่ไม่เคยปฏิบัติเลยจำนวน 1 คน ร้อยละ 0.5 ตามลำดับ

ข้อที่ 2 การเป็นตัวอย่างที่ดีในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ โดยการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของหมู่บ้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ปฏิบัติเป็นประจำ ร้อยละ 73.7 จำนวน 140 คน รองลงมา คือกลุ่มปฏิบัติบ่อยครั้ง จำนวน 47 คน ร้อยละ 24.7 และกลุ่มที่ปฏิบัตินานๆครั้ง จำนวน 3 คน ร้อยละ 1.6 ตามลำดับ ไม่มีกลุ่มที่ไม่ปฏิบัติเลย

ข้อที่ 3 การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ โดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ด้านการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ และกิจกรรมต่างๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ปฏิบัติเสมอ จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 70 รองลงมาคือ กลุ่มที่ปฏิบัติบ่อยๆ จำนวน 52 ร้อยละ 27.4 และกลุ่มที่ปฏิบัตินานๆครั้ง จำนวน 5 คน ร้อยละ 2.6 ตามลำดับ ไม่มีกลุ่มที่ไม่ปฏิบัติเลย

ข้อที่ 4 การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ โดยการให้ข้อเสนอแนะในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ปฏิบัตินานๆครั้ง จำนวน 102 คน ร้อยละ 53.7 รองลงมา คือ กลุ่มที่ปฏิบัติบ่อยครั้ง จำนวน 70 คน ร้อยละ 36.8 กลุ่มที่ปฏิบัติเสมอ จำนวน 14 คน ร้อยละ 7.4 และ กลุ่มที่ไม่เคยปฏิบัติ จำนวน 4 คน ร้อยละ 2.1 ตามลำดับ

ข้อที่ 5 การเฝ้าระวัง ปกป้อง และดูแลรักษา โดยการสอดส่องดูแล ช่วยกันเป็นหูเป็นตา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ปฏิบัติเสมอ จำนวน 98 คน ร้อยละ 51.6 รองลงมา คือ กลุ่มที่ปฏิบัติ

บ่อขุดครั้ง จำนวน 82 คน ร้อยละ 43.2 และกลุ่มที่ปฏิบัติงานอื่นๆ ครั้ง จำนวน 10 คน ร้อยละ 5.3 ตามลำดับ ไม่มีกลุ่มที่ไม่ปฏิบัติเลย

ข้อที่ 6 การเฝ้าระวัง ปกป้อง และดูแลรักษาพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยการดักเตือนผู้กระทำผิด หรือแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ปฏิบัติงานทุกครั้ง จำนวน 111 คน ร้อยละ 58.4 รองลงมาคือ กลุ่มที่ปฏิบัติบ่อยครั้ง 51 คน ร้อยละ 26.8 กลุ่มที่ไม่เคยปฏิบัติเลย จำนวน 16 คน ร้อยละ 8.4 และกลุ่มที่ปฏิบัติเสมอ จำนวน 12 คน ร้อยละ 6.3 ตามลำดับ

ข้อที่ 7 การเข้าร่วมประชุมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง โดยการเข้าร่วมรับฟัง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ปฏิบัติเสมอ จำนวน 109 คน ร้อยละ 57.4 รองลงมาคือ กลุ่มที่ปฏิบัติบ่อยครั้ง จำนวน 65 คน ร้อยละ 34.2 และกลุ่มที่ปฏิบัติงานอื่นๆ ครั้ง จำนวน 16 คน ร้อยละ 8.4 ตามลำดับ ไม่มีกลุ่มที่ไม่ปฏิบัติเลย

ข้อที่ 8 การเข้าร่วมประชุมที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาพื้นที่ โดยร่วมเสนอแนะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ปฏิบัติงานทุกครั้ง จำนวน 112 คน ร้อยละ 58.9 รองลงมาคือ กลุ่มที่ปฏิบัติบ่อยครั้ง จำนวน 43 คน ร้อยละ 22.6 กลุ่มที่ไม่เคยปฏิบัติเลย จำนวน 27 คน ร้อยละ 14.2 และกลุ่มที่ปฏิบัติบ่อยครั้ง จำนวน 8 คน ร้อยละ 4.2 ตามลำดับ

ข้อที่ 9 การเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ปฏิบัติเสมอ จำนวน 145 คน ร้อยละ 76.3 รองลงมาคือ กลุ่มที่ปฏิบัติบ่อยครั้ง จำนวน 43 คน ร้อยละ 22.6 และกลุ่มปฏิบัติงานอื่นๆ ครั้ง จำนวน 2 คน ร้อยละ 1.1 ตามลำดับ ไม่มีกลุ่มที่ไม่ปฏิบัติเลย

ข้อที่ 10 การเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมเชิงอนุรักษ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ปฏิบัติเสมอ จำนวน 127 คน ร้อยละ 66.8 รองลงมาคือ กลุ่มที่ปฏิบัติบ่อยครั้ง จำนวน 48 คน ร้อยละ 25.3 กลุ่มที่ปฏิบัติงานอื่นๆ ครั้ง จำนวน 14 คน ร้อยละ 7.4 และกลุ่มที่ไม่เคยปฏิบัติเลย จำนวน 1 คน ร้อยละ 0.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-18 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามคำถาม
ในเรื่องบทบาทประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง

บทบาทประชาชนท้องถิ่น ในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ	ปฏิบัติเสมอ		ปฏิบัติบ่อยครั้ง		นานๆครั้ง		ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. การเป็นตัวอย่างที่ดีในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ โดยการรักษาความสะอาดไม่ทิ้งขยะในพื้นที่	75	39.5	98	51.6	16	8.4	1	0.5
2. การเป็นตัวอย่างที่ดีในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ โดยการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของหมู่บ้าน	140	73.7	47	24.7	3	1.6	-	-
3. การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ โดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ด้านการอนุรักษ์และกิจกรรมฯ	133	70	52	27.4	5	2.6	-	-
4. การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ โดยให้ข้อเสนอแนะ	14	7.4	70	36.8	102	53.7	4	2.1
5. การเฝ้าระวัง ปกป้อง และดูแลรักษาโดยการสอดส่องดูแล	98	51.6	82	43.2	10	5.3	-	-
6. การเฝ้าระวัง ปกป้อง และดูแลรักษาพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยการดักเตือนผู้กระทำผิด หรือแจ้งต่อเจ้าหน้าที่	12	6.3	51	26.8	111	58.4	16	8.4
7. การเข้าร่วมประชุมที่เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ โดยร่วมเข้ารับฟัง	109	57.4	65	34.2	16	8.4	-	-
8. การเข้าร่วมประชุมที่เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ โดยเสนอความคิดเห็น	8	4.2	43	22.6	112	58.9	27	14.2
9. การเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์	145	76.3	43	22.6	2	1.1	-	-
10. การเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมเชิงอนุรักษ์	127	66.8	48	25.3	14	7.4	1	0.5

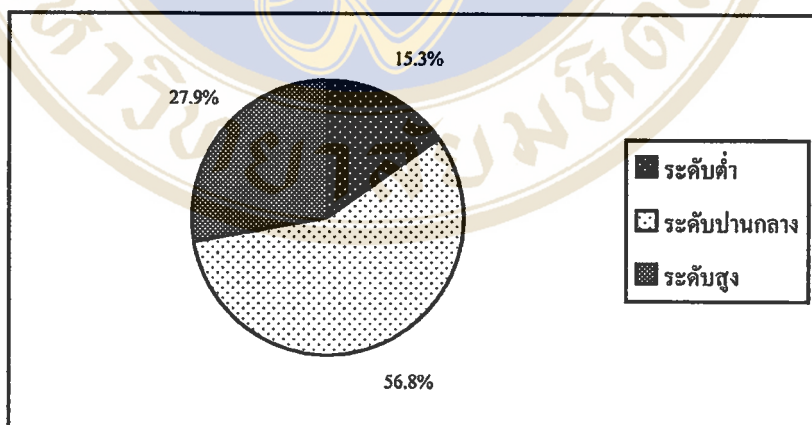
จากนั้นนำคะแนนของแต่ละข้อ ทั้ง 10 ข้อ มารวมกันเป็นคะแนนบทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง เพื่อนำมาจัดกลุ่มใหม่ โดยทำการแบ่งคะแนนเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้มีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง ระดับต่ำ ปานกลาง และสูง ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ผลจากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ กลุ่มผู้มีบทบาทระดับปานกลาง ซึ่งอยู่ในช่วงคะแนน 18-24 คะแนน จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 56.8 รองลงมา คือ กลุ่มผู้มีบทบาทระดับสูง ซึ่งมีช่วงคะแนน 25-30 คะแนน จำนวน 53 คน ร้อยละ 27.9 และกลุ่มผู้มีบทบาทในระดับต่ำ ซึ่งมีช่วงคะแนน 1-17 คะแนน จำนวน 29 คน ร้อยละ 15.3 ตามลำดับ รายละเอียดดังในตารางที่ 4-19

ตารางที่ 4-19 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง

จำแนกตามระดับบทบาทประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง

บทบาทประชาชน ในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับต่ำ	29	15.3
ระดับปานกลาง	108	56.8
ระดับสูง	53	27.9
รวม	190	100

ภาพที่ 4-14 จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง

จำแนกตามระดับบทบาทประชาชนในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง

4.3 ผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (One-way Analysis of Variance : One-way ANOVA) และการวิเคราะห์การจำแนกหมู่ (Multiple Classification Analysis : MCA)

การศึกษาค้างนี้ ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ซึ่งสถิติที่ใช้ในครั้งนี คือ การวิเคราะห์ความผันแปร (Analysis of Variance : ANOVA) เป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนของตัวแปรอิสระหลายตัวตลอดจนผลของปฏิกริยาร่วมระหว่างตัวแปรของตัวแปรอิสระเหล่านั้น แล้วนำเข้าสู่แบบจำลองการวิเคราะห์การจำแนกหมู่ ซึ่งใช้กับการวิเคราะห์ที่มีตัวแปรตาม 1 ตัว มีระดับการวัดเป็นช่วง (Interval Scale) กับตัวแปรอิสระหลายๆตัวที่มีระดับการวัดเป็นกลุ่ม (Nominal Scale) โดยมีตัวแปรอิสระที่มีระดับการวัดเป็นช่วงเป็นตัวแปรคุมซึ่งข้อมูลตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์จะต้องมีการกระจายตัวแบบปกติ

การวิเคราะห์การจำแนกหมู่จะให้ค่าสถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังนี้

1. ตารางการกระจายของตัวแปรตามและตัวแปรอิสระแต่ละตัว
2. จำนวนประชากรในการวิเคราะห์ (N)
3. ค่าเฉลี่ยรวมของตัวแปรตาม (Grand Mean)
4. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรตาม จากค่าเฉลี่ยรวมในกลุ่มย่อยของตัวแปรอิสระ

และในแต่ละกลุ่มย่อยของตัวแปรอิสระจะมีสถิติดังต่อไปนี้

- 4.1 จำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่มย่อย (n)
- 4.2 ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามในแต่ละกลุ่มย่อย
- 4.3 ค่าเบี่ยงเบนของค่าเฉลี่ยในแต่ละกลุ่มย่อยจากค่าเฉลี่ยรวมก่อนปรับตัวแปรอิสระ

อื่นๆ (Unadjusted for Independents Dev'n)

- 4.4 ค่าเบี่ยงเบนของค่าเฉลี่ยแต่ละกลุ่มย่อย หลังจากควบคุมตัวแปรอิสระอื่นๆ

(Adjusted for Independents Dev'n)

ตัวแปรอิสระแต่ละตัวจะให้ค่าสถิติต่อไปนี้

Eta แสดงถึง ความสามารถของตัวแปรอิสระในการอธิบายการผันแปรของตัวแปรตาม

Eta² แสดงอัตราส่วนการผันแปร อธิบายสัดส่วนของผลรวมกำลังสองที่อธิบายโดยตัวแปรอิสระ

Beta แสดงถึง ความสามารถของตัวแปรอิสระในการอธิบายการผันแปรของตัวแปรตาม เมื่อควบคุมผลของตัวแปรอื่นๆแล้ว

Beta² แสดงถึง การอธิบายสัดส่วนของผลรวมกำลังสอง ที่อธิบายโดยตัวแปรอิสระ เมื่อควบคุมผลของตัวแปรอื่นๆแล้ว

ตัวแปรอิสระทุกตัวพร้อมกันจะให้ค่าสถิติดังต่อไปนี้

1. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุ (Multiple Correlation Coefficient) ปรับอัตราความเป็นอิสระ ซึ่งเมื่อยกกำลังสองจะให้ค่าสัดส่วนของการผันแปรที่อธิบายได้โดยตัวแปรอิสระทั้งหมด
2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์หลังจากปรับอัตราความเป็นอิสระแล้ว เมื่อยกกำลังสอง (Multiple R Squared) แสดงสัดส่วนการผันแปรของตัวแปรตาม ที่อธิบายได้โดยตัวแปรอิสระทั้งหมด

4.3.1 การวิเคราะห์การผันแปรทางเดียวของปัจจัยที่มีผลต่อระดับบทบาทประชาชนในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ (One-way Analysis of Variance : One-way ANOVA)

ในการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับบทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเฒ่าใช้ตัวแปรดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ระดับการศึกษา

ระยะเวลาที่อยู่อาศัย

ตำแหน่งทางสังคม

ประสบการณ์อบรม

การรับรู้ข่าวสาร

การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ

ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำและการอนุรักษ์

ความเชื่อถือศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์

การให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเฒ่า

ตัวแปรตาม

บทบาทประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเฒ่า

ผลการศึกษา พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมด คือ ระดับการศึกษาระยะเวลาที่อยู่อาศัย ตำแหน่งทางสังคม ประสบการณ์อบรม การรับรู้ข่าวสาร การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำและการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ ความเชื่อถือศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำ

หนองเล็งเค็ง มีผลต่อบทบาทในการอนุรักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระเป็นรายตัว พบว่า ตัวแปรตำแหน่งทางสังคม ระยะเวลาการอยู่อาศัย และความเชื่อถือศรัทธาสังคคีสิทธิ์ มีผลต่อบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนการให้คุณค่าต่อพื้นที่ชุ่มน้ำ มีผลต่อการมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ระดับการศึกษา ประสบการณ์ฝึกอบรม การรับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม การใช้ประโยชน์พื้นที่ และความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำและการอนุรักษ์ ไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ดังในตารางที่ 4-20

ตารางที่ 4-20 การวิเคราะห์การผันแปรของปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง

ที่มาของการผันแปร (Source of Variation)	ผลรวมกำลังสอง (Source of Square)	อัตราอิสระ (df)	ค่าเฉลี่ยผลรวม กำลังสอง (Mean Square)	F	ระดับนัยสำคัญ (Sig of F)
ตัวแปรอิสระ	1434.220	18	79.679	8.540	0.000***
ปัจจัยส่วนบุคคล					
ระดับการศึกษา	40.110	3	13.370	1.433	0.235
ระยะเวลาที่อยู่อาศัย	252.199	2	126.100	13.515	0.000***
ตำแหน่งทางสังคม	703.618	1	703.618	75.414	0.000***
ประสบการณ์อบรม	20.886	1	20.886	2.239	0.136
การรับรู้ข่าวสาร	33.686	3	11.229	1.204	0.310
ปัจจัยกระตุ้น					
การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ	27.054	2	13.527	1.450	0.237
ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ และการอนุรักษ์	5.494	2	2.747	0.294	0.745
ความเชื่อถือศรัทธาในสัง- คคีสิทธิ์	249.970	2	124.985	13.396	0.000***
การให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำ หนองเล็งเค็ง	101.202	2	50.601	5.423	0.005**
การผันแปรที่อธิบายได้	1434.220	18	79.679	8.540	0.000***
การผันแปรที่เหลือ	1595.443	171	9.330		
การผันแปรทั้งหมด	3029.663	189	16.030		

หมายเหตุ : * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ≤ 0.05
 ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ≤ 0.01
 *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ≤ 0.001

4.3.2 การวิเคราะห์การจำแนกหมู่ ของปัจจัยที่มีผลต่อระดับบทบาทประชาชนท้องถิ่น ในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง (Multiple Classification Analysis : MCA)

ผลการศึกษาจากในตารางที่ 4-21 จะพบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

ระดับการศึกษา พบว่า เมื่อยังไม่มี การควบคุมตัวแปรอิสระใดๆ กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษา ในระดับประถมจะมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงสุด รองลงมาคือ กลุ่มที่มีระดับการศึกษา สูงกว่าอนุปริญญาหรือเทียบเท่าขึ้นไป กลุ่มผู้ไม่ได้เรียนหนังสือ และกลุ่มที่มีระดับการศึกษาระดับ มัธยม ตามลำดับ

เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระทั้งหมดแล้ว ปรากฏว่า กลุ่มที่มีศึกษาในระดับประถมก็ยังมีบทบาทสูงสุด รองลงมา คือ กลุ่มผู้มีการศึกษาระดับสูงกว่าอนุปริญญาหรือเทียบเท่าขึ้นไป กลุ่มไม่ได้เรียนหนังสือ และกลุ่มผู้มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ตามลำดับ โดยมีอัตราความสัมพันธ์ ระหว่างระดับการศึกษากับบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง เท่ากับ 0.126 (Beta = 0.126)

ระยะเวลาในการอยู่อาศัย พบว่า เมื่อยังไม่มี การควบคุมตัวแปรอิสระใดๆ กลุ่มตัวอย่างที่ อาศัยในพื้นที่ตั้งแต่เกิด จะมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงสุด รองลงมาคือ กลุ่มที่อาศัยนาน กว่า 20 ปีขึ้นไป และกลุ่มที่อาศัยในพื้นที่ น้อยกว่า 20 ปี ตามลำดับ

เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระทั้งหมดแล้ว ปรากฏว่า กลุ่มที่อาศัยในพื้นที่นานกว่า 20 ปีขึ้นไป มีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงสุด รองลงมาคือ กลุ่มที่ อาศัยในพื้นที่ตั้งแต่เกิด และกลุ่มที่อาศัยอยู่ในพื้นที่น้อยกว่า 20 ปี ตามลำดับ โดยมีอัตราความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการอยู่ อาศัยกับบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง เท่ากับ 0.297 (Beta = 0.297)

ตำแหน่งในสังคม พบว่า เมื่อยังไม่มี การควบคุมตัวแปรอิสระใดๆ กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่ง ในสังคม จะมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงกว่า กลุ่มที่ไม่มีตำแหน่งในสังคม

แต่เมื่อทำการควบคุมตัวแปรอิสระทั้งหมดแล้ว ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งในสังคมก็ยังมีบทบาทสูงกว่า กลุ่มที่ไม่มีตำแหน่งในสังคม เหมือนเดิม โดยมีอัตราความสัมพันธ์ ระหว่างตำแหน่งในสังคมกับบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง เท่ากับ 0.529 (Beta = 0.529)

ประสบการณ์อบรม พบว่า เมื่อยังไม่มี การควบคุมตัวแปรอิสระใดๆ กลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยอบรมจะมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงกว่า กลุ่มที่ไม่เคยมีประสบการณ์อบรม

เมื่อทำการควบคุมตัวแปรอิสระทั้งหมดแล้ว ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่เคยมีประสบการณ์อบรมมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีประสบการณ์อบรม โดยมีอัตราความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์อบรมกับบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเฒ่า เท่ากับ 0.079 (Beta = 0.079)

การรับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า เมื่อยังไม่มี การควบคุมตัวแปรอิสระใดๆ กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมปานกลางมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงกว่า กลุ่มที่ได้รับข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมน้อย รับรู้ข่าวสารนานๆครั้ง และไม่ได้รับข่าวสาร ตามลำดับ

เมื่อทำการควบคุมตัวแปรอิสระทั้งหมดแล้ว ปรากฏว่า กลุ่มที่ได้รับข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมปานกลางก็ยังมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงกว่า กลุ่มที่รับรู้ข่าวสารนานๆครั้ง กลุ่มที่ไม่เคยได้รับ และกลุ่มที่ได้รับน้อย ตามลำดับ โดยมีอัตราความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมกับบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเฒ่า เท่ากับ 0.093 (Beta = 0.093)

การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ พบว่า เมื่อยังไม่มี การควบคุมตัวแปรใดๆ กลุ่มตัวอย่างที่มีการใช้ประโยชน์พื้นที่ระดับปานกลาง มีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงสุด รองลงมาคือ กลุ่มที่มีการใช้ประโยชน์ระดับสูง และกลุ่มที่มีการใช้ประโยชน์ระดับต่ำ ตามลำดับ

เมื่อมีการควบคุมตัวแปรอิสระทั้งหมดแล้ว ปรากฏว่า กลุ่มที่มีการใช้ประโยชน์ระดับต่ำมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงสุด รองลงมาคือ กลุ่มที่มีการใช้ประโยชน์ระดับปานกลาง และกลุ่มที่มีการใช้ประโยชน์ระดับสูง ตามลำดับ โดยมีอัตราความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์พื้นที่กับบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเฒ่า เท่ากับ 0.102 (Beta = 0.102)

ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ และการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ พบว่า เมื่อยังไม่มี การควบคุมตัวแปรใดๆ กลุ่มที่มีความรู้ระดับสูง จะมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำมากกว่า กลุ่มที่มีความรู้ระดับต่ำและกลุ่มที่มีความรู้ระดับปานกลาง ตามลำดับ

เมื่อมีการควบคุมตัวแปรอิสระทั้งหมดแล้ว ปรากฏว่า กลุ่มที่มีความรู้ระดับปานกลางมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงกว่า กลุ่มที่มีความรู้ระดับต่ำ และกลุ่มที่มีความรู้ระดับสูง ตามลำดับ โดยมีอัตราความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ และการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ กับบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเฒ่า เท่ากับ 0.035 (Beta = 0.035)

ความเชื่อถือศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พบว่า เมื่อยังไม่มีการควบคุมตัวแปรใดๆ กลุ่มที่มีความเชื่อระดับสูง มีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงกว่า กลุ่มที่มีความเชื่อระดับปานกลาง และกลุ่มที่มีความเชื่อระดับต่ำ ตามลำดับ

เมื่อมีการควบคุมตัวแปรอิสระทั้งหมดแล้ว ปรากฏว่า กลุ่มที่มีความเชื่อระดับปานกลางมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มที่มีความเชื่อระดับสูง และกลุ่มที่มีความเชื่อระดับต่ำ ตามลำดับ โดยมีอัตราความสัมพันธ์ระหว่าง ความเชื่อถือศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ กับบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง เท่ากับ 0.170 ($Beta = 0.170$)

การให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำ พบว่า เมื่อยังไม่มีการควบคุมตัวแปรอิสระใดๆ กลุ่มตัวอย่างที่ให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำระดับสูง มีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มที่ให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำระดับต่ำ และกลุ่มที่ให้คุณค่าระดับปานกลาง ตามลำดับ

เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระทั้งหมดแล้ว ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่ให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำระดับสูง มีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มที่ให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำระดับปานกลาง และกลุ่มที่ให้คุณค่าระดับต่ำ ตามลำดับ โดยมีอัตราความสัมพันธ์ระหว่างการให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำกับบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง เท่ากับ 0.240 ($Beta = 0.240$)

จากการวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายการผันแปรของบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง (ตัวแปรตาม) ได้ร้อยละ 47 ($Multiple R^2 = 0.473$) และมีค่าสหสัมพันธ์เชิงพหุระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม เท่ากับ 68 ($Multiple R = 0.688$)

จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระแล้ว พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง เรียงจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้

1. ตำแหน่งในสังคม ($Beta = 0.529$)
2. ระยะเวลาในการอยู่อาศัย ($Beta = 0.297$)
3. การให้คุณค่าต่อพื้นที่ชุ่มน้ำ ($Beta = 0.240$)
4. ความเชื่อถือศรัทธาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ($Beta = 0.170$)
5. ระดับการศึกษา ($Beta = 0.126$)
6. การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ ($Beta = 0.102$)
7. การรับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม ($Beta = 0.093$)
8. ประสบการณ์อบรม ($Beta = 0.079$)
9. ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่และการอนุรักษ์ ($Beta = 0.035$)

ตารางที่ 4-21 การวิเคราะห์การจำแนกหมู่ของปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทประชาชนท้องถิ่น
ในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็ง

ตัวแปรอิสระและกลุ่มย่อย	จำนวน ตัวอย่าง	ก่อนปรับตัวแปรอิสระ		หลังปรับตัวแปรอิสระ	
		ค่าเบี่ยงเบน	Eta	ค่าเบี่ยงเบน	Beta
ระดับการศึกษา					
ไม่ได้รับการศึกษา	6	-0.42		-0.16	
ประถมศึกษา	154	0.16		0.22	
มัธยมศึกษา	24	-0.87		-0.88	
สูงกว่าอนุปริญญาหรือเทียบเท่า	6	-0.12		-0.12	
			0.088		0.126
ระยะเวลาในการอยู่อาศัย					
ตั้งแต่เกิด	157	0.30		0.38	
น้อยกว่า 20 ปี	18	-3.62		-3.67	
มากกว่า 20 ปีขึ้นไป	15	1.18		0.40	
			0.299		0.297
ตำแหน่งในสังคม					
ไม่มีตำแหน่ง	94	-2.01		-2.14	
มีตำแหน่ง	96	1.97		2.09	
			0.498		0.529
ประสบการณ์ในการอบรม					
ไม่เคย	152	2.63E-03		-0.16	
เคย	38	1.05E-02		0.63	
			0.001		0.079
การรับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม					
ไม่เคยรับรู้	9	-1.62		-1.09	
นานๆครั้ง	41	-0.49		-0.18	
ปานกลาง	38	0.46		0.60	
บ่อย	102	0.17		-5.65E-02	
			0.122		0.093
การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ					
ระดับการใช้ประโยชน์ต่ำ	39	-9.18E-03		0.36	
ระดับการใช้ประโยชน์ปานกลาง	117	0.24		0.13	
ระดับการใช้ประโยชน์สูง	34	-0.81		-0.85	
			0.098		0.102

ตารางที่ 4-21 การวิเคราะห์การจำแนกหมู่ของปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทประชาชนท้องถิ่น
ในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง (ต่อ)

ตัวแปรอิสระและกลุ่มย่อย	จำนวน ตัวอย่าง	ก่อนปรับตัวแปรอิสระ		หลังปรับตัวแปรอิสระ	
		ค่าเบี่ยงเบน	Eta	ค่าเบี่ยงเบน	Beta
ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำและการอนุรักษ์พื้นที่ ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง					
ระดับความรู้ต่ำ	71	-0.28		-0.15	
ระดับความรู้ปานกลาง	85	-9.91E-02		0.15	
ระดับความรู้สูง	34	0.84		-7.28E-02	
			0.100		0.035
ความเชื่อถือศรัทธาสังคคีสิทธิ์					
ระดับความเชื่อต่ำ	33	-2.47		-1.41	
ระดับความเชื่อปานกลาง	71	0.31		4.05E-02	
ระดับความเชื่อสูง	86	0.69		0.51	
			0.287		0.170
การให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง					
ระดับการให้คุณค่าต่ำ	33	-1.41		-1.50	
ระดับการให้คุณค่าปานกลาง	114	-1.93E-02		-0.13	
ระดับการให้คุณค่าสูง	43	1.14		1.51	
			0.200		0.240
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กำลังสอง(R^2)			0.473		
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R)			0.688		
ค่าเฉลี่ยรวมของตัวแปรตาม (Grand Mean)			21.958		

เมื่อเปรียบเทียบค่าเบี่ยงเบนของค่าเฉลี่ยในแต่ละกลุ่มย่อย หลังจากควบคุมตัวแปรอิสระ
ใดๆ (Adjust for Independents Dev'n) กับค่าเฉลี่ยรวมของตัวแปรตาม (Grand Mean) ซึ่งเท่ากับ
21.958 แล้ว สามารถได้ข้อสรุปดังนี้

1. ผู้มีการศึกษาระดับประถม มีระดับคะแนนบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงกว่าผู้มีการศึกษาสูงกว่าอนุปริญาหรือเทียบเท่า ผู้ไม่ได้รับการศึกษา และผู้มีการศึกษาระดับมัธยม ตามลำดับ

2. ผู้มีระยะเวลาอยู่อาศัยมากกว่า 20 ปีขึ้นไป มีระดับคะแนนบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงกว่า ผู้ที่อยู่ที่นี่ตั้งแต่เกิด และผู้อยู่อาศัยน้อยกว่า 20 ปี ตามลำดับ
3. ผู้มีตำแหน่งทางสังคม มีระดับคะแนนบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงกว่า ผู้ไม่มีตำแหน่งทางสังคมใดๆ
4. ผู้เคยมีประสบการณ์อบรม มีระดับคะแนนบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงกว่า ผู้ไม่เคยมีประสบการณ์อบรม
5. ผู้ได้รับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมปานกลาง มีระดับคะแนนบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงกว่า ผู้ได้รับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมน้อยครั้ง ผู้ไม่ได้รับความรู้ข่าวสาร และผู้ได้รับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมบ่อยๆ ตามลำดับ
6. ผู้ใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำระดับต่ำ มีระดับคะแนนบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงกว่า ผู้ใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ ระดับปานกลาง และระดับสูงตามลำดับ
7. ผู้มีความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำและการอนุรักษ์ระดับปานกลาง มีระดับคะแนนบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงกว่า ผู้มีความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำระดับต่ำ และระดับสูง ตามลำดับ
8. ผู้มีความเชื่อถือศรัทธาสังค์กัศัทธิระดับปานกลาง มีระดับคะแนนบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงกว่า ผู้มีความเชื่อถือศรัทธาสังค์กัศัทธิระดับสูง และระดับต่ำ ตามลำดับ
9. ผู้ให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำระดับสูง มีระดับคะแนนบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงกว่า ผู้ให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำระดับปานกลาง และระดับต่ำ ตามลำดับ

4.4 การวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของประชากรท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ

จากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน 190 ชุด สามารถสรุปผลการศึกษา โดยมีรายละเอียด ได้ดังนี้

1. ความคิดเห็นในเรื่องการมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกคนมีความเห็นตรงกัน จำนวนทั้งหมดคือ 190 ตัวอย่าง ร้อยละ 100 ว่า ประชาชนทุกคนควรมีบทบาทหน้าที่ในการดูแลพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง เพราะพื้นที่จะได้คงอยู่ต่อไปเป็นแหล่งน้ำ แหล่งอาหาร เป็นที่อยู่อาศัยของนก และเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ไม่มีใครคิดว่า เราทุกคนไม่ต้องมี บทบาทหน้าที่ในการดูแลรักษาหนองเล็งเค็ง
2. ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในการร่วมมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง

จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 93.2 ส่วนกลุ่มที่มีปัญหาในการร่วมมืบทบพาทมีจำนวน 13 คน ร้อยละ 6.8 โดยปัญหาส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับเมื่อตกเดือนแล้วไม่เชื่อฟังกัน โดยเฉพาะคนที่มาจากหมู่บ้านอื่น ทำผิดกฎทั้งยิงนกและตกปลา ตกเดือนแล้วก็ไม่เชื่อฟัง พกปืนมายิงนก รวมถึงการจับปลาในบริเวณที่ห้ามจับ เช่น บริเวณทำน้ำประปา ในส่วนใกล้คอนปู้ตา กลัวอันตราย เพราะเขามีปืนมีอาวุธมาด้วย

3. แนวทางแก้ไขปัญหา และอุปสรรคในการมีบทพาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังหาวิธีการแก้ไขไม่ได้ บางคนไปแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ในที่นี้คือ ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีอิทธิพลต่อคนในพื้นที่สูงทุกคนกลัวจะเชื่อถือมาก

4. ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นว่าขณะนี้ไม่มีปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม จำนวน 142 คน ร้อยละ 77.4 มีกลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่าขณะนี้หนองละเล็งเกิดเผชิญปัญหาสิ่งแวดล้อม จำนวน 43 คน ร้อยละ 22.6 โดยปัญหาที่พบคือ ปัญหาปลายทาง (ร้อยละ 14) เนื่องจากการใช้สารเคมี (ร้อยละ 5.3) ในการเกษตร ทั้งยาฆ่าแมลง ปุ๋ย และยากำจัดศัตรูพืช ในจำนวนมาก ทำให้ให้มีสารเคมีตกค้างในดินและน้ำ ส่งผลให้น้ำในหนองจะเน่าเสียในฤดูแล้ง แต่ในฤดูฝนจะไม่มีปัญหา ปัญหาขยะร้อยละ 8.4 ที่เกิดจากการทิ้ง และไม่ทำความสะอาดจากกลุ่มที่เข้ามาท่องเที่ยว

5. แนวทางการแก้ไขปัญหาสังแวดล้อม ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างต้องการให้ลอกหนองให้ลึกเพื่อจะได้เก็บกักน้ำให้มากขึ้น เพื่อลดปริมาณการตกค้างของสารเคมีที่เกิดจากการเกษตรของประชาชนในพื้นที่รอบๆบริเวณหนอง การจัดถังขยะเพิ่มเติมในพื้นที่พร้อมทั้งมีผู้เก็บทำความสะอาดบ่อยๆ โดยแบ่งเขตการรับผิดชอบพื้นที่ให้แต่ละบุคคลดูแล เพื่อจะได้เกิดความรัก ความเป็นเจ้าของต่อพื้นที่มากยิ่งขึ้น การจัดตั้งกลุ่มหรือชมรม รักษาความสะอาดบริเวณหนอง การปฏิบัติตามกฎอย่างเคร่งครัด คือ มีการเก็บเงินผู้กระทำความผิดอย่างเข้มงวดยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้ทำผิดโดยเฉพาะบุคคลข้างนอกเป็นต้น

6. กิจกรรมการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเล็งที่ต้องการเพิ่มเติมจากเดิม พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการให้จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวถึงร้อยละ 32.6 ซึ่งเสนอในรูปแบบกิจกรรมต่างๆ เช่น จัดประเพณีลอยกระทงให้ยิ่งใหญ่ จัดให้มีการแข่งขันเรือยาวประจำปี กิจกรรมค่ายพักแรม-แคมป์ไฟ เป็นพื้นที่ศึกษาธรรมชาติ ดูนก ตกปลา มีการตั้งร้านขายของโดยให้คนในพื้นที่ขายทั้งอาหารและของในพื้นที่ เป็นการเพิ่มรายได้แก่ประชาชนในพื้นที่และเป็นการส่งเสริมอาชีพแก่ชาวบ้านด้วย รองลงมาเป็นกลุ่มที่ต้องการให้มีกิจกรรมการพัฒนาหนอง ร้อยละ 10.5 โดยต้องการให้มีการขุดลอกหนองให้มีความลึก เพื่อในเก็บกักน้ำเป็นบ่อน้ำ การทำฝายกันตรงจุดที่น้ำไหลออกทางทิศใต้ให้แข็งแรง การทำประตูเปิด-ปิดน้ำให้ทนทานต่อการใช้งาน การตกแต่งพื้นที่ให้มีความสวยงามจัด

เป็นสวนหย่อม มีเก้าอี้นั่ง มีไฟฟ้าเข้าไปในพื้นที่ มีการปลูกต้นไม้ต่างๆ ทั้งที่เป็นอาหารแก่นก และต้นไม้ร่มเงาและการทำถนนรอบพื้นที่ให้เป็นถนนลาดยางสวยมีการเทคอนกรีตเพื่อไม่ให้ดินถูกกัดเซาะลงมา ทำให้น้ำดินเงินยิ่งขึ้น แต่ก็มีบางกลุ่มที่อยากจะให้พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเล็งคงสภาพเหมือนในปัจจุบัน เป็นธรรมชาติอย่างนี้ต่อไป โดยไม่ต้องมีการพัฒนาเพิ่มเติม ร้อยละ 1

4.5 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับหนองละเล็งเค็ง

1. ประวัติความเป็นมาของหนองละเล็งเค็ง

หนองละเล็งเค็ง หรือหนองเล็งเพิ่ม มีขนาดพื้นที่มีพื้นที่ 684 ไร่ ตั้งอยู่บริเวณบ้านดงเค็ง ตำบลดงเค็ง อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอหนองสองห้อง ไปทางทิศใต้ประมาณ 8 ก.ม. หนองละเล็งเค็งเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ บริเวณโดยรอบหนองละเล็งเค็ง เป็นที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ประเภทพลเมืองใช้ร่วมกัน (ที่สาธารณประโยชน์) ลักษณะเป็นหนองน้ำมีน้ำขังตลอดปี ความลึกโดยเฉลี่ยเมื่อระดับน้ำสูงสุดประมาณ 2 เมตร รับน้ำจากห้วยเลิงบกหนอง ซึ่งไหลมาจากทางด้านทิศเหนือ และไหลลงสู่ห้วยแอกทางทิศใต้ ลักษณะของหนองละเล็งเค็ง เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ มีเกาะกลางน้ำ คือ เกาะโนนแดง เกาะโนนกาลำม เกาะโนนสวนห้วย และโนนอีสานเขียว มีพื้นที่หนองทั้งหมดประมาณ 684 ไร่ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น เป็นแหล่งน้ำแหล่งอาหารที่สำคัญของชาวบ้านตำบลดงเค็งมาเป็นระยะเวลานานหลายชั่วอายุคน ไม่สามารถระบุชัดเจนได้ว่าเกิดขึ้นเมื่อไร มีแต่เรียกชื่อน้ำมาตลอด สำหรับที่มาของชื่อหนองละเล็งเค็งเป็นการตั้งนั้น ตั้งชื่อตามลักษณะเด่นของพื้นที่ มีความหมายว่า หนองน้ำขนาดใหญ่ที่อุดมไปด้วยดินเค็ง โดยประกอบด้วยคำ 2 คำ มารวมกัน คือ

คำว่า “ละเล็ง” เป็นภาษาพื้นเมือง หมายถึง หนองน้ำขนาดใหญ่มาก มีลักษณะใหญ่กว่าบึง แต่ใหญ่กว่าหนองน้ำทั่วไป และมีลักษณะดินไม่ลึกมากนัก

ส่วนคำว่า “เค็ง” หมายถึง ดินไม้เนื้อแข็งชนิดหนึ่ง ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมากในสมัยก่อน จึงเรียกบริเวณนี้ว่า ดงเค็ง

2. สภาพทั่วไปของพื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเล็งเค็ง ในปัจจุบัน เปรียบเทียบกับในอดีต

ในปี พ.ศ. 2530 สำนักงานนโยบายและแผน ภาควิชาออกเสียงเหนือ กระทรวงวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม ได้ทำการสำรวจสถานภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและจากการ

สัมภาษณ์ พบว่า มีความหลากหลายของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์มาก บริเวณป่าชุมชนละเลิงเต็งและหนองละเลิงเต็ง เป็นที่อยู่อาศัยของนกหลายชนิด แต่ละชนิดมีจำนวนมาก ได้แก่ นกกระยางขาว นกกระยางดำ นกกระยางนวล นกกระสา นกขั้ว นกเป็ดน้ำจำนวนมาก ในช่วงเดือนธันวาคม นอกจากนี้ยังมีนกไก่น้ำ นกจาบคา นกตะขาบ นกแสก อีกา นกเขา เขียว นกเค้าแมว นกเอี้ยง นกแซงแซว และนกอื่นๆ โดยอาศัยอยู่ตามต้นไม้ที่ขึ้นอยู่ในหนองน้ำริมหนองน้ำและบริเวณที่สาธารณประโยชน์ป่าดอนปู่ตา นอกจากนี้ยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมและสัตว์บกหลายชนิด เช่น กระรอก กระแต กระต่าย ตะกวด นมิง จูเหลิ้ม พังพอน อ้น และอีเห็น พันธุ์ไม้ที่พบมี มากมายหลายชนิดไม่ว่าจะเป็นพันธุ์ไม้ในป่าเต็ง-รังบริเวณที่สาธารณประโยชน์รอบๆ หนองน้ำ ได้แก่ เต็ง รัง เหียง พลวง ประดู่ แดง ฯลฯ ในป่าดิบแล้ง ได้แก่ มะค่า ตีนนก กว้าว และไม้ไผ่ และพันธุ์ไม้ทนน้ำที่ขึ้นอยู่ในหนองน้ำบริเวณอื่นๆ ได้แก่ สะแก เป็น ทม กระพี กระทุ่มหัวลิง ตะขบ แดง แหน จิก หนามแดง และอื่นๆ นอกจากนี้ยังประกอบด้วยพันธุ์ไม้น้ำ เช่น จูด บัว สาหร่าย ฯลฯ อีกด้วย ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัย แหล่งอาหารแหล่งหลบภัย ผสมพันธุ์ และเลี้ยงตัวอ่อน ของนกนานาชนิด ในหนองละเลิงเต็งยังมีพันธุ์ปลาหลายชนิด เช่น ปลาขาวชนิดต่างๆ ปลาช่อน ปลาตะเพียน ปลาดุก ฯลฯ ซึ่งเป็นแหล่งอาหารอันอุดมสมบูรณ์ของนกนานาชนิด และเป็นแหล่งทำการประมงของชาวบ้านที่อยู่อาศัยโดยรอบ

ในปี 2530 มีการก่อสร้างและพัฒนาหนองละเลิงเต็ง โดยใช้งบประมาณ โครงการอีสานเขียว ได้แก่ การก่อสร้างคันดินรอบหนองน้ำจากทิศตะวันออกถึงทิศใต้ ระยะทางประมาณ 700 เมตร การขุดลอกหนองน้ำเพื่อใช้ดินถมให้มีสภาพคล้ายเกาะยื่นลงไปในหนองน้ำและการก่อสร้างฝายกั้นน้ำเพื่อไม่ให้ไหลลงห้วยแอ่งผลจากการพัฒนาดังกล่าวเป็นผลให้ หนองน้ำตื้นเขินอย่างรวดเร็ว และปริมาณน้ำน้อยลง

การบุกรุกพื้นที่และการลักลอบล่าสัตว์และนกไม่มีปรากฏชัดเจน เนื่องจากมีสภาพลาดลงเชิงกำหนดโทษไว้ ประกอบกับชาวบ้านที่อาศัยอยู่โดยรอบให้ความร่วมมือและเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของดอนปู่ตาและเนื่องจากสภาพลาดลงเตี้ย มีความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติบริเวณนี้ อีกทั้งพื้นที่ที่สาธารณประโยชน์มีขอบเขตชัดเจนและไม่มีการบุกรุกพื้นที่จึงไม่เข้าข่ายพื้นที่วิกฤติ แต่มีปัญหาสภาพหนองน้ำตื้นเขิน ปริมาณน้ำน้อยลง อาจทำให้แหล่งอาหารของนกลดน้อยตามไปด้วย และเป็นสาเหตุประการหนึ่งให้นกหลายชนิดจำเป็นต้องอพยพไปหาแหล่งอาหารแห่งใหม่ สาเหตุของการตื้นเขินสันนิษฐานว่าเกิดจาก 2 ประการ คือ ตะกอนดินที่ไหลมาจากด้านทิศเหนือตกตะกอนในหนองน้ำ ซึ่งไหลบ่าหน้าดินผ่านพื้นที่เกษตรกรรมในช่วงฤดูฝน ประกอบกับสภาพการไหลระบายของน้ำแตกต่างไปจากเดิม เมื่อมีการก่อสร้างฝายขึ้น และเกิดจากวัชพืชน้ำเติบโตอย่างรวดเร็ว เมื่อวัชพืชตาย จึงเกิดการทับถม

หนองเล็งเค็ง และพื้นที่ป่าสาธารณประโยชน์โดยรอบโดยรอบได้รับการอนุรักษ์ป้องกันอย่างดีมาเป็นเวลาหลายปี จนทำให้นกหลายชนิดใช้เป็นที่อยู่อาศัยและแหล่งหลบภัย หลายหน่วยงานได้เห็นความสำคัญของพื้นที่ จึงมีโครงการดำเนินงานต่างๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 2530 ก่อสร้างเกาะ สวนสาธารณะเพื่อพักผ่อน โดยใช้งบประมาณโครงการอีสานเขียว ต่อมา พ.ศ. 2535 สำนักงานป่าไม้จังหวัดของแก่น ดำเนินการจัดทำรั้วลวดหนามรอบป่าและปลูกป่าชุมชนบริเวณที่สาธารณประโยชน์ป่าดอนปู่ตา และ พ.ศ. 2536 อำเภอหนองสองห้อง ปลูกต้นไม้ประเภทมีผลเป็นอาหารสำหรับนกไม้ สัตว์ป่า สัตว์น้ำ ของตำบลดงเค็งขึ้น และมีการกำหนดกิจกรรมและข้อห้ามในพื้นที่หนองเล็งเค็ง รวมทั้งบทลงโทษในกรณีที่ฝ่าฝืน

มีการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศที่สำคัญคือ สภาพหนองน้ำใกล้เสื่อมโทรมมากแล้ว เนื่องจากตื้นเขิน และปริมาณน้อยลง ชนิดและจำนวนนกลดลงอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ยังพบว่าราษฎรเข้าไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่เป็นจำนวนมาก เช่น จับปลา ตัดต้นไม้เพื่อทำฟืน และเก็บใบไม้เลี้ยงสัตว์ ชนิดและจำนวนนกที่ที่เคยพบลดลงหรือไม่พบเลย ได้แก่ นกกระยางชนิดต่างๆ นกกระสา นกขวัก และนกยางกรอก ส่วนนกที่อพยพมาใหม่ ได้แก่ นกเป็ดแดง และนกไต้เตือน

การเสื่อมโทรมของพื้นที่พอสันนิษฐาน ได้ว่าเกิดจาก 3 สาเหตุ คือประการแรก เกิดจากธรรมชาติ เนื่องจากเป็นช่วงเวลาฤดูแล้ง ทำให้ปริมาณน้ำน้อยลง ปริมาณธาตุอาหารน้อยลง การขยายพันธุ์ปลาน้อยลง และปริมาณลดลง เป็นสาเหตุให้นกหลายชนิดอพยพอาหารแห่งใหม่ ประการที่สอง เกิดจากการที่ราษฎรเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ เช่น จับปลาเป็นการแย่งอาหาร และรบกวนการหาอาหารของนก และการตัดต้นไม้เป็นการทำลายที่อยู่อาศัยของนก เป็นต้น และประการสุดท้าย พบว่า มีราษฎรจากท้องถิ่นอื่น มาลักลอบล่านกในเวลากลางคืน ทำให้นกจำนวนมากอพยพหลบภัยไปแห่งอื่น

จากสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วงนี้ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ได้ประสานกับกรมป่าไม้เพื่อให้จัดตั้งเป็นเขตอนุรักษ์ ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการอยู่ แนวทางการแก้ปัญหาที่สำคัญ คือ ความเข้าใจในเรื่องความรักความหวงแหนที่มีต่อพื้นที่ชุ่มน้ำของคนในท้องถิ่น ถ้าพวกเขาร่วมมือกันใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีคุณค่าอย่างถูกวิธี และรู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรพื้นที่ชุ่มน้ำจะสามารถคงอยู่ได้นานอย่างเช่น หนองเล็งเค็งเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่ชาวบ้านมีการจัดการกันเองทำให้ยังมีสภาพสมบูรณ์ค่อนข้างมาก แต่อย่างไรก็ดี ปัญหาอาจเกิดขึ้นได้ถ้ามีบุคคลภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องกับพื้นที่มากขึ้น ดังนั้นเราควรต้องผลักดันให้มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองอีกชั้นหนึ่งเป็นการอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเล็ง

การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเล็งเพื่อการอุปโภค-บริโภคทรัพยากรน้ำ นั้นพบว่าไม่นิยมดื่ม-กิน และใช้ในการประกอบอาหาร เนื่องจากน้ำมีรสชาติกร่อย ผื่นคอก และไม่อร่อย ปกตินิยมบริโภคน้ำฝน หรือถ้าฝนหมดจึงบริโภคน้ำบาดาลจากบ่อน้ำตื้น ถ้าไม่จำเป็นจริงๆ เช่น ตอนออกไปทำนา เลี้ยงวัวเลี้ยงควาย แล้วลืมนำน้ำติดไปด้วย เวลาหิวมากๆ ไม่รู้จะกินน้ำจากไหนก็ต้องอาศัยน้ำจากหนองกินไปก่อน ในส่วนของการอุปโภค พบว่า มีการใช้ประโยชน์ทางด้านการใช้น้ำซักเสื้อผ้า ล้างจาน ล้างรถ และอาบน้ำ สระผม ซึ่งมีการแบ่งเขตให้ใช้ประโยชน์พื้นที่ด้วย

ทางด้านการเกษตร บริเวณรอบๆ หนองเป็นพื้นที่นาข้าว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าวเหนียว โดยอาศัยน้ำฝนในการทำนา ส่วนใหญ่ทำนาปีละ 1 ครั้งเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่ทำแค่พอกินเนื่องจากมีพื้นที่น้อยทำให้มีรายได้ไม่สูงมากนัก มีเพียง 1-2 รายที่อยู่ติดหนองที่ปลูกผัก ในช่วงหน้าหนาวแล้วสูบน้ำจากหนองมาเข้าพื้นที่ต้น รวมถึงในหน้าฝนถ้าฝนไม่พอก็ต้องใช้วิธีนี้เช่นกัน ในเรื่องการบุกรุกพื้นที่ที่มีน้อยมากเนื่องจาก มีเขตกันหนองอย่างชัดเจนเป็นคันดินธรรมชาติรอบหนองจึงไม่ค่อยมีปัญหาการบุกรุกพื้นที่ทำการเกษตรเหมือนที่อื่นๆ

ทางด้านปศุสัตว์ ที่มีการนำไปเลี้ยงในพื้นที่ เช่น วัว ควาย และเป็ด มีการนำสัตว์เข้าไปเลี้ยงในพื้นที่บริเวณที่เป็นเกาะ เนื่องจากมีหญ้า และมีน้ำให้ได้เป็นอาหารของสัตว์ และวัวควายได้เล่นน้ำในนั้น มีการแบ่งเขตพื้นที่ในการใช้ประโยชน์ด้วย

ทางด้านการประมง มีคนเข้าไปจับมากเพิ่มมากขึ้นจากเดิม โดยเฉพาะคนในหมู่บ้านใกล้เคียง บางกลุ่มนั่งรถมาจากต่างตำบลก็มีเพื่อมาจับปลาในช่วงหน้าน้ำ ซึ่งมีปลาชุมมาก เนื่องจากมีการใช้ประโยชน์ทางด้านนี้สูงมาก ทำให้พบว่า มีปลาน้อยลงจากเดิมมาก รวมถึงไม่พบปลาบางชนิด ทางจังหวัดจึงมีการนำปลามาปล่อยเพื่อเพิ่มจำนวนปลาและเป็นการขยายพันธุ์ปลา

ทางด้านการหาของป่า ส่วนใหญ่จะเป็นผักพื้นบ้านที่ใช้ในการประกอบอาหาร เช่น ผักบุ้ง ผักกระเฉด ผักเต้า ผักกูด ผักกระโดน สายบัว ในหน้าฝนจะมีเห็ดขึ้นเป็นจำนวนมากตามเกาะต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น เห็ดโคน เห็ดดิน โดยเฉพาะเห็ดเปราะมีเป็นจำนวนมาก จนมีคนจ้างรถจากต่างตำบลมาเก็บไปขายก็มี อาหารป่า เช่น น้ำผึ้ง แมลงเล็กๆ ที่พอจะเป็นแหล่งโปรตีน ก็พอหาได้ รวมถึงพินจากต้นไม้เล็กที่หล่นอยู่ตามพื้น

ทางด้านการท่องเที่ยวและนันทนาการ ชาวบ้านที่อยู่โดยรอบพื้นที่เองอยากให้มีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว จัดเป็นสวนหย่อมให้สวยงาม ชาวบ้านในพื้นที่เองจะไม่เคยได้เที่ยวมากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นการเดินเล่นในตอนเย็น ไม่ได้มาปิกนิกกินอาหารมากินเหมือนคนที่มาเที่ยวจากที่อื่นๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความเคยชินในพื้นที่เลยไม่ได้เที่ยวเอง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นคน

ที่มาจากที่อื่นมากกว่า รวมถึงการจัดเป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติ มีนักเรียนนักศึกษาเข้ามาดูงาน ดูนก และมาตั้งแคมป์ไฟบ่อยๆ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีนักท่องเที่ยวมาตกปลา และชมธรรมชาติ รวมถึงการพักผ่อนบ้าง แต่เนื่องจากหนองมีพื้นที่กว้างอาจมีปัญหาทางด้านความปลอดภัย สวัสดิภาพของนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจจะไม่มีความมั่นใจมากนักและยังไม่สะดวกในเรื่องห้องน้ำ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นประเภทไป-กลับมากกว่า

โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านที่มีการใช้ประโยชน์พื้นที่หนองจะเป็นชาวบ้านในหมู่ที่ 6 , 7 และ 8 ตำบลคงเค็ง เนื่องจากมีพื้นที่อยู่บริเวณรอบหนอง ส่วนชาวบ้านในแต่ละที่ก็จะมีหนองประจำหมู่บ้านอยู่แล้ว แต่เนื่องจากหนองมีความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำตลอดปีทำให้มีการเข้ามาใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมาก ทั้งในตำบลและนอกตำบล ดังที่กล่าวข้างต้นว่ามีการเข้ามาจับปลา และเก็บเห็ด

ตอนที่ 2 ความเชื่อคนปู้ตา

ความเชื่อคนปู้ตา เป็นความเชื่อที่ทำให้เกิดการรักษาสภาพป่าของหมู่บ้านอีสานโดยมีความเชื่อว่า ป่าเป็นที่สถิตย์ของวิญญาณบรรพบุรุษ คือ ผีปู้ตา ซึ่งจะมีการจัดพิธีกรรมไหว้ปู้ตาในวันพุธ เดือน 6 ข้างขึ้น ของทุกปี โดยดูความสะดวกในการจัดงานว่าจะเลือกเอาวันพุธที่ 1 หรือที่ 2 ของเดือน ในตอนเย็นก่อนการเตรียมงานชาวบ้านจะทำการรวบรวมเงินตามศรัทธา นำไปซื้อของมาประกอบพิธีกรรม เช่น เครื่องเซ่นไหว้ ได้แก่ เหล้าขาว 1 ขวด ไก่ต้ม หมากพลู นูหรี อาหารคาวหวาน ไก่ที่ใช้ในการประกอบพิธี บ้องไฟ ในช่วงเช้าจะมีพิธีทางศาสนา คือ การเลี้ยงพระพอพิธีทางศาสนาเสร็จแล้ว จึงรับประทานอาหารร่วมกัน ทำนายนความอุดมสมบูรณ์ในปีหน้า และจุดบ้องไฟให้ปู้ตาดูก่อนที่จะไปจุดที่อื่น เพื่อความเป็นสิริมงคลและใช้ในการขอฝน

ความเชื่อในเรื่องปู้ตาค่อให้เกิดแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยออกมาเป็นกฎและข้อห้ามต่างๆ ที่ทุกคนในหมู่บ้านจะต้องปฏิบัติ จนพัฒนามาเป็นมติสภาตำบลในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็ง เพราะถือว่าของทุกอย่างในพื้นที่คนปู้ตา เป็นสมบัติของส่วนร่วมทุกคนในหมู่บ้านเป็นเจ้าของร่วมกัน และมีหน้าที่ในการดูแลรักษา ใครก็ตามที่ละเมิดกฎระเบียบของหมู่บ้าน จะต้องขอรับการปรับไหม ซึ่งนำโดยผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยมีพ่อจ่าซึ่งดำรงตำแหน่งสืบทอดกันต่อมา ในครอบครัว หรือตระกูลเดียวกัน เป็นผู้นำ ความเชื่อเรื่องปู้ตา นี้ ในทางหนึ่งเป็นการรักษาทรัพยากรป่าให้คงสภาพ ทำให้ป่าเป็นที่สะสมอาหาร เช่น เห็ด ผักป่า รวมทั้งสมุนไพร และไม้เชื้อเพลิงให้ชาวบ้านได้ใช้ตลอดไป เป็นความเชื่อที่แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจคุณค่าของป่า เช่น ความเชื่อเรื่องผีนางไม้ เทพารักษ์ เป็นการอ้างอิงถึงสิ่งเหนือธรรมชาติ เพื่อรักษาคุณภาพ และความสบายใจของคน ในรูปของป่าชุมชนดั้งเดิม ที่ถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ รากฐานความเชื่อของชาวบ้าน คือความเชื่อแบบดั้งเดิม ซึ่งมีลักษณะเด่นคือ การให้คุณค่า

กับธรรมชาติที่แวดล้อม และการให้ความเคารพแก่บรรพบุรุษ และสิ่งที่บรรพบุรุษได้ส่งสมถายทอดมา เพื่อที่จะอธิบายถึงความเชื่อในเรื่องผีปู่-ตา ซึ่งเป็นวิญญาณของบรรพบุรุษประจำหมู่บ้านของภาคอีสาน ที่ชาวบ้านเชื่อว่า เจ้าปู่ (ผีปู่-ตา) จะเป็นผู้คุ้มครองลูกบ้านให้อยู่เย็นเป็นสุขปราศจากอันตรายและภัยพิบัติทั้งปวง สัตว์เลี้ยงทุกอย่างถือว่าอยู่ใน ความคุ้มครองของเจ้าปู่ด้วย ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ในจิตใจของชาวชนบทอีสาน จึงผูกพันอยู่กับความเชื่อในเรื่องผีปู่-ตา ซึ่งถือเป็นความเชื่อดั้งเดิม เป็นรากฐานของความเชื่อที่ปรากฏให้เห็นในปัจจุบันก็คือ ป่า ปู่-ตา ที่มีความอุดมสมบูรณ์และคงความหลากหลายทางชีวภาพมากกว่าป่าชุมชนพัฒนา ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจที่เป็นไปในแนวสังคมเมือง มากขึ้นทั้งรูปแบบการบริโภค การแต่งกายการทำ การเกษตรในเชิงเศรษฐกิจ ก็ไม่สามารถ ลบล้างความเชื่อต่อ ผี ปู่-ตา ของชาวชนบทอีสาน ที่สะท้อนให้เห็นรูปแบบของความสัมพันธ์ในสังคมของชาวบ้าน การดำเนินชีวิตประจำวัน การเกษตรกรรม การนับถือ ผู้อาวุโส และการใช้อำนาจในระดับหมู่บ้าน ทั้งหมดนี้คือ รูปแบบของพฤติกรรม หรือกิจกรรมของหมู่บ้านอีสาน ที่สะท้อนมาจากความเชื่อเรื่องผีปู่-ตา ที่เป็นวัฒนธรรมของชุมชนที่ทำให้บรรลุดังวัตถุประสงค์ของการมีชีวิต คือ มีวิถีการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุขปลอดภัยท่ามกลางความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ ความสมดุลของระบบนิเวศน์ป่าเพราะต้นไม้ทุกต้น สิ่งมีชีวิตทุกชนิดในป่าปู่-ตา ถือได้ว่าเป็นเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ทุกคนจะไปทำลายหรือกอบโกย เอามาทำประโยชน์ส่วนตนไม่ได้

ความเชื่อเรื่องผีปู่ตาในด้านการอนุรักษ์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติในมุมมองของชาวบ้าน โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ชาวบ้านถือว่าเป็นทรัพยากรส่วนรวม ที่ใครจะนำไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวไม่ได้ ดังนั้นการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวบ้าน จึงใช้หลักความเชื่อที่บริสุทธิ์ ที่ผูกพันกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และอภินิหาร โดยอาศัยความเกรงกลัวต่ออำนาจดังกล่าว ตั้งเป็นกฎเกณฑ์ของส่วนรวม พร้อมกับบทลงโทษที่เคร่งครัดเมื่อมีการละเมิด และถือเป็นหน้าที่ของทุกคนในหมู่บ้าน ต้องดูแลรักษาป่าชุมชนร่วมกัน โดยถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ใครจะเข้าไปบุกรุกไม่ได้

ความสัมพันธ์ของความเชื่อเรื่องคอนปู่ตากับพื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็ง เนื่องจากพื้นที่คอนปู่ตาคู่ติดทางด้านทิศเหนือของพื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็ง มีนกชนิดต่างๆเข้าไปอยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก ทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพ จากความเชื่อเรื่องคอนปู่ตาว่าเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และอยู่ในความดูแลของผี จึงมีความเชื่อว่าทุกสิ่ง ทุกอย่างที่อยู่ในพื้นที่เป็นของปู่ตา รวมถึงต้นไม้และสัตว์ป่า โดยเฉพาะนกที่มาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากเพิ่มขึ้น เนื่องจากไม่มีคนมาทำร้ายเพราะเชื่อว่าเป็นนกของปู่ตา ใครทำร้ายจะมีอันเป็นไปต่างจนวนา จนขยายอาณาเขตออกไปทั่วพื้นที่หนอง โดยเฉพาะในช่วงเดือน ธันวาคม จะพบว่าในช่วงเวลาเย็นมีนกมาอาศัยอยู่ตามเกาะเป็นจำนวนนับหมื่นตัว

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเล็ง ตำบลคงเค็ง อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงระดับบทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเล็ง และปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเล็ง รวมทั้งได้ศึกษาถึงปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการแก้ไขปัญหาพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเล็ง โดยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ ตั้งแต่วันที่ 9-25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2543 การศึกษาครั้งนี้ เป็นลักษณะการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการศึกษา มีประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 190 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows (Statistical Package for the Social Science) นำเสนอข้อมูลโดยใช้สถิติอัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว และการวิเคราะห์จำแนกหมู่ ส่วนการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ในประเด็นของปัญหา อุปสรรค แนวทางการแก้ไข และข้อเสนอแนะ ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามากกว่าครึ่งเป็นเพศหญิง ร้อยละ 68.4 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 31.6 มีอายุเฉลี่ยประมาณ 44 ปี โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 25.8 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี รองลงมา ร้อยละ 20 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 19 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 15.8 มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 12.6 มีอายุระหว่าง 21-30 ปี และอายุต่ำกว่า 21 ปี ร้อยละ 6.8 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 81.1 รองลงมาเป็นนักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 4.7 อาชีพรับจ้างทั่วไปกับว่างงาน ร้อยละ 3.7 เท่ากัน อาชีพรับราชการ/

รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 2.6 อาชีพค้าขาย ร้อยละ 2.1 อาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน เท่ากับ อาชีพแม่บ้าน คือ ร้อยละ 1.1 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ในช่วง 10,001-20,000 บาทต่อปี เท่ากับ กลุ่มที่มีรายได้ในช่วง 20,001-30,000 บาทต่อปี คือ ร้อยละ 24.2 รองลงมาคือ กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาทต่อปี ร้อยละ 23.2 กลุ่มผู้มีรายได้ในช่วง 30,001-40,000 บาทต่อปี ร้อยละ 11.6 กลุ่มรายได้ในช่วง 40,001-50,000 บาทต่อปี ร้อยละ 10 และกลุ่มผู้มีรายได้มากกว่า 50,000 บาทต่อปี ขึ้นไป ร้อยละ 6.8 ตามลำดับ

5.1.2 ปัจจัยส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 81.1 มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา (ป.1-ป.6) รองลงมา คือ กลุ่มที่มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า (ม.1-ม.6 หรือ ปวช.) ร้อยละ 12.6 กลุ่มผู้มีการศึกษาระดับสูงกว่าอนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.) มีจำนวนเท่ากับกลุ่มที่ไม่ได้เรียนร้อยละ 7.2 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เกิดในพื้นที่ร้อยละ 82.6 กลุ่มที่อยู่อาศัยน้อยกว่า 20 ปี ร้อยละ 9.5 และกลุ่มที่อาศัยอยู่มากกว่า 20 ปี ร้อยละ 7.9 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 50.5 เป็นผู้มีตำแหน่งทางสังคม ที่เหลือ ร้อยละ 49.5 เป็นกลุ่มที่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม สำหรับกลุ่มที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการอบรม ร้อยละ 80 ส่วนกลุ่มที่เคยมีประสบการณ์ในการอบรม ร้อยละ 20 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารสิ่งแวดลอมบ่อยๆ (มากกว่าเดือนละ 3 ครั้ง) ร้อยละ 53.7 รองลงมาเป็นกลุ่มที่ได้รับข่าวสารน้อย (เดือนละ 1 ครั้ง) ร้อยละ 21.6 กลุ่มที่ได้รับข่าวสารปานกลาง (เดือนละ 2-3 ครั้ง) ร้อยละ 20 และกลุ่มที่ไม่เคยได้รับข่าวสารเลย ร้อยละ 4.7 ตามลำดับ

5.1.3 ปัจจัยกระตุ้น

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 61.6 มีระดับการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำระดับปานกลาง ร้อยละ 20.5 รองลงมาเป็นกลุ่มที่มีการใช้ประโยชน์พื้นที่ระดับต่ำ และกลุ่มที่มีระดับการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ ระดับสูง ร้อยละ 17.9 ส่วนความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.8 มีระดับความรู้ปานกลาง รองลงมาเป็นกลุ่มที่มีระดับความรู้สูงร้อยละ 17.9 และกลุ่มที่มีระดับความรู้ต่ำร้อยละ 15.3 ส่วนระดับความเชื่อถือศรัทธาสังคคีสิทธิ์ ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 45.2 มีความเชื่อระดับสูง รองลงมาร้อยละ 37.4 เป็นกลุ่มที่มีความเชื่อระดับปานกลาง และกลุ่มมีความเชื่อระดับต่ำ ร้อยละ 17.4 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 47.9 ให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำ

ระดับปานกลาง รองลงมาเป็นกลุ่มที่มีการให้คุณค่าพื้นที่ระดับสูง ร้อยละ 34.2 และกลุ่มที่มีการให้คุณค่าพื้นที่ระดับต่ำ ร้อยละ 17.9 ตามลำดับ

5.1.4 บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง

จากการรวบรวมคะแนนบทบาทของประชาชนในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ จำนวน 10 ข้อ โดยมีคะแนนเต็ม 30 คะแนนต่อจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 190 ตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของคะแนนบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำทั้งหมด (Grand Mean) เท่ากับ 21.958 เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการจัดกลุ่มระดับบทบาทการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ จะได้ผลว่าอยู่ในช่วงระดับปานกลาง โดยกลุ่มที่มีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำระดับปานกลาง มีร้อยละ 56.8 รองลงมาเป็นกลุ่มที่มีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำระดับสูงร้อยละ 27.9 และกลุ่มที่มีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำระดับต่ำ ร้อยละ 15.3 ตามลำดับ

5.1.5 ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับบทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ โดยการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว และการวิเคราะห์การจำแนกหมู่

ผลการศึกษาจากการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว พบว่า ระยะเวลาในการอยู่อาศัย ตำแหน่งในสังคม และความเชื่อถือศรัทธาสังคคีสิทธิ์ที่แตกต่างกัน มีผลทำให้บทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็งแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนการให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำที่แตกต่างกัน มีผลทำให้บทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็งแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ส่วนระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการอบรม การรับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ และความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำและการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำที่แตกต่างกัน ไม่ทำให้บทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็งแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์การจำแนกหมู่ พบว่า

1. ผู้มีการศึกษาระดับประถม มีระดับคะแนนบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงกว่าผู้มีการศึกษาสูงกว่าอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ผู้ไม่ได้รับการศึกษา และผู้มีการศึกษาระดับมัธยม ตามลำดับ

2. ผู้มีระยะเวลาอยู่อาศัยมากกว่า 20 ปีขึ้นไป มีระดับคะแนนบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ สูงกว่า ผู้ที่อยู่อาศัยตั้งแต่เกิด และผู้อยู่อาศัยน้อยกว่า 20 ปี ตามลำดับ
3. ผู้มีตำแหน่งทางสังคม มีระดับคะแนนบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ สูงกว่า ผู้ไม่มีตำแหน่งทางสังคมใด
4. ผู้เคยมีประสบการณ์อบรม มีระดับคะแนนบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ สูงกว่า ผู้ไม่เคยมีประสบการณ์อบรม
5. ผู้ได้รับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมปานกลาง มีระดับคะแนนบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ สูงกว่า ผู้ได้รับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมนานๆครั้ง ผู้ไม่ได้รับความรู้ข่าวสาร และผู้ได้รับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมบ่อยๆ ตามลำดับ
6. ผู้ใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำระดับต่ำ มีระดับคะแนนบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ สูงกว่า ผู้ใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง ตามลำดับ
7. ผู้มีความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำและการอนุรักษ์ระดับปานกลาง มีระดับคะแนนบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ สูงกว่า ผู้มีความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำระดับต่ำ และระดับสูง ตามลำดับ
8. ผู้มีความเชื่อถือศรัทธาสังค์กัศิสทธีระดับปานกลาง มีระดับคะแนนบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ สูงกว่า ผู้มีความเชื่อถือศรัทธาสังค์กัศิสทธีระดับสูง และระดับต่ำ ตามลำดับ
9. ผู้ให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำระดับสูง มีระดับคะแนนบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ สูงกว่า ผู้ให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำระดับปานกลาง และระดับต่ำ ตามลำดับ

ตารางที่ 5-1 ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ
หนองละเลิงเค็ง

ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของประชาชนท้องถิ่น ในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ หนองละเลิงเค็ง	มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ
ระดับการศึกษา	ไม่มี
ระยะเวลาที่อยู่อาศัย	0.001
ตำแหน่งทางสังคม	0.001
ประสบการณ์อบรม	ไม่มี
การรับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม	ไม่มี
การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ	ไม่มี
ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำและการอนุรักษ์	ไม่มี
ความเชื่อถือศรัทธาในสังค์กัศิสทธี	0.001
การให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง	0.01

5.2 การอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาในเรื่อง บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเฒ่า มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง ระดับของบทบาทประชาชนในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเฒ่า และปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเฒ่า จากผลการศึกษา สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

5.2.1 บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ หนองเล็งเฒ่า

จากสมมติฐานการศึกษา

ข้อที่ 1 ประชาชนท้องถิ่นในพื้นที่ศึกษามีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำอยู่ในระดับสูง ผลการศึกษา พบว่า บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเฒ่า อยู่ในระดับปานกลาง

ดังนั้นจากผลการศึกษาในการทดสอบสมมติฐาน พบว่า บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเฒ่า อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผลการศึกษาที่ได้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในครั้งแรก

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเฒ่า ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วสามารถเรียงลำดับคะแนนบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเฒ่า จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ

1. การเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์
2. การปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของหมู่บ้าน
3. การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์
4. การเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมเชิงอนุรักษ์
5. การเข้าร่วมประชุม
6. สอดส่องดูแลช่วยเหลือเป็นหูเป็นตาแทนเจ้าหน้าที่
7. การรักษาความสะอาดพื้นที่หนอง
8. การให้คำแนะนำที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
9. การคัดเตือนผู้กระทำความผิดกฎและแจ้งต่อเจ้าหน้าที่
10. การร่วมเสนอแนะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในที่ประชุม

และจากการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า บทบาทในการร่วมเสนอแนะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในที่ประชุม นั้น จะอยู่ในวงจำกัด เฉพาะกลุ่มที่เป็นผู้นำหรือแกนนำของหมู่บ้านเท่านั้น ในส่วนของบทบาทในเรื่องการตักเตือนผู้กระทำผิดกฎนั้น พบว่า มีการปฏิบัติกันบ้างครั้ง เนื่องจากผู้กระทำผิดส่วนมาก จะมาขึงนก จับปลา และเก็บเห็ดในตอนกลางวัน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ชาวบ้านแต่ละคนก็ต้องทำงาน ไม่มีเวลาดูแลมากนัก รวมถึงผู้ที่มากระทำผิดจะมีการพกเอาอาวุธปืนมาด้วยเพื่อยิงนก ทำให้กลัวที่จะเข้าไปตักเตือน บางคนเตือนก็ไม่ฟัง โดยเฉพาะส่วนใหญ่กลุ่มผู้กระทำผิดจะเป็นบุคคลมาจากที่อื่น หรือหมู่บ้านอื่นเข้ามา ส่วนในการให้คำแนะนำที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำนั้น ส่วนใหญ่ปฏิบัติกันบ้างครั้ง มีบางกลุ่มไม่เคยปฏิบัติเลย อาจเนื่องมาจาก การที่พื้นที่ชุ่มน้ำยังเป็นคำใหม่ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประชาชนยังเห็นว่าพื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นแหล่งรกร้างว่างเปล่า ไม่สวยงาม ควรพัฒนาให้สวยเป็นแหล่งท่องเที่ยวบ้าง มีถนนกันเก็บกักเป็นอ่างเก็บน้ำบ้าง ซึ่งจะทำให้มีผลกระทบโดยเฉพาะต่อระบบนิเวศของพื้นที่ชุ่มน้ำ และความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่

5.2.2 ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง

พิจารณาแยกในแต่ละส่วนของปัจจัย ในส่วนของปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วย ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อยู่อาศัย ตำแหน่งทางสังคม ประสบการณ์อบรม และการรับรู้ข่าวสารทางด้านสิ่งแวดล้อม จากผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรในส่วนของปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง คือ ตำแหน่งทางสังคม และระยะเวลาในการอยู่อาศัย

5.2.3 ปัจจัยกระตุ้นที่มีผลต่อบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง

พิจารณาแยกในแต่ละส่วนของปัจจัย ในส่วนของปัจจัยกระตุ้น ซึ่งประกอบด้วย การใช้ประโยชน์พื้นที่ ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่และการอนุรักษ์ ความเชื่อถือศรัทธาสังสัจศีลธรรม และการให้คุณค่าต่อพื้นที่ จากผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรในส่วนของปัจจัยกระตุ้นที่มีผลต่อบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง คือ ความเชื่อถือศรัทธาสังสัจศีลธรรม และการให้คุณค่าต่อพื้นที่

5.2.4 ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนอง- ละเลิงเค็ง

จากสมมติฐานการศึกษา

ข้อที่ 2 ระยะเวลาการอยู่อาศัยเป็นปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำมากที่สุด ผลการศึกษา พบว่า ตำแหน่งทางสังคมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็งมากที่สุด

ดังนั้นจากผลการศึกษาในการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง คือ ตำแหน่งทางสังคม ซึ่งผลการศึกษาที่ได้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในครั้งแรก

การศึกษาเรื่อง บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ หนองละเลิงเค็ง มีตัวแปรที่ได้ทำการศึกษา ได้แก่ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อยู่อาศัย ตำแหน่งทางสังคม ประสบการณ์ในการอบรม การรับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำและการอนุรักษ์ ความเชื่อถือศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ระดับการศึกษา

จากผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันทำให้มีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถมจะมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงสุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับมัธยม กลุ่มที่ไม่ได้รับการศึกษา ตามลำดับ ส่วนประชาชนที่มีการศึกษาสูงกว่าอนุปริญญาจะมีบทบาทในการอนุรักษ์ต่ำสุด

อาจเนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีการศึกษาระดับประถมศึกษาและมีอาชีพเป็นเกษตรกร จึงมีเวลาในการทำกิจกรรมต่างๆ ได้แสดงบทบาทในการอนุรักษ์ มากกว่ากลุ่มหนุ่มสาวในวัยกำลังศึกษาหรือทำงานซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการศึกษาระดับที่สูงกว่า ซึ่งอาจจะต้องไปเรียนหนังสือหรือทำงานในช่วงกลางวัน ไม่มีเวลาในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว

ซึ่งผลศึกษานี้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ฟาร์ุง มีอุตร (2539 : 96) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่แตกต่างกัน ส่วนผลการศึกษาของ สบสุข ลิละบุตร (2543:104) ซึ่งพบว่า ระดับการศึกษาไม่มี

ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เหมือน ผลของ วลัยภรณ์ ดาวสุวรรณ (2533:95) ที่ ระดับการศึกษาไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเล รวมถึงของ สัญชัย สุทธิพันธ์ วิหาร (2539:142-143) นิสภัทร์ นวลกำแพง (2543:89-90) และ ทเกล้า เดชดำรง (2538:76) ที่พบว่า ระดับการศึกษาไม่มีผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนผลการศึกษาของ กรรณิกา ประกอบทรัพย์ (2540:110) ที่พบว่า สมาชิกสภาตำบลที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีนไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับผลของ ประสบสุข ตีอินทร์ (2531:155) เรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือ พบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไม่แตกต่างกัน ใกล้เคียงกับผลของ อุดม แหม่มชื่นพงศ์ (2537:176) ซึ่งพบว่า คณะกรรมการสภาตำบลที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีนไม่แตกต่างกัน ในส่วนผลการศึกษาของ วิมล ศรีสิงห์ (2538:292) พบว่า ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ของกลุ่มสตรีจังหวัดกาญจนบุรี ส่วนของ บุญลือ คชเสนีย์ (2532:115) ที่พบว่า ระดับการศึกษาไม่มีผลต่อความรู้ และความตระหนักของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวชายทะเล ซึ่งมีผลใกล้เคียงกับ สุภรณ์ ธรรมชาติ (2541:บทคัดย่อ) ระดับการศึกษาไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง ส่วน พงศกร มหารักษ์ (2536:134) พบว่า ระดับการศึกษาของเกษตรกรไม่มีความสัมพันธ์กับการอนุรักษ์ดินและน้ำของเกษตรกร ผลการศึกษาของ พิสันต์ ธารสมบุญ (2542:180-181) พบว่า ระดับการศึกษาของประชาชนท้องถิ่นไม่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และผลการศึกษาของ อมราวดี เหมาคม (2528:บทคัดย่อ) ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

แต่ผลการศึกษานี้จะไม่สอดคล้องกับ ถวัลย์ อิ่มแ่ม (2540:99) ซึ่งพบว่า ระดับการศึกษาของประชาชนที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำเพชรบุรี ส่วน สุณี หทัยอารีรักษ์ (2531:87) พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อบทบาทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ พรทิพย์ อังกุลดี (2539:62) และจุฑามณี แสงสว่าง (2543:142-143)

ระยะเวลาที่อยู่อาศัย

จากผลการศึกษา พบว่า ระยะเวลาในการอยู่อาศัยที่แตกต่างกัน ทำให้มีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาการอยู่อาศัยมากกว่า 20 ปี ขึ้นไป มีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงสุด รองลงมา คือ

กลุ่มตัวอย่างที่เกิดที่นี่ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาการอาศัยน้อยกว่า 20 ปี จะมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำต่ำสุด ตามลำดับ

เนื่องจาก ผู้ที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่สูงย่อมมีความใกล้ชิดผูกพัน มีการใช้ประโยชน์พื้นที่มาก่อน ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจและความตระหนัก ถึงประโยชน์และมีการให้คุณค่าต่อพื้นที่ชุ่มน้ำมากกว่าผู้ที่มีระยะเวลาในการอยู่อาศัยน้อย ทำให้มีการเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ต่างๆ และมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเล็งมากกว่า

ผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับ จูฑามณี แสงสว่าง (2543:144) ซึ่งพบว่า ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานมีผลต่อพฤติกรรมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติป่าพรุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผลของ ถวัลย์ ชื่นเข้ม (2540:100) พบว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัยต่างกันจะมีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำเพชรบุรี เช่นเดียวกับผลของ วิไลรัตน์ ศรีสิงห์ (2538:292) พบว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มสตรีจังหวัดกาญจนบุรี และในส่วนของ สุณี หทัยอารีย์รักษ์ (2531:87) พบว่า ลูกเสือที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในบริเวณที่เกิดปัญหา จะมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แต่ผลการศึกษาที่ได้จะไม่สอดคล้องกับ บุญลือ กษเสนีย์ (2532:116) พบว่า ผู้ที่อยู่อาศัยน้อยกว่าจะมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากกว่า ผู้ที่อยู่อาศัยนาน ส่วน วิไลภรณ์ ดาวสุวรรณ (2533:95) พบว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัยไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับ อุดม เข้มชื่นพงศ์ (2537:78) ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่นที่แตกต่างกัน ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน เหมือนกับงานของ นิสภัทร์ นวลกำแหง (2543:90-91) ที่พบว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่แตกต่างกัน ไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างในการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาลำตะคอง รวมถึงงานของ ชัยโรจน์ ธนสันติ (2535:122) พบว่า ระยะเวลาอาศัยในท้องถิ่นแตกต่างกัน มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน และ พิสันต์ ธนะสารสมบูรณ์ (2542:182) ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่นนาน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่าประชาชนที่มีระยะเวลาอาศัยในท้องถิ่นน้อย

ตำแหน่งทางสังคม

จากผลการศึกษา พบว่า ตำแหน่งทางสังคมที่ต่างกัน ทำให้มีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเล็งแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งทางสังคม จะมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเล็งมากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม

เนื่องจาก กลุ่มผู้ที่มีตำแหน่งทางสังคม ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้นำและแกนนำในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งต้องพบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข่าวสารข้อมูลความรู้ ส่งผลต่อการรวมกลุ่มและการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เป็นการสนับสนุนทำให้เกิดการร่วมมือร่วมใจ เป็นหน้าที่ในความรับผิดชอบ ทำให้มีการแสดงบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำในระดับสูง

ผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับ ฟาร์ริง มีอูต (2539:98) ซึ่งพบว่า ประชาชนที่มีตำแหน่งในชุมชนต่างกัน จะมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชนแตกต่างกัน เช่นเดียวกับการศึกษาของ ฟิสันต์ ธนะสารสมบูรณ์ (2542:183) ที่พบว่า ประชาชนที่มีสถานะภาพทางสังคมแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน รวมทั้งผลการศึกษาของ สบสุข ลีละบุตร (2543:106) พบว่า สถานภาพทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ใกล้เคียงกับ นิสภัทร์ นวลกำแหง (2543:87) พบว่า ความแตกต่างของสถานภาพในชุมชนทำให้เกิดความแตกต่างในการมีส่วนร่วม ส่วนงานของ ทัศนิกา ประกอบทรัพย์ (2540:109) พบว่า สมาชิกสภาตำบลที่มีตำแหน่งแตกต่างกัน มีความคิดเห็นที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 ส่วนงานของ พิสิษฐ์ บุญชัย (2428:บทคัดย่อ) พบว่า การมีตำแหน่งอื่นๆในชุมชนมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 และผลการศึกษาของ วลัยภรณ์ ดาวสุวรรณ (2533:95) พบว่า สถานภาพทางสังคมที่แตกต่างกันก่อให้เกิดความแตกต่างในการมีส่วนร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ซึ่งผลการศึกษาที่ได้ไม่สอดคล้องกับ อุดม แยมขึ้นพงศ์ (2532:179-180) พบว่า สถานภาพของคณะกรรมการตำบลที่แตกต่างกัน มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำแม่น้ำท่าจีน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ประสบการณ์ในการอบรม

จากผลการศึกษาพบว่า ประสบการณ์ในการอบรมที่แตกต่างกัน ทำให้มีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า กลุ่มที่เคยมีประสบการณ์ในการอบรม จะมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงกว่า กลุ่มที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการอบรม

เนื่องจาก ประชาชนที่มีประสบการณ์การอบรม จะมีความรู้ ความเข้าใจถูกต้องและมากกว่า ทำให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร มากกว่ากลุ่มที่ไม่เคยมีประสบการณ์อบรม แต่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 80 ไม่เคยผ่านประสบการณ์อบรมมาก่อน ไม่มีการส่งเสริมเฉพาะ

ด้าน รวมถึงเรื่องที่อบรมมาซึ่งไม่มีเน้นลงไปถึงเรื่องการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำโดยเฉพาะ เนื่องจากยังเป็นเรื่องใหม่ ไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายนัก และขาดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

ผลการศึกษาที่ได้มีความสอดคล้องกับ กรรณิกา ประกอบทรัพย์ (2540:110) พบว่า สมาชิกสภาตำบลที่มีการเข้ารับการอบรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีนไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ พงศกร มหารักษ์ (2530:140) พบว่า การอบรมความรู้ไม่มีผลต่อการอนุรักษ์ดินและน้ำของเกษตรกร และผลการศึกษาของ อุดม เข้มชื่นพงศ์ (2537:181) พบว่า คณะกรรมการสภาตำบลที่ได้รับการอบรมที่แตกต่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีนไม่แตกต่าง

ผลการศึกษาดังกล่าวไม่สอดคล้องกับ ฟ้ารุ่ง มีอุดร (2539 : 99) พบว่า ประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชนที่แตกต่างกัน มีผลต่อการมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ ประสพสุข ดีอินทร์ (2531:156) พบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านที่ผ่านการอบรมมีความรู้ เจตคติที่ดี และเกิดความสนใจในการร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ป่าไม้ยิ่งขึ้น และในส่วนของผลการศึกษาของ พิสิษฐ์ บุญไชย (2528:215) พบว่า ประสิทธิภาพในการอบรมมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การรับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม

จากผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทำให้มีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมบ่อยจะมีบทบาทในการอนุรักษ์สูงที่สุด ส่วนกลุ่มที่มีการรับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมเสมอจะมีบทบาทในการอนุรักษ์น้อยที่สุด

เนื่องจาก ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมที่ได้ยินอยู่เสมอนั้น ยังไม่เฉพาะเจาะจงไปว่าเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำโดยตรง ซึ่งจะมีการอนุรักษ์ต่างจากการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งน้ำหรือทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่เดิมแต่ต้องใช้ทั้งสองวิธีมารวมกัน รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรอื่นๆที่อยู่ระหว่างระบบนิเวศน้ำและบก ซึ่งยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับคนไทย คนส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักวิธีการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำที่ถูกวิธี

ผลการศึกษาดังกล่าว มีความสอดคล้องกับ จุฬามณี แสงสว่าง (2543:147) พบว่า การได้รับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าพรุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รวมถึงผลการศึกษาของ สันุชัย พันธุ์วิหการ (2539:143) พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารไม่มีผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อปัญหามลพิษทางน้ำ ส่วนผลของ

สบสุข ลีละบุตร (2543:102) พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาของ กรรณิกา ประกอบทรัพย์ (2540:110) พบว่า สมาชิกสภาตำบลที่มีการรับรู้ข่าวสารแตกต่างกัน มีความคิดเห็นที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีนไม่แตกต่างกัน ส่วน บุญลือ คชเสนีย์ (2532:116) พบว่า การรับรู้ข่าวสารไม่มีความสัมพันธ์ในความรู้ ความตระหนักที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเกาะเสม็ด เช่นเดียวกับ วิมลรัตน์ ศรีสิงห์ (2538:293) พบว่า การได้รับข่าวสารไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มสตรีกาญจนบุรี รวมถึงผลการศึกษาของ พงศกร มหารักษ์ (2536:140) พบว่า การรับฟังข่าวสารไม่มีผลต่อการอนุรักษ์ดินและน้ำของเกษตรกร ใกล้เคียงกับงานของ อุดม แ้มชื่นพงศ์ (2537:181) พบว่า คณะกรรมการสภาตำบลที่ไม่รับรู้ข่าวสารที่แตกต่างกัน มีผลให้มีส่วนในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีนไม่แตกต่างกัน ส่วน สบสุข ลีละบุตร (2543:107) พบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชากรเกี่ยวกับการอนุรักษ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการศึกษาของ จรูญ ขุนทอง (2539:109) พบว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้รับข่าวสารแตกต่างกัน ไม่มีผลต่อการอนุรักษ์แม่น้ำลำคลอง

ซึ่งผลที่ได้ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ถวัลย์ ยิ้มแยม (2540:101) พบว่า การรับรู้ข่าวสารแตกต่างกันนั้นมีผลต่อพฤติกรรมในการอนุรักษ์แม่น้ำเพชรบุรีแตกต่างกัน เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ วลัยรัตน์ ศรีสิงห์ (2533 : 95) พบว่า การรับรู้ข่าวสารที่แตกต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมมีแตกต่างกัน คล้ายผลของ สมใจ เข้มเจริญ (2531 : 88) พบว่า การได้รับรู้ข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เช่นเดียวกับกับผลการศึกษาของ ชัยโรจน์ ธนสันติ (2535:บทคัดย่อ) พบว่า จำนวนครั้งในการรับรู้ข่าวสารมีผลให้เกิดความแตกต่างในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ส่วนผลของ ศิริวรรณ ทาปัญญา (2539:72) พบว่าประชาชนที่ได้รับข่าวสารด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแหล่งโบราณสถานมากกว่า จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มากกว่า เช่นเดียวกับผลของ อิศราภาพ คงมีทรัพย์ (2543:156-157) พบว่า การรับรู้ข่าวสารมีผลต่อบทบาทของอาสาสมัครพิทักษ์เจ้าพระยาในการแก้ไขปัญหาตลิ่งทางน้ำ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ พิสงค์ ธนะสารสมบูรณ์ (2542:185-186) พบว่า ประชาชนที่มีพฤติกรรมรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001- รวมถึงผลการศึกษาของ ฟ้ารุ่ง มีอุดม (2539:99) พบว่า ผู้ที่มีการรับรู้ข่าวสารทางด้านสิ่งแวดล้อมต่างกันมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ซึ่ง

เหมือนกับผลการศึกษาของ เพ็ญศรี รัตนะ (2536:113) ไพจิตร ไตรวงศ์ชัย (2538:87) และ สัตยชัย สุตินันท์วิหาร (2539:143)

การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ

จากผลการศึกษาพบว่า การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำที่แตกต่างกัน ทำให้มีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า กลุ่มที่มีการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำระดับต่ำจะมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มที่มีการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำระดับปานกลาง ซึ่งจะมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำระดับปานกลาง และกลุ่มที่มีการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำระดับสูง จะมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำต่ำที่สุด

เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างที่มีการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำในด้านต่างๆ อาจ会有ความสนใจที่จะร่วมกิจกรรม หรือการแสดงบทบาทต่างๆกัน ทำให้มีผลตอบทบาทไม่แตกต่างกัน ซึ่งในกลุ่มที่มีการใช้ประโยชน์น้อยครั้ง คือกลุ่มที่มีการประกอบอาชีพอื่นหรือทำกิจกรรมอย่างอื่นด้วย ทำให้มีการใช้ประโยชน์พื้นที่ในชีวิตประจำวันน้อยลงไปด้วย รวมถึงการใช้ประโยชน์พื้นที่ด้านต่างๆส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมในชีวิตประจำวัน

ผลการศึกษาดังกล่าว มีความสอดคล้องกับ อิศราภาพ คงมีทรัพย์ (2542 : 157-158) ที่พบว่า อาสาสมัครพิทักษ์เจ้าพระยาที่มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำต่างกัน จะมีบทบาทในการแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำไม่แตกต่างกัน รวมถึงการศึกษาของ นิสภัทร์ นวลกำแหง (2543 : 90) พบว่า การใช้ประโยชน์จากลำตะคองที่แตกต่างกันไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างกันของการมีส่วนร่วม ส่วนผลการศึกษาของ ประสบสุข ดีอินทร์ (2531:157) พบว่า การใช้เชื้อเพลิงและการจัดหาเชื้อเพลิงที่แตกต่างกันมีผลในการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไม่แตกต่างกัน รวมถึงผลของ ถวัลย์ อิ่มแยม (2540:101) พบว่า การใช้ประโยชน์จากแม่น้ำเพชรบุรีแตกต่างกันมีพฤติกรรมในการอนุรักษ์แม่น้ำไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับของ วลัยภรณ์ ดาวสุวรรณ (2533:95) พบว่า การใช้ประโยชน์ที่แตกต่างกันไม่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเล ส่วนผลการศึกษาของ อุดม แยมชื่นพงศ์ (2537:182) พบว่า คณะกรรมการสภาตำบลที่มีการใช้ประโยชน์แหล่งน้ำที่แตกต่างกัน มีผลต่อการมีส่วนร่วมที่ไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ พิสันต์ ธาระสารสมบูรณ์ (2542:183) พบว่า ประชาชนที่มีการใช้ประโยชน์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่า มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่า อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และผลการศึกษาของ จริญญา ขุนทอง (2539:107) พบว่า การใช้ประโยชน์จากแม่น้ำสาครสองของสมาชิก อบต. ที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์แม่น้ำลำคลอง

แต่ผลที่ได้ในครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ฟาร์ุง มีอุดม (2539 : 99) พบว่า ผู้ที่มีการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างกัน จะมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันด้วย

ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำและการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ

จากผลการศึกษา พบว่า ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ และการอนุรักษ์พื้นที่ ที่แตกต่างกัน ทำให้มีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า กลุ่มที่มีระดับความรู้ปานกลางจะมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงสุด กลุ่มที่มีระดับความรู้ต่ำและสูงจะมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำรองลงมา ตามลำดับ

เนื่องจากว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้ที่แตกต่างกันอาจมีความตระหนักในการอนุรักษ์พื้นที่ต่างกันด้วย เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้สูงเป็นกลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูง ดังนั้นอาจไม่มีเวลาในการแสดงบทบาทในการอนุรักษ์มากเท่า กลุ่มที่มีระดับปานกลาง และระดับต่ำ ซึ่งส่วนมากจะมีระดับการศึกษาชั้นประถมและประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นส่วนใหญ่ จึงมีเวลาในการแสดงบทบาทการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็งมากกว่า รวมถึงความรู้ทางด้านการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำยังมีน้อยอยู่

ผลการศึกษาดังกล่าว พบว่า มีความสอดคล้องกับ จุฬามณี แสงสว่าง (2543:147) ซึ่งเห็นว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เช่นเดียวกับการศึกษาของ นิสภัท นวลกำแหง (2543:89) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ด้านมลพิษทางน้ำแตกต่างกัน ไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างในการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและการศึกษาของ อิศราภาพ คงมีทรัพย์ (2542 :158) ที่ว่า ความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำที่ต่างกัน ไม่มีผลทำให้บทบาทในการแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำของอาสาสมัครเจ้าพระยา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 และเช่นเดียวกับ อุดม แยมชื่นพงศ์ (2537 : 182) พบว่า คณะกรรมการตำบลที่มีความรู้แตกต่างกัน มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำทำจีนไม่แตกต่างกัน

แต่ผลการศึกษาครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับของ บุญลือ คชเสนีย์ (2532:117) พบว่า ความรู้และความตระหนักมีความสัมพันธ์ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเกาะเสม็ด รวมถึงของ ถวัลย์ ยิ้มยิ้ม (2540:102) พบว่า ความรู้ในการอนุรักษ์แม่น้ำลำคลองแตกต่างกัน จะมีผลทำให้พฤติกรรมในการอนุรักษ์แม่น้ำเพชรบุรีแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.001 ใกล้เคียงกับของ สมใจ เข้มเจริญ (2531:88) พบว่า ความรู้ที่แตกต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ส่วนผลการศึกษาของ ฟาร์ุง มีอุดม (2539:100) พบว่า ความรู้ในการจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่แตกต่างกัน จะมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างกัน ส่วนผลการศึกษาของ สบสุข ลีละบุตร (2543:106) พบว่า ความรู้ที่ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญ 0.01 และผลการศึกษาของ พิสันต์ ธาระสารสมบุรณ์ (2542:130) พบว่า ประชาชนที่มีความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ต่อศิลปกรรมมากจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่า

การให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็ง

ผลการศึกษา พบว่า การให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็งที่แตกต่างกันทำให้บทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยพบว่า กลุ่มที่มีการให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำระดับสูง จะมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำมากที่สุด กลุ่มที่มีการให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำระดับปานกลางและต่ำจะมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ รองลงมาตามลำดับ

ซึ่งผลที่ได้มีความสอดคล้องกับ การศึกษาของ พิสันต์ ธาระสารสมบุรณ์ (2543:185) ที่ว่า ประชาชนที่มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่า มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001 รวมถึงผลของ ประสบสุข คีอินทร์ (2531:158) พบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไปในทางบวก จะเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มากกว่าผู้มีเจตคติในทางลบ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ ดารณี อารณพัฒนา (2533:100) พบว่า การให้คุณค่าแหล่งศิลปกรรมที่แตกต่างกันก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ ฟ้ารุ่ง มีอุดม (2539:100) พบว่า ผู้ที่มีการให้คุณค่าในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมต่างกัน จะมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผลของ บุญลือ คชเสนีย์ (2532:117) พบว่า ความรู้และความตระหนักมีความสัมพันธ์ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเกาะเสม็ด ผลการศึกษาของ สุภรากรณ์ ธรรมชาติ (2541:111) ไพจิตร ไตรวงศ์ชัย (2538:100) และสุริยา ชีขุน (2534 :149) พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

แต่ผลที่ได้ในครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สบสุข ลีละบุตร (2543:106-107) พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และผลการศึกษาของ สิทธิภาพ เมืองคุ้ม (2538:บทคัดย่อ) การแสดงความคิดเห็นหรือทัศนคติของประชาชนที่แตกต่างกัน ไม่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

ความเชื่อถือศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ผลการศึกษา พบว่า ความเชื่อถือศรัทธาสังค์คีลิตีที่ต่างกัน ทำให้บทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยพบว่า กลุ่มที่มีความเชื่อถือศรัทธาสังค์คีลิตีในระดับปานกลางจะมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสูงที่สุด กลุ่มที่มีความเชื่อถือศรัทธาสังค์คีลิตีในระดับสูงและต่ำ จะมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำรองลงมา ตามลำดับ ซึ่งผลที่ได้ไม่สอดคล้องกับ พิสันต์ ธนะสารสมบูรณ์ (2542 : 184) มีผลการศึกษาว่า ประชาชนที่เชื่อถือศรัทธาสังค์คีลิตีที่ต่างกันจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5.3 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

5.3.1 จากผลการศึกษา พบว่า บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงว่าประชาชนท้องถิ่นบางส่วนยังมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำในระดับต่ำ

ดังนั้นจึงควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับ ข้อมูลข่าวสารพื้นที่ชุ่มน้ำและการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำให้มากขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีความรู้และความเข้าใจถูกต้อง รวมถึงการจัดตั้งชมรมหรือกลุ่ม โดยมีการแบ่งตำแหน่งหน้าที่และพื้นที่ในการรับผิดชอบดูแลรักษา เพิ่มความผูกพันใกล้ชิด สร้างความตระหนัก ความรู้ และรู้ถึงคุณค่าในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นบทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็งเพิ่มมากขึ้น

5.3.2 ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง จากการศึกษา พบว่า ระยะเวลาในการอยู่อาศัยในพื้นที่ มีผลต่อบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีกลุ่มผู้ที่มีระยะเวลาในการอยู่อาศัยมากกว่า 20 ปี เป็นที่เกิดในพื้นที่ จะมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็งมากกว่ากลุ่มที่มีระยะเวลาในการอาศัยน้อยกว่า 20 ปี

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ผู้ที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่จะมีความตระหนักผูกพันและเห็นคุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง ทำให้การที่จะส่งเสริมและกระตุ้น ประชาชนในพื้นที่ให้บทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็งและกระตุ้นประชาชนในพื้นที่ให้มีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง เพิ่มมากขึ้นนั้น ควรมีการรณรงค์ และประชาสัมพันธ์ในเรื่อง หนองละเลิง

เคิ่งเป็นของทุกคน มีความผูกพันใกล้ชิดกับคนในพื้นที่มาเป็นระยะเวลานาน ควรร่วมมือกันในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ รวมถึงการส่งเสริมอาชีพให้มีรายได้

5.3.3 ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเคิ่ง จากการศึกษาพบว่า ตำแหน่งในสังคมมีผลต่อบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ หนองละเลิงเคิ่ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่กลุ่มผู้ที่มีตำแหน่งในสังคม จะมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเคิ่งมากกว่า กลุ่มผู้ที่ไม่มีความรู้ตำแหน่งทางสังคม

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ควรจะต้องมีการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ โดยให้ประชาชนในพื้นที่ร่วมกันเป็นสมาชิกกลุ่ม ช่วยกันสอดส่องดูแล ป้องกัน ดูแลรักษา ทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน และทำให้มีแรงจูงใจในการอนุรักษ์พื้นที่เพิ่มมากขึ้น

5.3.4 ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเคิ่ง จากการศึกษาพบว่า ความเชื่อถือศรัทธาสังค์คีลลิตธิ์มีผลต่อบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเคิ่ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่กลุ่มผู้มีความเชื่อถือศรัทธาสังค์คีลลิตธิ์ในระดับปานกลาง จะมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเคิ่ง มากกว่า กลุ่มผู้มีความเชื่อถือศรัทธาระดับสูงและระดับต่ำ ตามลำดับ

ดังนั้นจะเห็นว่า ความเชื่อถือศรัทธาสังค์คีลลิตธิ์ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ มีผลต่อการมีพฤติกรรมการมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเคิ่ง โดยทุกปีจะมีการกราบไหว้บูชาผีปู่ตา โดยเป็นพิธีกรรมเชิงอนุรักษ์ ซึ่งมีการเสี่ยงทายความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ด้วยไก่ และการจุดบ่อนไฟถวายก่อนถึงฤดูการทำนา เป็นพิธีกรรมที่เพิ่มกำลังใจในการประกอบอาชีพและส่งเสริมการรวมกลุ่ม ของประชาชนในท้องถิ่น จากจุดนี้ สามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมบทบาทของประชาชนได้ โดยการจัดกิจกรรม เช่น วันทำบุญหมู่บ้าน มีการทำบุญเลี้ยงพระก่อนแล้วต่อด้วยการประกอบพิธีกรรมไหว้ผีปู่ตา ในตอนเช้า และมีกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านในช่วงบ่ายหลังจากรับประทานอาหารกลางวันร่วมกับ ซึ่งอาจจะจัดในวันเสาร์อาทิตย์เพื่อกลุ่มเยาวชนจะได้มีการเข้าร่วม หรือประสานงานกับทางโรงเรียนให้มีการจัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีในหมู่บ้าน พร้อมทั้งสอดแทรกการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำและการอนุรักษ์พื้นที่ โดยคนรุ่นเก่าแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนรุ่นใหม่ได้อย่างกลมกลืน เป็นประสบการณ์ตรงให้กับกลุ่มเยาวชน สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และเป็นการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำอีกด้วย

5.3.5 ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเล็ง จากการศึกษาพบว่า การให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำมีผลต่อบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเล็ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่กลุ่มผู้มีการให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำระดับสูงจะมีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำมากกว่า กลุ่มผู้มีการให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำระดับปานกลางและระดับต่ำ ตามลำดับ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ควรจะต้องมีการให้ประชาชนท้องถิ่นตระหนักในคุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยการปลูกจิตสำนึก ให้กลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญทั้งทางตรงและทางอ้อม ประโยชน์ทางด้านต่างๆ ของพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเล็งด้วยการให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อประชาชน โดยการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม อาจจะใช้หอกระจายข่าวของหมู่บ้านที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ทั้งถึง หรือการจัดอบรมให้ความรู้โดยการเชิญวิทยากรผู้มีความรู้ โดยขอความร่วมมือจากสถานศึกษาและหน่วยงานทางราชการ ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม กรมป่าไม้ หรือจากกระทรวงมหาดไทย โดยอาจจะต้องมีการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมในการอนุรักษ์พื้นที่หนองขึ้นมาก่อน เพื่อเป็นแกนกลางในการประสานและดำเนินงานกิจกรรมในการส่งเสริมบทบาทประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ

5.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

5.4.1 ศึกษาถึงเรื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อดูถึงภูมิปัญญาชาวบ้านที่ควรมีการฟื้นฟู ส่งเสริมการนำไปใช้ประโยชน์ และประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม เพื่อเป็นวัฒนธรรมอันดีของชุมชนต่อไป เนื่องจากการได้เข้าไปศึกษาในพื้นที่ พบว่า ภูมิปัญญาของประชาชนท้องถิ่น มีส่วนในการเป็นกุศโลบายในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น ความเชื่อเรื่องดอนปู่ตา และการไหว้ผีผาย ซึ่งเป็นตัวกำหนดการใช้ทรัพยากรให้มีปริมาณที่เหมาะสม โดยมีความกลัวในสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นตัวจำกัดการใช้ประโยชน์ ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

5.4.2 ศึกษาถึงเรื่อง มาตรการทางสังคมของประชาชนท้องถิ่น เพื่อดูถึงกฎข้อห้ามของหมู่บ้าน ความเป็นมา มีการถ่ายทอดสู่รุ่นต่างๆอย่างไร การรับรู้ ความคิดเห็น การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการกำหนดข้อห้าม โดยจากการศึกษาพบว่า ประชาชนในพื้นที่ที่มีการปฏิบัติตามบทบาทการอนุรักษ์มีการทำผิดน้อยมาก ซึ่งส่วนหนึ่งมาจาก ข้อห้ามของหมู่บ้านและปัจจุบันได้มีการพัฒนามาเป็นมติดิสภาคตำบล

5.4.3 ศึกษาถึงเรื่อง แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนพื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเค็ง (Eco-tourism) โดยเป็นการศึกษารูปแบบที่มีประชาชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่หนองมีความสวยงาม เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนกจำนวนมาก ทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพ ซึ่งทางจังหวัดของแก่นได้จัดเป็นพื้นที่ศึกษาธรรมชาติ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาถึงแนวทางในการจัดการพื้นที่ การเตรียมความพร้อมของชุมชน และพื้นที่ รู้ถึงความต้องการทั้งของประชาชนและนักท่องเที่ยว รวมถึงในเรื่องศักยภาพของพื้นที่ ว่ามีความพร้อมและความเหมาะสมในการรองรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวมาก-น้อยเพียงใด

บรรณานุกรม

- กรรณิกา ประกอบทรัพย์ . (2540) . การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีนของสมาชิกสภาตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรี . วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .
- กานดา ปิยะจันทร์ . (2536) . การจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน . ของแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น .
- กฤษฎา บุญชัย . (2540) . พลวัตชุมชนล้านนาในการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์และมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล , สาขามนุษยวิทยา คณะสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ .
- กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตร และสหกรณ์ . (2524) . แผนการใช้ที่ดินจังหวัดขอนแก่น . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด .
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ . (2536) . ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบทเล่มที่ 2 : ขอบเขตและความหมายของภูมิปัญญาในการดูแลสุขภาพ . เสรีและคณะ บรรณาธิการ . พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิปัญญา .
- คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ . (2530) . รายงาน การประเมินสภาพอุทยานแห่งชาติ พื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่า และพื้นที่คุ้มครองอื่นๆ ในประเทศไทย . กรุงเทพมหานคร : กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ .
- จรรยา ขุนทรง . (2539) . ความตระหนักของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์แม่น้ำลำคลองในจังหวัดนครปฐม . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต , สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .
- จุฑามณี แสงสว่าง . (2543) . ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติป่าพรุโต๊ะแดง จังหวัดนราธิวาส . วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .
- จิตรา วสุวานิช . (2528) . จิตวิทยาการศึกษา . พิมพ์ครั้งที่ 3 . กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง .
- ฉอาน วุฒิกรรมรักษา . (2536) . ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจสังคมที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสร้างงานในชนบท กรณีศึกษา โครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่น ตำบลคู่มพยอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต , บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ .

- ชวาล แพรัตนกุล . (2526) . เทคนิคการวัดผล . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- ชัยโรจน์ ธนสันติ . (2535) . การมีส่วนร่วมของกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ : ศึกษาเฉพาะกรณี จ.อุบลราชธานี . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต , สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .
- คารณี ศรีสง่า และคณะ . (2536) . แผนการใช้ที่ดินภาคตะวันออกเฉียงเหนือ . ขอนแก่น : กองวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ .
- คารณี อารณพัฒนา . (2533) . ความรู้และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม . ศึกษากรณี องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต , สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .
- คารณี อู่ตระกูล . (2532) . ความรู้และความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว-เขาชมภู่ จังหวัดชัยภูมิ . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต , สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน . (2526) . พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 : จิตวิทยา จริยธรรม และจิตวิทยาภาษา . กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช จำกัด .
- ดวงฤดี แสงไกล และคณะ . (2535) . รายงานการวิจัยเรื่อง “การจัดการป่าชุมชนโดยอาศัยองค์กรท้องถิ่น” (The Management of Community Forests by Local Organizations) , โครงการวิจัยวนศาสตร์ชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น .ของแก่น : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ขอนแก่นการพิมพ์ .
- ทแก้ว เดชดำรง . (2528) . พฤติกรรมการณ์อนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดกาญจนบุรี . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต , สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .
- ทิตยา สุวรรณชญ . (2508) . สังคมวิทยา . กรุงเทพมหานคร : มงคลการพิมพ์ .
- ถวัลย์ ชุ่มเข้ม . (2540) . พฤติกรรมของประชาชนในการอนุรักษ์แม่น้ำเพชรบุรี กรณีศึกษา เขตสุขภาพลพบุรี อำเภอลพบุรี จังหวัดลพบุรี . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต , สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .
- ทวีศ ปุณโณทก . (2536) . คติความเชื่อ : ในวัฒนธรรมพื้นบ้าน . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .

- พงศกร มหารักษ์ . (2536) . ความรู้และการปฏิบัติในการอนุรักษ์ดินและน้ำของเกษตรกร ศึกษาเฉพาะกรณี หมู่บ้านสะพือใต้ อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี . วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .
- พรทิพย์ อังกุลดี . (2539) . การมีส่วนร่วมของสตรีผู้นำในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในจังหวัดราชบุรี . วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ .
- พิสิษฐ์ บุญไชย . (2528) . การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของกรรมการสภาตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง . วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .
- พิสันต์ ธารสารสมบุญ . (2542) . การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ศึกษากรณี เกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี . วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .
- เพ็ญศรี รัตน์ . (2536) . การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของกรมการพัฒนาชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดอุบลราชธานี . วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .
- ไพจิตร ไตรวงศ์ชัย . (2538) . การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน กรณีศึกษาบ้านป่าล้าน ตำบลปงน้อย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย . วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .
- ไพศาล หวังพานิช . (2526) . การวัดผลการศึกษา . กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช .
- นักศึกษาสาขาเทคโนโลยีการวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบท รุ่นที่ 1 . (2540) . แผนการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม บริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองบงคาย อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย . รายงานการฝึกภาคสนาม ครั้งที่ 2 . คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล .
- นิสภัทร์ นวลกำแหง . (2543) . การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาลำตะคอง กรณีศึกษา ชุมชนทุ่งสว่าง-ศาลาลอย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา . วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาเทคโนโลยีการวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .
- บุญงค์ เกศเทศ . (2540) . วารสาร “ป่าชุมชน” หัวข้อเรื่อง คอนปู้ตา : ป่าวัฒนธรรมอีสาน : ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชีย, กรุงเทพมหานคร , ปีที่ 4 (ฉบับที่ 7) เมษายน .

บัวศรี ศรีสูง . (2539) . ชีวิต-คอง อีสานและปากินกะคดี พ่ออาจารย์บัวศรี ศรีสูง. มุลนิธิหมู่บ้าน.
กรุงเทพฯ.

บุญลือ คชเสนีย์ . (2532) . ความรู้และความตระหนักของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อกานอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อมบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวชายทะเล ศึกษาเฉพาะกรณี เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง .
วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล .

ประภาเพ็ญ สุวรรณ . (2526) . ทัศนคติ : การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย .
กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช .

ประทุมมา พลภักดี . (2535) . บทบาทชายหญิงในการจัดการทรัพยากร ศึกษาเฉพาะกรณี ฝ่าย
ประชาอาสา . วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต . บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น .

ประสพสุข คีรินทร์ . (2531) . การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน
ในภาคเหนือ . วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .

ประสิทธิ์ ประครองศรี และคณะผู้วิจัย . (2537) . รายงานผลการวิจัยเรื่อง “ระบบการจัดการพื้นที่สา
ธารณประโยชน์ของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” (Management System of
Community Common Land in Northeast Thailand) , องค์การบริหารวิเทศกิจแห่งประเทศไทย
แคนาดา (CIDA) และสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น . ขอนแก่น .

ประสิทธิ์ คุญรัตน์ และคณะ . (2537) . รายงานการวิจัย เรื่อง “การศึกษาสภาพแวดล้อมและการใช้
ประโยชน์ของป่าบุงป่าทาม บริเวณลุ่มแม่น้ำมูลตอนกลาง” (The Study of Environment
and Utilization on Flood Plain Vegetation in the Middle of the Moon River) , องค์การ
บริหารวิเทศกิจแห่งประเทศไทยแคนาดา (CIDA) และสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น . ขอนแก่น .

ฟ้ารุ่ง มีอุดร. (2539) . บทบาทของประชาชนในท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่ง
แวดล้อมชุมชน : กรณีศึกษา ประชาชนในองค์กรชาวบ้านเพื่อพัฒนาภาคอีสาน จังหวัด
ขอนแก่น . วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .

เมธี สมสัมิ และ อติศักดิ์ วนาทรัพย์ดำรง . (2540) . หนังสือพิมพ์ “เดลินิวส์” ในหัวข้อเรื่อง ดอนปู่
ตา : หนองละเลงเค็ง มรกตแห่งท้องทุ่งเมืองหมอแคน : กรุงเทพมหานคร , หน้า 25 วัน
จันทร์ที่ 21 กรกฎาคม.

- มงคล ด้านธานินทร์ และคณะ . (2536) . ป่าชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : ในป่าชุมชนในประเทศไทยและแนวทางการพัฒนา . กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- ศิริวรรณ ทาปัญญา. (2539). ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแหล่งโบราณสถาน กรณีศึกษา ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้มีถิ่นพำนักใกล้แหล่งโบราณสถาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ . วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศุภรากรณ์ ธรรมชาติ. (2539) . การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง กรณีศึกษา อำเภอละงู จังหวัดสตูล . วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .
- สมใจ เข้มเจริญ . (2537) . การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าไม้ . วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาสังแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .
- สัณชัย สุติพันธุ์วิหาร . (2539) . การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อปัญหามลพิษทางน้ำจากชุมชน : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองภูเก็ต . วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม . (2541) รายงานการประชุมหารือ สถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย . กรุงเทพมหานคร : บริษัท อินทิเกรเต็ด โปรโมชัน เทคโนโลยี จำกัด.
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม . (2536) . รายงานการสถานการณ์สิ่งแวดล้อม . กรุงเทพมหานคร : บริษัท อินทิเกรเต็ด โปรโมชัน เทคโนโลยี จำกัด.
- สำนักงานป่าไม้จังหวัดของแก่น . (2540) . ป่าชุมชนดั้งเดิม “ละเลิงเค็ง” สโมสรขึ้นชุมชนบนกับแสนตัว อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดของแก่น . ขอนแก่น : พิมพ์พัฒนา . (แผ่นพับ)
- _____ . (2540) . วารสาร ข่าวสารสิ่งแวดล้อมอีสาน : แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หนองละเลิงเค็ง , ขอนแก่น. ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 มิถุนายน.
- สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ . (2539) . วารสาร ข่าวสารสิ่งแวดล้อมอีสาน , หนองละเลิงเค็ง : พื้นที่ชุ่มน้ำอันควรรอนุรักษ์ . ขอนแก่น . ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 เดือนธันวาคม.
- สถาพร อธิพิงษ์ . (2536) . การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์ป่าชายเลน : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอท่าใหม่ และกิ่งอำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี . วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .

สถาปัตยกรรมศาสตร์ . ป่าชุมชนละเลิงเต็ง และป่าชุมชนบ้านโนนชาด หมู่ที่ 5 , 6 ตำบลดงเต็ง อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น , ขอนแก่น : เอกสารบรรยายสรุป , ไม่ระบุ พ.ศ.

สถาปัตยกรรมศาสตร์ . (2538) . มติสถาปัตยกรรมศาสตร์ ออโต หนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น ว่าด้วยการอนุรักษ์ ป่าไม้ สัตว์ป่า และสัตว์น้ำ เพื่อถวายเป็นราชสักการะแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี , ขอนแก่น : (เอกสารอัดสำเนา)

สมใจ เข้มเจริญ . (2531) . การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ ศึกษากรณี ตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต . บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .

สิทธิภาพ เมืองคุ้ม . (2538) . การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชน กรณีศึกษา การบำบัดน้ำเสียในเมืองพญา . สารนิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต , สาขาบริหารรัฐกิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ .

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ รัชชัย อาทรธนะสุข และพิสิฐ สุกรีพงษ์ . ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ . (2523) . กรุงเทพมหานคร : (ม.ป.ท.).

สุริยา ยี่ขุน . (2534) . การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ระบบชุมชนศึกษากรณี ตำบลศรีละกอ อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต , สาขาสังแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .

สุนี หทัยอารีรักษ์ . (2531) . บทบาทของลูกเสือที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต , สาขาสังแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .

สุนันท์ สลโกสม . (2525) . การวัดผลการศึกษา . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย.

สุพัตรา สุภาพ . (2531) . สังคมวิทยา . พิมพ์ครั้งที่ 10 . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช .

สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์ . (2533) . รากฐานแห่งชีวิต : วัฒนธรรมชนบทกับการพัฒนา . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมู่บ้าน .

เสรี พงศ์พิศ และคณะบรรณาธิการ . (2536) . ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท เล่มที่ 1 . กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิปัญญา .

โสภะ ชูพิกุลชัยและอรทัย ชื่นมณูชัย . (2516) . จิตวิทยาสังคม . กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุริยา.

วลัยภรณ์ ดาวสุวรรณ . (2533) . การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บึงขุนทะเล . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต , สาขาสังแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .

- วันชัย จันทร์ฉาย . (2537) . วารสาร พัฒนาที่ดิน : พื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetland) , กรุงเทพมหานคร : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ , ปีที่ 31 ฉบับที่ 346 มีนาคม .
- วิชัย วงษ์ใหญ่ . (2523) . พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรือง.
- วิเชียร เกตุสิงห์ . (2530) . หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย. กรุงเทพฯ : บริษัท โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด .
- วิมลรัตน์ ศรีสิงห์ . (2538) . การมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มสตรีกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .
- ศรีเพ็ญ คุรงคเดช . (2539) . หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน.ข่าวสารป่าและชุมชน , 3(6) , 17-22.
- ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ . (2535) . วนศาสตร์ชุมชน (Social Forestry) . เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตร Social Forestry . กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์สมพันธ์ จำกัด.
- คันสนีย์ ชูแวว. (2536) . วารสารนิเวศวิทยา : การอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำกับการพัฒนาที่ยั่งยืน (Wetland Conservation and Sustainable Development) . นครปฐม : คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล . ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม .
- _____ . (2537) . การอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ สถานการณ์ปัจจุบัน และมาตรการที่จำเป็น , กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____ . บรรณาธิการ. (2539) . รายงานฉบับสุดท้าย โครงการศึกษาและวางแผนการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด. เล่มที่ 1 รายงานหลัก . กรุงเทพฯ : คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล .
- ศรีปริญญา รูปกระจ่าง . (2529) . การมีส่วนร่วมของพัฒนากรในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชนบท. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา . บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อรทัย ศรีทองธรรม . (2539) . วัฒนธรรมความเชื่อของหมู่บ้านอีสานในการอนุรักษ์ป่าชุมชน กรณีศึกษา หมู่บ้านในอำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .
- อนันต์ ศรีโสภาค . (2525) . การพัฒนาการทดสอบ . กรุงเทพมหานคร : จุฬารัตน์การพิมพ์.

- อนุชิต อิศริยเมตต์ . (2536) . ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักของคณะกรรมการสภาตำบลในการแก้ไขปัญหาแม่น้ำเจ้าพระยาเน่าเสีย : กรณีศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานี . วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .
- อุดม เข้มชื่นพงศ์ . (2537) . การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์แหล่งน้ำแม่น้ำท่าจีน ศึกษาเฉพาะกรณี แม่น้ำท่าจีน เขตอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม . วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .
- อุทุมพร ทองอุไร . (2523) . สาระบบจำแนกจดหมายทางการศึกษา : การจัดจำพวกวัตถุประสงค์ทางการศึกษา (พุทธิปริเอก) . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทัย หิรัญโต . (2526) . สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา-มานุษยวิทยา . กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ทิพย์อักษร.
- อิสราภาพ คงมีทรัพย์ . (2542) . บทบาทของอาสาสมัครพิทักษ์เจ้าพระยาในการแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำ : กรณีศึกษา จังหวัดอ่างทอง . วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .
- เอกวิทย์ ณ ถลาง , นิธิ เอียวศรีวงศ์ และศรีศักดิ์ วลลิโกดม . (2538) . มองอนาคต บทวิเคราะห์เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางการสังคมไทย . พิมพ์ครั้งที่ 4 . กรุงเทพมหานคร : บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด .

ภาษาอังกฤษ

- Allport Gordon, W. Pattern and Growth . (1967) . New York Holt Rinehart and Winston, Inc.
- Bloom Benjamin, S. Hasting, Thomas and Maduas George F. (1971) . Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning. New York : Mc Graw-Hill Book Company.
- Callista, Roy and Sharon, Robert-SL. (1980) . Theory Construction in Using and Adaption Model . New Jersey : Prentice-Hall Inc.
- Carter V. Good. (1973). Dictionary of Education. New York : McGraw Hill Book Company.
- Guskin, A. (1969). "Changing Values of Thai College Students" in A Research Report Faculty of Education Chulalongkorn University.
- Jon, Davies and Gordon, Claridge. (1993). Wetland Benefits : The Potential for Wetlands to Support and Maintain Developmennt. C.F. (eds.) Asian Wetland Bureau Publication Number 87 ; IWRB . Malaysia .
- Collin, P.H. (1995). Dictionary of Ecology and Environment . (third edition) . Finland : Peter Collin Publishing.
- Nadel. S.F. (1958). Theory of social Structure Glencoe The Fire Press .
- Princition, Joy and et.al. (1973) . Al Maternity Nursing Today , New York : Mc Craw-Hill Book Company.
- / Heimlich, Ralph E. and et.al. (1998) . Wetlands and Agriculture : Private Interests and Public Benefits. Agricultural Economic Report . Number 765. Washington , DC.

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

ฉบับที่.....

วิทยานิพนธ์ เรื่อง บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ
กรณีศึกษา หนองเล็งเค็ง ตำบลดงเค็ง อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้ ประกอบด้วย ชุดคำถามทั้งหมด 7 ส่วน จำนวน 8 หน้า มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1	ข้อมูลทั่วไป
ส่วนที่ 2	ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำและการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ
ส่วนที่ 3	การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเค็ง
ส่วนที่ 4	ความเชื่อถือศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์
ส่วนที่ 5	คุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำ
ส่วนที่ 6	บทบาทประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ
ส่วนที่ 7	ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

แบบสอบถามฉบับนี้ สร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโท สาขาเทคโนโลยีการวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบท คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น คำตอบของท่านเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาค้นคว้าวิจัย ขอขอบพระคุณผู้ที่ให้ข้อมูลทุกท่านเป็นอย่างสูง

ชื่อผู้สัมภาษณ์ วันที่.....

ปัญหาที่พบ

ข้อเสนอแนะ

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

บ้านเลขที่ หมู่ที่ (6 – บ้านหัวละเลิง , 7- บ้านโนนม่วง , 8 – บ้านดงเค็ง)

ตำบลดงเค็ง อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ และเขียนเติมข้อความลงในช่องว่าง ที่กำหนดให้
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ ☐ (1) ชาย ☐ (2) หญิง
2. อายุ ปี (จำนวนปีเต็ม นับจากปีเกิดถึงปีปัจจุบัน)
3. ระดับการศึกษา

☐ (1) ไม่ได้เรียน	☐ (2) ประถมศึกษา (ป.1-ป.6)
☐ (3) มัธยมศึกษา (ม.1-ม.6/เทียบเท่า)	☐ (4) อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.)
☐ (5) ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	☐ (6) อื่นๆ ระบุ.....
4. ท่านมีภูมิลำเนาอยู่ที่นี้ตั้งแต่เกิดหรือไม่

☐ (1) ใช่	
☐ (2) ไม่ใช่	อาศัยอยู่ในพื้นที่มาแล้วเป็นระยะเวลา ปี
5. ท่านประกอบอาชีพใดเป็นอาชีพหลัก

☐ (1) เกษตรกรรม	☐ (2) รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
☐ (3) รับจ้างทั่วไป	☐ (4) ค้าขาย
☐ (5) อุตสาหกรรมในครัวเรือน	☐ (6) นักเรียน / นักศึกษา
☐ (7) แม่บ้าน	☐ (8) ว่างงาน / เกษียณ
☐ (9) อื่นๆ ระบุ.....	
6. รายได้ต่อปี โดยประมาณ (ไม่หักค่าใช้จ่าย)

☐ (1) น้อยกว่า 10,000 บาทต่อปี	☐ (2) 10,001 – 20,000 บาทต่อปี
☐ (3) 20,001 – 30,000 บาทต่อปี	☐ (4) 30,001 – 40,000 บาทต่อปี
☐ (5) 40,001 - 50,000 บาทต่อปี	☐ (6) มากกว่า 50,000 บาทต่อปีขึ้นไป

7. ปัจจุบันท่านมีตำแหน่งในกลุ่มหรือชุมชนหรือไม่ (สถานภาพทางสังคม)

☐ (1) ไม่มี

☐ (2) มี

8. ท่านเคยได้ยินหรือเห็นข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ บ้างหรือไม่

☐ (1) ไม่เคย

☐ (2) นานๆครั้ง (เดือนละ 1 ครั้ง)

☐ (3) ปานกลาง (เดือนละ 2-3 ครั้ง)

☐ (4) บ่อย (เดือนละ 3 ครั้ง ขึ้นไป)

9. ท่านเคยเข้ารับการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมหรือไม่

☐ (1) ไม่เคย

☐ (2) เคย

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำและการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเล็ง

10. ท่านเคยได้ยินคำว่า “พื้นที่ชุ่มน้ำ” หรือไม่

☐ (1) ไม่เคย

☐ (2) เคย

(ทำเครื่องหมาย ✓ ในข้อที่คิดว่าถูก หรือ ✗ ในข้อที่คิดว่าผิด ลงในช่องคำตอบที่กำหนดให้)

ข้อที่	คำถาม	คำตอบ
11.	พื้นที่ชุ่มน้ำ หมายถึง บริเวณที่เชื่อมระหว่างพื้นดินและพื้นน้ำ มีน้ำขังเป็นบางครั้งเป็นแหล่งรวมพืชและสัตว์หลายชนิด	
12.	พื้นที่ชุ่มน้ำช่วยกรองน้ำเสียและลดความรุนแรงของน้ำท่วม	
13.	หนองเล็งเล็ง เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ	
14.	การอนุรักษ์ คือ การดูแลรักษาพื้นที่ ควบคู่ไปกับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน	
15.	การอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งเล็ง ต้องกันทำฝายเพื่อกักเก็บน้ำไว้มากๆ	
16.	การใช้ปุ๋ยเคมี ทำให้พืชเจริญเติบโตงอกงามดีและไม่มีผลต่อสิ่งแวดล้อม	
17.	บัว กก หญ้า พืชที่ขึ้นบริเวณหนอง ไม่มีประโยชน์ ทำให้หนองสกปรก	
18.	การจับปลาในจำนวนมากเกินไป มีผลกระทบต่อหนองเล็งเล็ง	
19.	การดินเงินของหนองเล็งเล็ง เป็นการเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ	

20.	น้ำเสียและขยะจากบ้านเรือน ทำให้หนองละเลงเค็งเน่าเสีย	
21.	การกำหนดเขตแนวการใช้ประโยชน์หนอง ช่วยให้ไม่มีผู้บุกรุกพื้นที่	
22.	การเปลี่ยนแปลงพื้นที่และการกำหนดกิจกรรมในหนอง เป็นหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐเท่านั้น	

ส่วนที่ 3 การใช้ประโยชน์ทรัพยากรจากพื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็ง

23. ปัจจุบันท่านได้เข้าไปใช้ประโยชน์จากหนองละเลงเค็งหรือไม่

☐ (1) ไม่ใช่

☐ (2) ใช่

ความถี่ในการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็ง โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง

ข้อที่	ประเภทการใช้ประโยชน์	ความถี่ในการใช้ประโยชน์				
		บ่อยมาก (ทุกวัน)	บ่อย (4-6 ครั้ง/ สัปดาห์)	ปานกลาง (1-3 ครั้ง/ สัปดาห์)	นานๆครั้ง (น้อยกว่า 1 ครั้ง/สัปดาห์)	ไม่ได้ ใช้เลย
24.	น้ำอุปโภค (อาบ - ซัก - ล้าง)					
25.	น้ำบริโภค (ดื่ม - กิน)					
26.	สูบน้ำมาใช้รดต้นไม้ (ข้าว-พืชผัก)					
27.	เลี้ยงสัตว์ ระบุ					
28.	นำไม้มาใช้ (ระบุชนิด-การใช้งาน)					
29.	การเก็บของป่า เช่น เห็ด หน่อไม้ น้ำผึ้ง ใบตอง ยางไม้ สมุนไพร เป็นต้น ระบุ.....					
30.	การจับปลาและสัตว์น้ำในหนอง					
31.	จับสัตว์บกชนิดอื่นๆ ระบุ.....					
32.	ท่องเที่ยว/การพักผ่อนหย่อนใจ / สันทนาการ					
33.	การประกอบพิธีกรรม / การเข้ามากราบ ไหว้(บูชา บนบาน ขอพร)					

ส่วนที่ 4 ความเชื่อหรือศรัทธาสังคักดีลัทธิ

(ให้เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง)

ข้อที่	เรื่อง	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
34.	ความเชื่อเรื่องผีปูดเป็นเรื่องเหลวไหล					
35.	การที่หนองจกอยู่ มาได้มาจนทุกวันนี้ เพราะว่ามีความเชื่อเรื่องผีปูด ทำให้ไม่ กล้าบุกรุกทำลายพื้นที่					
36.	การนับถือผีปูด ทำให้รู้สึกปลอดภัย มีผู้คุ้ม ครองอยู่ เป็นที่พึ่งพาทางใจ					
37.	ปูดเป็นเจ้าของและผู้ดูแลสัตว์และต้นไม้					
38.	ท่านสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ดอนปูดได้ เป็นพื้นที่สาธารณะ					

ส่วนที่ 5 การให้คุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็ง

(ให้เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง)

ข้อที่	คำถาม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
39.	ท่านคิดว่าหนองละเลงเค็งเป็นพื้นที่ที่ไม่มี ประโยชน์ รกร้างว่างเปล่า					
40.	ถ้าในหนองละเลงเค็งแห้งหรือเน่าเสีย ก็ไม่ เป็นอะไรสามารถใช้น้ำจากแหล่งอื่นๆได้					
41.	ท่านคิดว่าหนองละเลงเค็ง เป็นแหล่งน้ำใช้และ แหล่งอาหารที่มีความสำคัญทั้งต่อคนและสัตว์					
42.	ท่านคิดว่าหนองละเลงเค็งเป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งพักผ่อนหย่อนใจที่สำคัญของชาวบ้าน แถวนี้					
43.	พืชพรรณในบริเวณสามารถนำมาทำประโยชน์ ใช้สอยได้ เช่น ทอเสื่อ อาหาร สมุนไพร เป็นต้น					

ข้อที่	คำถาม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่แน่ ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
44.	ชาวบ้านไม่ทำผิดกฎหมายบ้านเพราะกลัวเสียเงิน					
45.	ผู้นำมีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา ต่างๆ					
46.	การพัฒนาหนองของรัฐที่ทำมาดีแล้ว					
47.	การอนุรักษ์ ดูแล ป้องกันพื้นที่หนองและป่า ควรเป็นหน้าที่ของราชการและประชาชนร่วม มือกัน					
48.	หนองละเลงเค็งเป็นพื้นที่มีคุณค่าและความ สำคัญ ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลานใน อนาคต					

ส่วนที่ 6 บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็ง

49. ในความคิดของท่าน “ประชาชนควรมีบทบาทหน้าที่ในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลงเค็ง
หรือไม่” ☐

(1) ไม่ควรมี

(2) ควรมี

ข้อ ที่	เรื่อง	ปฏิบัติ เสมอ	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง	ปฏิบัติ นานๆครั้ง	ไม่ ปฏิบัติ
50.	การเป็นตัวอย่างที่ดีในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ				
51.	รักษาความสะอาด ไม่ทิ้งขยะในพื้นที่				
52.	การปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของหมู่บ้าน				
53.	การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ ร่วมกันประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการ อนุรักษ์ พื้นที่ชุ่มน้ำและกิจกรรมต่างๆ				
54.	การให้ข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้อง				
55.	การเฝ้าระวัง ปกป้อง และดูแลรักษาพื้นที่ชุ่มน้ำ				
55.	สอดส่องดูแล ช่วยกันเป็นหูเป็นตา ตักเตือนผู้กระทำผิด หรือแจ้งต่อเจ้าหน้าที่				

56.	การร่วมประชุมที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาพื้นที่ ร่วมเข้ารับฟังประชุม				
57.	ร่วมเสนอแนะแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น				
58.	การเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์				
59.	การเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมเชิงอนุรักษ์				

60. ท่านคิดว่าจะมีปัญหาหรืออุปสรรค ในการปฏิบัติบทบาทหน้าที่หรือไม่

☐

(1) ไม่มี

☐

(2) มี คือ.....

61. ท่านจะมีแนวทางแก้ไขอย่างไร

.....

ส่วนที่ 7 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

62. ท่านคิดว่าในขณะนี้ ในชุมชนของท่านกำลังมีปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือไม่

☐

(1) ไม่มี

☐

(2) มี ระบุ.....

63. ท่านคิดว่า ปัญหาดังกล่าว จะมีวิธีการแก้ไขได้อย่างไร

.....

.....

64. ท่านอยากให้มีการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองละเลิงเต็งเพิ่มเติมอย่างไรอีกบ้าง

.....

.....

65. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

ศาลปู่ตาในบริเวณคอนปู่ตาทางทิศเหนือของหนองละเล็งเค็ง

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวกิตติยา บำบัดภัย
วัน เดือน ปีเกิด 4 สิงหาคม 2516
สถานที่เกิด จังหวัดขอนแก่น ประเทศไทย
ประวัติการศึกษา โรงเรียนสาริตถะศึกษาสาส์ตร มหาวิทยาลัยขอนแก่น,
พ.ศ. 2520 – 2533
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, พ.ศ. 2534 - 2538
บัญชีบัณฑิต (บช.บ.)
มหาวิทยาลัยมหิดล, พ.ศ. 2539 – 2543
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
(เทคโนโลยีการวางแผนสิ่งแวดล้อม
เพื่อการพัฒนาชนบท)